دین، ژبه

او

ملت

Ketabton.com

لیکوال

مبارز ځاپی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دين، ژبه او ملت

ليکوال :
مبارز "څاپي"

پته :
بن، جرمني

کال : 2004 ع

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د کتاب ځانګړنې

د کتاب نوم : دین ، ژبه او ملت.

لیکوال : مبارز "ځاپی".

خپرندوی : د پښتونخوا د پوهنې دېره پېښور

چاپ شمېر : 1000 ټوکه.

چاپ نېټه : ۱۳۸۳ ل/۲۰۰۴ ع.

کمپوزګر : حاجي محمد "عمرخېل".

چاپ او کمپیوټر ځای

د دانش خپرندویې ټولنې تخنیکي څانګه

قصه خوانی بازار، پېښور **Tel/ Fax: 2564513**

E-mail: danish2k2000@yahoo.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

هغه *چا ته* چې: حق پالي او د واقعیتونو له لمانځنې ډډه کوي.
هغه چا ته چې: د دین پر اصولو معتقد وي نه د مذهب پر دستورونو.
هغه *چا ته* چې: خپلې ژبې ته لکه د اسمانونو ، ځمکې او انسانانو د رنګونو د اختلاف په څېر ، چې د لوی څښتن د قدرت د خلقت سترې نښې ګڼل کېږي درناوی ولري.
هغه *چا ته* چې: پر خپل هېواد ، پر خپل ولس او پر خپل فرهنګ مین وي.

او

هغه *چاته* چې: د ښځې او نر ترمنځ د حقوقو هېڅ توپیر نه ویني.

په خورا مینه او درناوي.

مبارز "څاپی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

1. تقریظ...... عبدالحمد "مموزی"......(ا).
2. ملت، ملیت، ناسیون، نېشن، ناسیونالیزم یا نیشلیزم......(یو)

لومړۍ برخه

3. هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی...... 1
4. نیشنلیزم هېڅکله هم د هېڅ دین بنسګټ نه دی...... 8
5. بیا هم وایم، چې هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی...... 17
6. "چې آیا هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی؟"...... 30
7. آیا هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی؟...... 52

دویمه برخه

8. نیشنلیزم، ناسیونالیزم: یا ملت غوښتنه.. د قرآن له نظره...... 67
9. نچوړ...... 112

دریمه برخه

10. بوللـه...... 118
11. د زرغون نورزي په یاد...... 127
12. طالب ته !...... 130
13. ځلوریزه: اسوېلي...... 136
14. برهان الدین رباني...... 137
15. ای زماني !...... 141
16. ځلوریز: دوره...... 145
17. ترانه...... 146
18. ساندې...... 148
19. ځلوریزې: خله؟...... 151
20. خله؟...... 151
21. پرد بسه لېونتوب...... 154
22. ځلوریزې: پښتون...... 155
23. د ژوندون خبره...... 156
24. ځلوریزې: اوښکې...... 158
25. ګور شو د ژوندیو کور...... 159
26. په ګوندۍ توګه...... 161
27. ناپوهي...... 163
28. ځلوریزې: چې وار زما شو...... 165
29. خپېره...... 166
30. دعا !...... 167
31. نه لمانځنه...... 169

(c) ketabton.com: The Digital Library

32. د زماني ازمېښت 171
33. افقي او عمودي څلوريزه: ژړا 174
34. د لمر څرک 174
35. راشه چې پخلا شو 176
36. د سياست لوبغاړي 178
37. ژوند 180
38. څلوريزه: ازمېښت 181
39. ترانه 182
40. اغزن خوبونه 185
41. کباړ 189

څلورمه برخه

42. پرانستی لیک: ښاغی جمهور رییس بوش ! 191
43. د قبايلي مېرمنو د خير ښېگڼو.... ډاکټر ببگم جان ! 195
44. د ښاغلي عطامحمد "شېرزي" د سترگو ليدلي حالات 197
45. بلن ليک 200
46. درونډ مشر ښاغلی محمد افضل خان لالا ! 201
47. ملگري ملتونه، لويه جرگه او اساسي قانون 203
48. پرانستی لیک: د ډيورنډ د کرښې په هکله 207
49. حرکت 209
50. د ماخذونو فهرست ....

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

تقریظ

لنډه کتنه، تبصره او وړاندیزونه

د ښاغلي محترم (مبارز ثاپي) صاحب رساله چې د (دین، ژبه او ملت) تر سرخط او عنوان لاندې یې لیکلې، په غور او دقت سره مې ولوستله، او هم مې د (ښاغلو سرباز صافي صاحب او زلمي مومند صاحب) لیکونه، چې د مبارز صاحب د مقالې په ځواب کې یې د دعوت جریدې ته استولي په زیات اهتمام سره مطالعه کړل؛ نو بیا ماته هم دا فکر پیدا شو، چې په دې هکله او اړوند زه هم څه ولیکم ځکه دا موضوع ډېره جالبه، مهمه، په زړه پورې او په نسبي توګه بکر او تازه بحث او څېړنه ده؛ نو بیا مې له څه سوچ او فکر کولو وروسته دا ښه وګڼله، چې ددې رسالې د عمومي مطالبو او مندرجاتو په نظر کې نیولو سره ځینې وړاندیزونه په لنډه او اجمالي توګه ښاغلي مبارز صاحب ته عرض کړم:

(1) څرنګه چې ددې رسالې زیاته برخه د دعوت په جریده کې خپره شوې؛ نو ښایي دوهم ځل خپرونه به یې (تحصیل حاصل) وي.

(2) دا موضوع او په همدې توګه ځینې نور مباحث او موضوعات ډېر جالب، جاذب؛ خو زیات حاد، بغرنج او راپاروونکي دي.

(3) د ښاغلي مبارز صاحب لیکنه ډېره سلیسه، روانه، ادبي، عام فهمه او د مطالبو په راغونډولو او تحلیل کې یې ډېر زیار اېستلی دی.

(4) محترم ثاپی د ګران هېواد افغانستان یو مشهور شاعر، لیکوال، ادیب، مسلمان، متدین او په اسلام، وطن او پرګنو مین ملي شخصیت دی، هغه تر اوسه زیات شمېر کتابونه چاپ او هم یې ډېرې مقالې په مختلفو جریدو، ورځپاڼو او مجلو کې خپرې کړې دي. ښاغلی مبارز تر وسه وسه زیار باسي تر څو له مختلفو لارو خپل دین، وطن، کلتور، ژبې، فرهنګ او مقدساتو ته خدمت وکړي، او په دې سپېڅلي او منلې شوې لاره کې یې له یو لړ اقتصادي، سیاسي او ټولنیزو ستونزو او غمیزو سره سره اوچت کامونه اخیستي او زیات کار یې کړی.

(5) څرنګه چې د اسلامي علومو او دراساتو ساحه ډېره ارته، علمي، تاریخي او فرهنګي ده، او له بلې خوا ددې ځانګو او عناوینو په سر کې تعبدي اصول او احکام ځای لري؛ نو هر یو لیکوال په خپل مضمون کې د موضوع یو اړخ له یوې زاویې څخه څېړلی دی، چې په مجموع کې د ټولو مقالو مندرجات او محتویات د زیاتې پاملرنې وړ دي؛ خو ځینې لیکوالان ددې پر ځای، چې په ښاغلي مبارز صاحب د کفر او انحراف ټاپې په اشاره او طنز کې ووهي ښه او معقوله به دا وه، چې د مقالې له خپرېدو مخکې یې له هغه څخه د داسې مطالبو په اړه توضیح غوښتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وای، ځکه ديني احکام حکم کوي او وايي چې: "يو مسلمان په يوه ګناه مه کافر کوئ او له اسلام څخه يې مه باسئ". حال دا چې ښاغلي مبارز کوم جرم او ګناه نه ده کړې بلکې د الهي متبرکه آياتونو په رڼا کې يې ځينې موضوعات تحليل او بر رسي کړي دي. او له بلې خوا ښاغلی ځاپې يو متدين، مجاهد، پوه او په اسلامي احکامو او د ساتيرو ټينګ ولاړ ديني او ملي شخصيت دی؛ نو داسې مسايل او موضوعات ددې پر ځای چې د منازعې، مشاجرې او مخاصمې له لارې وربانديې بحث او څېړنه وشي ښه به دا وي، چې د مذاکرې او تفاهم له لارې د اسلامي ورورۍ او ديني اصولو او ارزښتونو په بنا بې له توهين او تحقير څخه وربانديې ريسرچ وشي. لکه چې امام اعظم صاحب(رح) د حج په سفر کې د ډېرو مذاهبو او فرقو له مشرانو او خاوندانو سره په ډېره حوصله او سړه سينه بحث وکړ او هغوی يې قانع کړل.

(6) څرنګه چې ددې موضوع زياتې مقالې د دعوت په خپرونه کې نشر شوې دي؛ نو زما په نظر ښه به دا وي، چې د ښاغلي مبارز صاحب پاتې مقالې او ريسرچ او خصوصاً (18) سوالونه د دعوت په اخبار او يا په بله خپرونه کې نشر او بيا د مختلفو پوهانو او عالمانو معلومات تر لاسه، او له هغه وروسته که چېرې لازم يې وګڼي له يو لړ بدلونونو او حذفياتو وروسته دې چاپ او خپور شي، دا به ښه وي.

(7) زما په نظر د نړۍ سيمې او خصوصاً د اسلامي هېوادونو او مذهبي ګوندونو او جريانونو د کړنلارې او پاليسۍ په نظر کې نيولو سره ددې پر ځای چې د داسې موضوعګانو خپرول د افغانانو او خصوصاً د پښتنو تر منځ اتحاد او اتفاق راولي، تضادونه او بېلتونونه زېږوي، چې البته ښکاره مثال يې په لومړي قدم کې همدې د دوو پښتنو عکس العمل دی. له بلې خوا د هېواد په دننه او همدغه شان په سيمه او نړۍ کې د (ملت، مليت، ناسيوناليزم، نيشنليزم، دين او ژبې) آواز پورته کول زيات دښمنان او مخالفان لري او هغوی تر وسه وسه زيار باسي، چې دا آوازونه او غورځنګونه له مختلفو لارو وټکوي او غلي يې کړي. ځکه دا حساسې او مهمې موضوعګانې دي. وګورئ دا زموږ د پښتنو څومره بدبختي او کمزوري ده، چې خپل ملي مشران او پوهان په يو نوم او بل نوم ټکوو او د هغوی په اړه ډول ډول منفي تبصرې او خبرې کوو د مثال په توګه (خان عبدالغفار خان) چې (32) کاله يې د پښتنو په غم او وير کې زندانونه او جېلونه وګالل او د هغوی د حقوقو د تامين آواز يې پورته کړ او شپه او ورځ يې زيار وايست چې پښتانه د اسلامي، ملي او بين المللي اصولو په استفادې سره د خپلواکۍ او آزاد ژوند خاوندان شي؛ خو له بده مرغه، چې نن يې يو شمېر مزدور او اجير کسان غندي او ورپسې پروپاګندونه کوي حال دا چې پنجابيان او نور قومونه محمدعلي جناح ملي قايد بولي، احترام او نمانځنه يې کوي او همدغه شان ګاندي ته زيات احترام او ارادت لري، او په همدې ترتيب د نړۍ په نورو هېوادونو کې ملي قايدين او زعيمان د احترام او قدر وړ شخصيتونه بولي.

(8) ښاغلي مومند په خپله مقاله کې د (رباني او مسعود) تعصب او تنګ نظري ياده کړې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکلي یې دي، چې رباني د ایران پلاوي ته ویلي دي، چې زما سره تعاون وکړئ تر څو دوه کاله نور هم پاتې شم؛ نو دا پاتې پښتانه به هم له کابل نه وکاږم. او یا دا چې د ازبک هیئت د سوال په ځواب کې یې ویلي دي، چې پښتانه یو قوم دی، چې اصلاً د هندوستان څخه را مهاجر شوي دي. حال دا چې رباني او مسعود دواړه ځانونه مسلمانان او د حسن البنا، مودودي، محمد قطب او سید قطب د لارې کلک اخوانیان بولي؛ خو له خپل قوم، ژبې، نژاد او کلتور څخه په کلکه ملاتړ کوي او همدا سبب دی، چې دوی پخوا هم واک او قدرت په لاس کې درلود او اوس هم په حکومت او ملت کې مطرح دي. حال دا چې د پښتنو کیڼ اړخي زمامداران لکه (تره کی، امین او نجیب) او ښي اړخي مشران لکه (حکمتیار، ملا محمد عمر) چې دوی ته قوم، ژبې، نژاد او نورو معیارونو ازرښت نه درلود له ټول واک او ځواک سره سره له منځه ولاړل. ځکه دوی نشنلیزم او ناسیونالیزم په کلکه سره غانده. که چېرې نیشنلیزم، ناسیونالیزم، ژبه او نور ملي معیارونه او اصول د اسلام د سپېڅلي دین سره منافات او مغایرت لري؛ نو بیا ولې دوی د جمعیت له ګروپ سره، چې په دوی کې دا صفات او خصایل په افراطي توګه وجود لري یو ځای او د هغوی قسم ورکولو ته حاضر شول؟ او هغوی ته یې ورونه وویل. او اوس هم د دوی تر څنګ په مرئي او غیر مرئي توګه حرکت او فعالیت کوي.

دا چې ښاغلي مومند لیکلي، چې طالبان نشنالستان وو غلطه خبره ده، ځکه هغوی د نشنلیزم ډېر کلک مخالفین او دښمنان وو، دا چې دوی زیاتره په پښتو ژبه خبرې کولې علت یې دا و، چې د دوی بله ژبه زده نه وه. د پښتنو سیمو او سېډونکو له دوی سره د پښتو او پښتونولۍ په حساب ډېرې ځاني او مالي مرستې وکړې او حتی ټولې وسلې یې ورته وسپارلې؛ خو دوی ورسره جفا وکړه او همدا اوس هم پښتانه د دوی د تورو کړو، وړو له کبله ځورول کېږي، کورونه یې لټول کېږي او په ډله ایزه توګه وژل کېږي. لنډه دا چې که چېرې ددې دوو لیکوالانو په هره جمله او پاراګراف بحث او څېړنه وکړو په نتیجه کې به یو بل کتاب منځ ته راشي.

(9) د ملتونو او قومونو لوړوالی او جګوالی تعصب او پاشیستي نه ده، ځکه څښتن تعالی بني اسرائیلو ته فرمایي: "چې موږ تاسو ته د نړۍ په نورو انسانانو فضیلت درکړ". او همدغه شان الله تعالی په قران کریم کې فرمایي چې: "تاسې مسلمانان بهترین امت یاست چې د خلکو د لارښوني لپاره راوتلي یاست". ښاغلي مومند په خپله اوږده مقاله کې ځینې دلایل ذکر کړي، چې د هغو متبرکه آیاتونو شان نزول او محتویاتو له موضوع سره اړخ نه لګوي. له بلې خوا مومند صاحب د ځینې کسانو او هېوادونو لکه (هتلر، لېنن، امریکا، انګلیس، اسرائیل) او د ځینې نورو یادونه کړې ده؛ خو په دې هکله ویلی شو، چې دوی له خپل نشنلیزم او ناسیونالیزم څخه کار واخیست او خپل هېواد یې د ترقۍ او پرمختګ لوړې درجې ته ورساوه، چې نن په اسلامي ملکونو باندې جابرانه او ظالمانه سرداري او باداري کوي او موږ په غرونو او رغونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې نه پرېږدي کورونه او جېبونه مو لټوي او هر څه، چې غواړي هغه راباندې اجرا کوي..

(10) لکه چې وویل شول اسلامي احکام او د ساتیرۀ ېر جامع او په نړۍ کې ورباندې په زرونو کتابونه، مقالې، او رسالې لیکل شوې او هر عالم او مجتهد د خپلې پوهې، کفایت او درایت په اندازه ورڅخه ګټه ترلاسه کړې او غامض موضوعات یې څېړلي دي. نو دا چې ښاغلي (مبارز) هم په دې هکله یو لړ مطالب راغونډ کړي او پر هغه یې رڼا اچولې ده د هغه زیار او هلې ځلې د زیات قدر او ستاینې وړ دي خښتن تعالی دې محترم ځاپي صاحب ته زیات بریالیتوبونه په نصیب کړي، چې په دې اړوند او یا د نورو موضوعاتو په ارتباط نورې رسالې، مقالې او کتابونه ولیکي او د پښتو ملي ژبه غني او بډایه وګرځوي.

(11) که چېرې دا رساله په دې بڼه او شکل سره چاپېږي په حقیقت کې مبارز صاحب د هغو مقالو او مضامینو له خپرېدو سره مرسته کوي، چې د نشنلیزم او ناسیونالیزم او خصوصاً د هغه پر خلاف چې په تنګ او محدود چوکاټ کې په طنز او اشاره لیکل شوي دي. او البته ښاغلی مبارز صاحب هېڅ ضرورت او اړتیا نه لري، چې هغه زیات تکثیر کړي.

په درناوي

آزاد لیکوال (عبدالمحمد مموزی)
د سنګر او سهار د آزادو اخبارونو
موسس او چلوونکی په المان کې.
مموزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملت، ملیت، ناسیون، نېشن، ناسیونالیزم یا نیشنلیزم

الف : د "ملت" یا "ملیت" توری یا غونډلی په اصالت کې د عربي ژبې په بېخ او ریښې پورې نښلي. وګورئ دغه د ملت توری یو نیم زر کاله مخکې په قرآن کریم کې څو ځله استعمال شوی دی.

(1) د البقرا سورا په **148** آیت کې چې وایي: هر ملت ته جدا قبله ټاکل شوې ده.

(2) د آل عمران په **95** آیت کې چې د ابراهیمي حنیف ملت په هکله روښانه هدایت لري.

ب : ***"Nation"*** دغه نومنیزه توری په فرانسوي او جرمني ژبو کې د "ناسیون" په غږیزه توګه تلفظ کېږي؛ خو په انګلیسي ژبه کې

(یو)

د "نېشن" په شکل مګر په دواړو حالاتو کې د دغه توري اصالت د لاتیني ژبې بېخ او ریښه لري، چې په لیک دود او معنی کې یې هېڅ کوم توپیر نشته دی.

ج : نیشنلیزم یا ناسیونالیزم، چې د لاتیني ژبې د ***"Nation"*** په توري پورې تړاو لري، د لویدیځې نړۍ مال دی. مګر "ملت پالنه" یا "ملیت پالنه" د ختیځو ولسونو مال ګڼل کېږي.

د: د ***"Nation"*** کلیمه، چې له لویدیځ نه ختیځ ته راغلې په ختیځ کې د دې کلیمې لپاره د "ملیت" کلیمه استعمال شوې ده. اګر چې د ملیت توری د ***"Nation"*** تحت اللفظي معنی نه افاده کوي، ځکه چې "ملیت" د "مسلک"، "ایډیالوژۍ" او "فکر" په معنی په شرقي ادبیاتو کې استعمال شوی توری دی. او "ملت" د هغو خلکو مجموعې ته ویل کېږي، چې د مسلک، عقایدو او فکر کولو په اصولو سره یو ځای شوي وي. یا هغه خلک دي، چې په پورتنیو ګډو مفاهیمو کې شریک وي. سره له دې، چې د "ملت" توری عربي دی خو عربو د ***"Nation"*** لپاره د شعب کلیمه استعمال کړې ده، چې معنی یې "شکل"، "فورم" دی، چې "شعبي"، "تشعب" او د "انشعاب" سره شریکه ریښه لري. په دې معنی، چې "ناسیون" یا "نېشن" د انساني کتلې یوه څانګه ده، د لته خپله څرګندېږي، چې "ناسیون"، "شعب" او "ملیت" د یوه مفهوم لپاره درې مختلې اصطلاح ګانې استعمال شوې دي، چې په لاتیني ژبه کې "نژاد" په عربي کې "شکل"، "فورم" او په ایران، افغانستان او ځینې نورو شرقي هېوادونو

(دوه)

کې "فرهنګ" او "روح" یا د افرادو معنوي خصوصیات "محتوا" د اساس په شکل منل شوي دي. په شرق کې د ملیت د اصالت مکتب په دې هکله د غربي طرز تفکر سره تفاوت لري."[1]

---

*(1) استعمار او ناسیونالیزم **64** مخ، لیکوال استانه ګل "شېرزاد".*

(درې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دغو پورتنیو لنډو معلوماتي څرګندونو سره جوخت غواړم د دعوت په خپرونه کې زما د "هر دین په خپل بنسټ کې نېشنلیزم دی" مضمون او د هغه په هکله چې کوم غبرګونونه رامنځته شوي دي په دوو برخو کې خپلو ګرانو لوستونکیو ته کټ مټ وړاندې کوم. یعنې لومړۍ برخه کې د لیک او د لیک په هکله غبرګونونه او دویمه برخه یې د غبرګونونو په هکله څېړنیزې څرګندونې دي، چې د قرآني آیتونو د ترجمو او تفسیرونو سره یو ځای وړاندې شوي دي.

په خورا درناوي
مبارز "څاپې"
بن، جرمني

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر دين په خپل بنسټ کې نيشنليزم دی

د ځمکې پر مخ، چې څومره انسانان اوسېدلي دي، يا نن چې په کې اوسېږي، دوی ټول د يو او بل په نامه خامخا د يوې لیارې، د يو مذهب يا د يوې عقيدې لرونکي او د خپلواکه ژبې خاوندان دي، او دوی هېڅکله دې ته په اسانه نه د سوب شوي، لا هم نه سوبېږي، څو له خپلې عقيدې، مذهب يا له خپلې لیارې او ژبې څخه واوړي. دا ژبه ده، چې عقيده او مذهب خپروي، او دا عقيده او مذهب دی، چې ژبې او فرهنګ ته وده ورښښي. د لوی خدای(ج) په ستر حکمت کې هم ژبه د دين پالنې او ولس پالنې بنسټيز لامل ګرځول شوی دی. څومره چې يو ولس خپل دين پاللی، هغومره يې خپله ژبه پاللې ده. څومره، چې يو ولس د خپلې ژبې له پاللو څخه لرې شوی، هغه ولس هغومره د خپل ژوند د پايښت له بنسټونو څخه جلا شوی او د هلاکت کندې ته غورځېدلی دی.

دين نه يوازې د انسان ګروهې او انګېرنې سوچه او سپېڅلې کوي، چې په ملي جوړښت کې ملي فرهنګي بنسټونو ته پياوړې وده ورښښي. يعنې: دين د ژبې له لیارې د ولس فرهنګ نه يوازې دا چې غښتلی کوی؛ بلکې ډېره زياته وده هم ورکوي. له دې کبله ويلی شو، چې دين د ولس د ژبې او فرهنګ د ودې او پراختيا ستر عامل دی. همدا دليل دی، چې د اسلام دين عربي فرهنګ او د عيسوي دين يهودي فرهنګ ته په نړۍ کې د ودې او پراختيا ډېره پراخه ورشو ورکړې ده. چېرته، چې څوک عيسايي دی، هغه د يهودي فرهنګ خاوند او چېرته، چې څوک مسلمان دی، هغه د عربي فرهنګ خاوند دی. موسی عليه السلام، چې کله يو شمېر بني اسرائيل د خوسي په عبادت کې اخته وليدل؛ نو هغوی يې د لوی خدای(ج) او د بني اسرائيلو د ولس د دښمنۍ په ګناه ټول ووژل. همدا راز د اسلام د مقدس دين استازي حضرت محمد(ص) هم له خپل قريشي کهول سره تر هغه مهاله دښمني وکړه تر هغو، چې قريشو د اسلام د دين دښمني کوله. د دين ساتنې په لیاره کې د انسان دغه غبرګون کېدای شي دلته يوازې د روحاني، معنويت او خدای پرستۍ له اړخه د کتنې او څېړنې وړتيا ولري؛ خو زما په اند د روحانيت او معنويت نه بهر د ورځنې ژوند په ملي، سياسي، اقتصادي، ټولنيزو او فرهنګي جوړښتونو کې هم دين لويه برخه درلودلې او ستر رول يې لوبولی دی. که يو لږ څه غوندې موږ د هر دين د پلې کېدو لاملونو ته ځير شو، ډېر ژر کولای شو وپوهېږو، چې اديانو، نه يوازې د ولسونو د روحانيت او معنويت اړخ پياوړی کړی او هغوی يې د خدای پرستۍ په لیاره کې برابر کړي؛ بلکې د هغوی ولسي جوړښت يې هم په سياسي اړخ يعنې نشنليزم کې ډېرو لوړو پوړيو ته ورخېژولي او ژبه يې نړۍ واله ژبه ګرځولې ده. د بېلګې په توګه د موسی عليه السلام د بعثت نه پخوا بني اسرائيلو په مصر کې د مريي توب ژوند لاره، ځانته هېواد يې نه درلود، د يو ملت په توګه نه پېژوندل کېدل، خپلواکه نه وو، او په فرهنګي اړخ کې هم نړيواله پېژندګلوي يې نه لرله. موسی عليه السلام د روحانيت او معنويت

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جامه کې د لوی خدای(ج) د ارادې په بنسټ بني اسرائیلو ته د مصریانو له مریي توبه ژغورنه ورپه برخه کړله، بني اسرائیل د موسی علیه السلام په لارښوونه د سینا ټاپو وزمې ته راغلل او د پرله پسې جګړو په ترڅ کې یې ټول فلسطین تر خپل واک لاندې راوست. همدغه مهال و، چې بني اسرائیلو په لومړي ځل د ځمکې پر مخ خپل اسرائیلي خپلواک ملت او دولت جوړ او د یو خپلواک هېواد خاوندان شول، کوم، چې په بادشاهانو کې یې د داود علیه السلام او سلیمان علیه السلام نومونه په سر کې راځي. له دې امله د موسی علیه السلام دین په سلو کې سل یو سوچه نشنلیزم ګڼل کېدای شي، چې د هغې د پلي کېدو سره سم د ځمکې پر مخ د اسرائیلو ملت او حکومت د منځته راتلو امکانات برابر شوي دي. کله، چې اسرائیلي دولت او حکومت د تاریخي پېښو له امله رنګ او دغه ولس د رومیانو مریان وګرځېدل، بیا هم د لوی خدای(ج) له لوري دغه ولس ته عیسی علیه السلام د یو بل سترناجي په توګه وښنل شو. د عیسی علیه السلام لارښوونې نه یوازې دا، چې د روحانیت اړخ لاره، او خدای پرستي یې تبلیغاوه بني اسرائیل یې هم لمسول او هغوی ته یې جرئت بانبه، څو د رومیانو له مریي توبه ځانونه آزاد کړي، کوم چې په همدې ګناه هم عیسی علیه السلام د خپلو یو شمېر حواریونو سره د رومیانو له خوا صلیب ته وخېژول شو. د عیسی علیه السلام کوم شمېر حواریون، چې د صلیب له وېرې د یونان په لوري تښتېدلي وو هغوی په یونان کې د تاریخي شواهدو پر مخ د عیسوي دین او یهودي فرهنګ په خپرولو کې ډېر زیات بریالیتوبونه تر لاسه کړل، چې په نتیجه کې یې د خپلو دیني او فرهنګي تبلیغاتو اډه روم ته ولېږدوله، او روم یې د خپلو دیني تبلیغاتو مرکز وګرځاو، لکه چې له همدې ځایه بیا د فلسطین د بیا نیولو د موخې لپاره صلیبي جګړو ته دیني او مذهبي رنګ ورکول کېده. ددغو پېښو تر مخه موږ ویلی شو، چې لوی خدای(ج) د یو خپلواک ملت او خپلواکې ژبې د لرلو پلوي دی. که چا په دې لیاره کې کوم ګام اوچت کړ، نه یوازې دا، چې خدایي بری ورپه برخه شوی، چې په خپله هم د ولس د سترګو تور ګرځېدلی دی. په دې اړخ کې که د عربي ولس تاریخ ته ځیر شو نو په خورا روښانه توګه څرګندېږي، چې د عربو ولس د اسلام د پیغمبر حضرت محمد(ص) له بعثت نه پخوا یو بدوي او صحرایي ولس و، په خپله سیمه کې یې تاریخي خپلواک ملت او حکومت نه لاره، لوی خدای(ج) پر دوی مهربانه شو او د اسلام د دین استازی حضرت محمد(ص) یې دوی ته وبانبه. تاریخي پېښې به ټولو ته روښانه وي، چې حضرت محمد(ص) د خپل عربي ولس د یو موټي کولو او د هغوی نه د یو لوی او خپلواک ملت او حکومت جوړولو په هڅو کې څومره ربړې او تکلیفونه ګاللي دي. د اسلامي دین لارښود د عربي ولس نه یوازې روحانیت او معنویت خوندي کړ؛ بلکې ژبې او فرهنګ ته یې هم ابدي بڼه ورکړله. اسلام د عربو ژبه د ټولو عجمیانو په ژبه کې، چې په اسلام مشرف شول، ورننوېستله. اسلام د عربو فرهنګ یې د هغو ټولو عجمیانو فرهنګ وګرځولو، کوم چې په اسلامي امت کې شامل شمېرل کېږي، او اسلام د عربو څخه د نړۍ پر مخ هسې یو خورا ستر روحاني، فرهنګي، اقتصادي، سیاسي او نظامي ځواک جوړ کړ، چې په خپل مهال کې یې هېڅ ساری نه درلود. که چېرې لوی خدای(ج) عربو ته د اسلام دین نه وای ورښنلی عرب به هم د داسې یو غښتلي او جاودانه فرهنګ خاوندان نه وو ګرځېدلي کوم، چې اوس هم د اسلام د دین د روښانه وړانګو په لمنه کې د نړۍ هر ګوټ ته بې له هېڅ خنډ او ځنډه ځان رسوي؛ نو ځکه بیا هم موږ ویلی شو، چې دین په خپل بنسټ کې نشنلیزم دی او دغه نشنلیزم هم د لوی خدای(ج) اراده ده. راځئ، چې د لوی خدای(ج) اراده په دواړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګو ومنو او په دواړو لاسونو یې عملي کړو. لوی خدای(ج) کوم عاجز ذات نه دی او موږ یې هم څه عاجزان نه یو پیدا کړي، لړه پوهه او لږ غوندې عمل پکار دی. لکه څرنګه، چې لوی خدای(ج) عربي ژبه، پارسي ژبه، انګلیسي ژبه او داسې نورې ژبې پیدا کړې دي، پښتو ژبه یې هم پیدا کړې ده. یعنې پښتو ژبه هم د لوی خدای(ج) مخلوق دی او خدای(ج) ددغې ژبې د خاوندانو په توګه موږ هم را پیدا کړي یو. که چېرې موږ خپله پښتو ژبه، چې موږ ته او موږ پښتانه یې پښتو ژبې ته پیدا کړي یو، ونه وایو او هېره یې کړو، دا به مو نه یوازې له خپله ځانه سره دښمني کړې وي؛ بلکې له لویه خدایه سره به مو هم غټه دښمني او خیانت کړی وي. دا په دا، چې لوی خدای(ج) دومره عاجز نه دی، چې موږ پښتانه یې پښتانه پیدا کړي یو. هغه خدای(ج) کولای شوای، چې موږ یې د کومې بلې ژبې ویونکي پیدا کړي وای؛ خو د خدای(ج) حکمت، اراده او مشیت دا و، چې پښتانه، د پښتو ژبې ویونکي او د پښتو ژبې ساتونکي واوسو.

له دې کبله که غواړو، چې له ځانه سره، له خپلې ژبې سره، له خپله ولسه سره، له خپل هېواده سره او له خپل تاریخه سره دوستي وکړو، که غواړو، چې خپل لوی خدای(ج) او خپل دین او مذهب سره دوستي وکړو؛ نو راځئ، چې خپله ژبه خپله کړو، پښتو ووایو، پښتو ولیکو او پښتو ژبه په سیمه او نړۍ کې څنګه، چې د لوی خدای(ج) رضا او اراده ده، له نورو ژبو سره سیاله کړو.

دغه کار هغه مهال کېدای شي چې:

(1) موږ ټول ښتانه په یو مرکز راټول شو.

(2) یو موټی او خپلواک ملت او حکومت ولرو.

(3) په خپلواک ملت او حکومت کې مو یوازې پښتو ژبه د تعلیمي، فرهنګي او دفتري ژبې په توګه منل شوې وي.

موږ هېواد لرو، ولس لرو، حکومت لرو، مګر واک یې نه لرو. موږ ژبه لرو، فرهنګ لرو، تاریخ لرو، مګر ناپېژندلې پاتې دي. که غواړو، چې د خپل هېواد، د خپل ولس، خپل حکومت د خپلې ژبې او د خپل فرهنګ خاوندان شو؛ نو راځئ، چې خپلو تعلیمي، فرهنګي او دفتري مؤسساتو کې یوازې پښتو ژبې ته ځای ورکړو، څو په دې توګه په سیمه او نړۍ کې له نورو ولسونو سره سیال، تاریخ ته سر لوړي او د راتلونکو نسلونو د ستاینې وړ وګرځو. که نه نو د تل لپاره به د پردیو ژبو او فرهنګ په غېږ کې لتاړ پاتې یو.

مبارز ځاپې، بن جرمني

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دعوت خپرونه د 1380 کال د مرغومي میاشت پرله پسې ګڼې 132- 133

نیشنلیزم هېڅکله هم د هېڅ دین بنسټ نه دی

یوه ورځ یو غربي ژورنالست د خلق د دیموکراتیک ګوند د عمومي منشي، د وزیرانو د شورى رئیس، د وسله والو ځواکونو د سر اعلى قوماندان، د شرق سر خوږلي نابغه او خلاق رهبر ملګري نورمحمد (نور محمد تره کي) څخه پوښتنه وکړه، چې دا ګونګوسي څومره رښتیا دي، چې ته له حفیظ الله "امین" سره ژور اختلاف لرې؟ "نو هغه لومړى په کړس کړس وخندل او د تالو ژبې څپرمه د سرو زرو دوه غاښونه یې هم وبرېښېدل؛ نو ځواب یې ورکړ، چې: "تاسې امپریالیستان په موږ پسې پروپاګند کوئ، زه چې ملګرى "امین" هر ځل ګورم من من غوښه اخلم او په جامو کې نه ځایېږم."

د تره کي دروغ رښتیا؛ خو بیا د هغه په خوله د بخمل بالښت په اېښودلو ځرګند شول؛ خو زه په رښتیا، چې د هر شریف، با درده او با احساسه افغان په خوښۍ خوښېږم او په جامو کې نه ځایېږم او هغه، چې بیا زما د قوم "صافي" بچي وي؛ نو بیا خو غوړي لا غوړ... ورمه ورځ مې د یو دوست په کور کې د "دعوت" جریدې یو سلو دوه ویشتمه ګڼه، چې غالباً همدا وروستۍ شماره ده تر نظره شوه. ټول عنوانونه مې په منډه منډه له نظره تېر کړل، چې واقعاً ډېرو په زړه پورې مطالبو ته په کې ځاى ورکړل شوى و، چې د هغو له جملې څخه یو یې د ښاغلي مبارز "ځاپې" په ښکلي قلم په اتم مخ کې (د هر دین بنسټ نیشنلزم دی.) تر عنوان لاندې یو مضمون ولوست. هغه د چا خبره، چې په لومړي ځل؛ خو مې پرې سر خلاص نه شو. او د خپل عادت پر خلاف د دویم ځل لپاره مې بیا ولوست. دا مضموم، چې نیمه اکاډیمیکه بڼه لري د پرګرافونو تړاو او ارتباط یې منظم او د لیکنې ژبه یې خوږه او سلیسه ده او لیکوال د علمي پس منظر د ځرګندونې په څنګ کې ددې غمازي کوي، چې مبارز صاحب د خپلې ژبې او کلتور ودې او پراختیا ته څومره لېواله او د څومره ژور احساس درلودونکى دى کوم، چې د شاباس مستحق او د همکارۍ وړ دى؛ خو له بده مرغه مضمون نه یوازې دا، چې یو شمېر تاریخي غلطۍ او تېروتنې لري او د اسماني ادیانو په هکله یې معلومات ډېر کمزوري دي، بلکې د پیغمبرانو د بلنې او دعوت له اصلي جریان سره چندان ډډه نه لګوي.

زه نه ملا یم، چې د زېړ کتاب د متن، حاشیې او نکتې په رڼا کې ددې مضمون شرعي اړخ وڅېړم، چې د اسماني ادیانو او د خداى تعالى د رېښتینو او معصومو پیغمبرانو د حرمت او تقدس حریم په کې څومره محفوظ یا په کوم کچ پایمال شوى دى؟ نه خو د پوهاند صېب کاکړ په شان د تاریخ پوهنې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

باریکیو سره اشنا یم او نه هم پخپله د مبارز صاحب غوندې د لیکوالۍ له فن سره بلد یم، چې مقاله یې له سره چاڼ او غلبېل کړم او د ریسرچ او کره کتنې له میکروسکوپ څخه یې پاس کړم. البته یو تخنیېدلی احساس لرم، چې د انتقاد او ګوت څنډنې په ځای د یو هدفمند اصل لپاره ځینې کمزورۍ په ګوته کوم، تر څو ښاغلی "څاپی" او ممکن درانه لوستونکي ور څخه ګټه واخلي او ځینې تاریخي حقایق له نظره تېر کړي، او زما یقین دی، چې موږ د غرب نمک خورو افغانانو که ډېر معنوي او فرهنګي ارزښتونه له لاسه ورکړل؛ نو د اروپا او امریکا د دیموکراسۍ په سیوري کې مو یو ډېر مهم شی تر لاسه کړ او هغه په واقعي ډول د ژبې، مذهب، لیکنې او نظر خپلواکي ده، چې د زغم او برداشت په څنګ کې یې زموږ سینې پراخه او حوصلې لوړې کړې، او هم مو د عربي الفاظو په ځای د پښتو تورو ته مخه شوه، چې دا دی زموږ د قوم ځینې تعلیم یافته ځوانان د "صافي" د کلیمې په عوض "څاپی" لیکي، چې ځکه ص، ف اصلي عربي الفاظ دي؛ خو ځ،پ پښتو ټکي دي. تر څو په دې ډول د عربي فرهنګ سره فاصله و نیوله شي او خپلې ژبې ته وده ورکړل شي. خیر دا د هر چا د مزاج او انتخاب خبره ده او حقوق یې له خاوندانو سره خوندي دي. اوس راځم اصلي مطلب ته او بهتره به وي، چې له عنوان څخه پیل وشي.

1- مبارز صاحب لیکي ((د هر دین بنسټ نیشنلیزم دی)) که چېرې دا نظریه دده شخصي اند او فکر وي؛ نو دا په ده پورې اړه لري؛ خو که خبره د واقعیت او اصولو وي؛ نو بیا حقیقت بل شی دی. ځکه د ټولو اسماني ادیانو بنسټ په درې شیانو ولاړ دی (خدای پرستي او د هغه وحدانیت، د پیغمبرانو او رسولانو استازیتوب او معصومیت او دریېم یې د قیامت راتګ او نېکانو او بدانو ته د هغوی د عمل مناسب پاداش دی. مبارز صاحب ته به معلومه وي، چې د اسلامي نړۍ د شپږ پنځوسو هېوادونو څخه یوازې دوه ویشت یې عربي ژبي دي یا په بله مانا د یو میلیارد مسلمانانو څخه یوازې دوه سوه میلیونه یې عربان دي، او پاتې له نورو قومونو او ولسونو څخه دي. د عیسویت دین یوازې د رومیانو په منځ کې منحصر پاتې نه دی؛ بلکې د کاتولیک، پروتیستانت او ارتودوکس په میلیونو میلیونو پیروان د نړۍ په ګوټ ګوټ کې خواره دي. یهودیت یوازې په یورشلیم او تل ابیب کې بند نه دی، د حبشې او اریتریا فلاشا هم یهودان دي. همدارنګه غیر اسماني ادیان لکه بودیزم یوازې په تبت او بوتان کې معتقدین نه لري؛ بلکې د دلایلاما د مشرۍ لاندې درې سوه شپېته میلیونه بودیستان نن د نړۍ تقریباً څلورم دیانت شمېرل کېږي. د رام، سیتا او ګیتا عبادت کوونکي یوازې هندو برهمنان نه دي؛ بلکې د نچلې ذات "کم اصله" هندوانو دین هم دی، چې مختلفې ژبې او قومیتونه لري. په داسې حال کې، چې د دین په نسبت د نشنلیزم زاویه ډېره کوچنۍ او هېڅ د مقایسې وړ نه ده. او بله دا، چې نیشنلیزم؛ خو د یو سیاسي مکتب په صفت همدا څو لسیزې وړاندې راڅرګند شو او په پخوانیو زمانو کې یې فقط د یوې روحیې بڼه درلوده او بس.

2- نو موړی په خپل مضمون کې لیکي: (حضرت محمد (ص) له قریشو سره تر هغې دښمني کوله تر څو، چې قریش په اسلام نه وو مشرف شوي...) ددې جملې په لیکلو دې ښاغلي پخپله خبره د بطلان کرښه کش کړه، یعنې دا، چې د حضرت پیغمبر دوستي او دښمني د دین په خاطر وه نه د عربي ژبې او عربي قومیت لپاره. او ځکه؛ خو حبشي نسله بلال له روم څخه راغلی صهیب او فارسي نژادی سلمان د اسلام د ستر پیغمبر یاران او ابو لهب او ابو جهل، چې د هغوی د خپلې کورنۍ او ټبر غړي وو، ستر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دښمنان وو ، او دا ددې څرګنده بېلګه ده، چې د دين بنسټ پر نيشنليزم باندې نه دی ولاړ؛ بلکې عقيده، رياضت او روحانيت د دين بنسټ جوړوي، چې د خالق له لوري ورباندې مخلوق ته هدايت شوی وي، او يا دا ، چې په خپله د انسان تخليق وي؛ لکه بت پرستي او نور، چې هېڅکله او هېڅ چېرې د يوې ځانګړې ډلې، ژبې او قبيلې په انګړ کې قيد نه دی پاتې شوی او مختلفې پرګنې، ولسونه، رنګونه، ژبې، سمتونه او اړخونه يې په بر کې نيولي او زه فکر کوم، چې تاسو هم په دې کې د شک لپاره ځای نه لرئ.

3- مبارز صاحب فرمايي: ((د موسی عليه السلام دين سل په سلو کې سوچه نيشنليزم ګڼل کېږي)).
خو زه وايم که نوموړی يو ځل بيا د اديانو په هکله لږ سرسري غوندې مطالعه وکړي؛ نو دا به راسره ومني، چې دا يوه افترا ده ځکه کله، چې موسی عليه السلام ته د پيغمبرۍ لومړنی اسماني پيغام راغی؛ نو هغه دا و ، چې ته ولاړ شه او فرعون ته د سمې لارې بلنه ورکړه او دا هغه حقيقت دی، چې د اخري سپارې د سورت نازعات په اولسم، اتلسم او نولسمو اياتونو کې ورته په صراحت اشاره شوې ده.
او دا ددې مانا لري، چې دا پيغمبر يوازې بني اسرائيلو ته نه دی راغلی بلکې لومړی دعوت يې قبطيانو ته و ، چې د فرعون قوم و ؛ خو کله، چې د فرعون د ايمان څخه نا اميده شو نو خپل قوم ته يې وويل، چې اوس بايد له مصر څخه کډه وکړو تر څو د فرعون له غلامۍ ازاد او يوازې د خدای(ج) بنده ګي وکړو. همدا رنګه که ښاغلی ځاپې په دې نظر وي، چې د حضرت موسی(ع) دين سوچه نشنليزم دی؛ نو بيا دې مهرباني وکړي او دا دې په ډاګه کړي، چې په دې صورت به د يو اسماني رسالت او د ګاندي او غفار خان د سياسي غورځنګ تر منځ څه توپير وي؟.

4- نوموړي د خپل مضمون په بله برخه کې ليکلي: ((محمد(ص) د خپل عربي ولس د يو موټي کولو او د هغوی (عربانو) لپاره د يو خپلواک ملت او حکومت د جوړولو په هڅو کې ځومره ربړې او تکليفونه ګاللي دي...)) خو حقيقت دا دی، چې د اسلام ستر پيغمبر د مکې معظمې د حرا له سمڅې واخله د وفات تر ورځې، يعنې د پيغمبرۍ په ټول درويشت کلن عمر کې هېڅکله، هېڅ چاته، هېڅ چېرې د عربيت او عربي امت او عربانو لپاره د خپلواکۍ او عربي قوم د حکومت خبره په خوله هم نه ده ياده کړې؛ بلکې تر دې، چې يوه ورځ د هغه په وړاندې د عربيت خبره وشوه؛ نو د هغه مخ سور شو او هغه سړي ته يې وويل، چې په تا کې لا اوس هم د جاهليت خوی پاتې دی. په حج الوداع کې، چې تر نژدې يو لک اصحاب د عرفات په غونډۍ باندې د حضرت پيغمبر(ص) په شاوخوا کې راټول او چوپ ولاړ و ؛ نو د نبوت وروستی پيغام و: ((ما په تاسو باندې خپل نعمتونه تمام کړل، تاسو يو د بل ورونه ياست. ستاسو وينه، مال او ناموس يو پر بل حرام دی او اسلام مې ستاسو لپاره غوره او منلی دين در استولی دی)).

کله، چې د اسلام دويم خليفه عمربن خطاب(رض) د بيت المقدس د فتحې او تسليمۍ په مراسمو کې د ګډون لپاره ورغی؛ نو هلته ځينو فاتحينو او قوماندانانو ورته وويل، چې امير المؤمنينه ته په اوښ سپور شه او غلام دې را کوز کړه او بله دا ، چې قيمتي جامې او چپن واغونده، که نه؛ نو بيا به د يهودو او عيسايانو مشران خاندي، چې د عربو مشر دا څرنګه سړی دی؟ نو هغه ورته وويل: دا عزت او دبدبه خدای پاک(ج) ماته د اسلام له درکه راکړې که نه؛ نو په مکه کې؛ خو په ما باندې خپل پلار اوښان هم نه ساتل، خبره د عربيت نه ده د اسلام ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

5- په بل پرګراف کې مبارز ځاپی صاحب داسې وايي: ((موسی علیه السلام، چې کله بني اسرائیل د خوسي په عبادت اخته وليدل..؛ نو هغوی یې ټول ووژل)). داسې ښکاري، چې مبارز صاحب د مکې په ځای ترکستان ته تللی دی او خبره یې بېخي سرچپه لیکلې ده. ځکه کله، چې الله تعالی نژدې او یا تنه بني اسرائیل په خپل عذاب هلاک کړل؛ نو موسی علیه السلام سخت خپه شو او د ګیلې په ډول یې وویل، چې یا ربه دا خلک به دې بل ځای هلاک کړي وای او س؛ خو دوی له ما سره راغلي وو... موسی علیه السلام هېڅکله هم د پیغمبری په وخت کې څوک نه دي وژلي البته مخکې له دې، چې پیغمبر شي، یو قبطي یې په بوکس وهلی و او هغه ترېنه مړ شوی وو. له دې واقعې پرته هېڅ اسماني کتاب، نه کوم مستشرق، نه کومې انسایکلوپیډیا ((دائرآ المعارف)) نه اسلامي او یهودي موْرخ لیکلي، چې حضرت موسی علیه السلام دې د خپل امت او قوم خلک وژلي وي.

6- مبارز صاحب د خپلې مقالې په پای کې غالباً د وړاندیز په ډول وايي چې: راځئ له پېښو سره پښتو وکړو، هغه د نورو ژبو سیاله کړو او دا هله ممکن ده، چې پښتو زموږ د ملک او حکومت یوازینۍ رسمي ژبه شي؛ خو زه په خپل وار، چې یو ساده او شډل پښتون یم د لږ خه اختلاف د اجازې تر څنګ دده ملاتړ کوم او دعا کوم، چې خدای(ج) دې د افغاني نشنلیستانو دا بنده بېړۍ روانه کړي، چې د طلبای کرامو نه وروسته په کابل کې د دوی حکومت راشي. ځکه شرمېدلو کمونستانو او ازار ګټلو اخوانیانو، چې د انقلابي سرو او شنو شعارونو په سیوري کې یې خپل وطن برغنډ برغنډ کړ او د ملت ملي جوړښت، قبایلي دود دستور او عنعنوي او فرهنګي اډانې یې لتاړې کړې، ډېره ممکنه ده، چې نشنلیستان هغه له سره ترمیم او په پښو ودروي او هم به له دې څخه په الهام د کوزې پښتونخوا قوم پرستان وتوانېږي، چې خپل نصب العین او موخې ته ورسېږي. ځکه ومو لیدل، چې غلام احمد بلور او افضل لالا د نواز شریف او بې نظیر بوټو په فیدرالي حکومتونو او د فرید طوفان او بشیر بلور د مشرۍ لاندې یو درجن وزیرانو د صوبه سرحد ((پښتونستان)) په کابینه کې نه یوازې دا، چې د خپل ایالت د نوم په بدلولو کې ناکام راغلل؛ بلکې د پېښور د تلویزیون هغه دوه ساعته تلویزیوني پښتو خپرونه یې بېګرته فعاله نه کړای شوه، چې افتاب "شېرپاو" پیل کړې وه. په هر حال د مبارز صاحب مبارزه که د پښتو په ځای افغان شموله شي دا به بهتره وي، ځکه ددې واقعیت تر اړخه، چې پښتانه د افغانستان اکثریت دي دا هم حقیقت دی، چې تاجکان، هزاره، بلوچ، ازبک، ترکمن، قزلباش او پشه یان هم ددې ملک ګډ وارثین دي او زموږ اساسي قانون د هغوی حقوق ټاکلي دي او که نه؛ نو هغه د شینواري خبره به شي، چې ما دې دور بابا ووهي که یې راڅخه شل کړې".

دا وه د ښاغلي سرباز "صافي" نیوکه، چې د دعوت له خپروني څخه کټ مټ ولیکله شوه. ددې نیوکې په ځواب کې، چې ما څه لیکلي، هغه د دعوت خپروني په **138- 139** پرله پسې ګڼې کې په **1381** کال کې خپاره شوي دي، چې ګران لوستونکي یې دا لاندې لوستلی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا هم وایم، چې هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی

ښاغلي سرباز "صافي"، چې ښايي صافي شوی "ساپی" وي، د دعوت د ښکلي خپروني په 132 ګڼه کې د "نشنلیزم د هيڅ دين بنسټ نه دی" تر سرېزې لاندې يوه ښکلې او استادانه ليکنه خپره کړې ده، نوموړې، چې د مضمون د سبک څخه يې بربښې ښايي د سيد قطب او حسن البناء له مکتبه راوتی وي، په دې ليکنه کې زما د هغه مضمون پر عنوان او محتوياتو ګوت نيونه کړې کوم، چې د دعوت د ګرانې خپرونې په 122مه ګڼه کې د "هر دين په خپل بنسټ کې نشنليزم دی" تر عنوان لاندې خپور شوی و. مخکې تر دې، چې د ښاغلي سرباز "صافي" د انتقاد په هکله څه وليکم غوره ګڼم د دين د کليمې د تعريف په هکله کتاب ته مراجعه وکړم.

د پښتو اريانا دائرآ المعارف پينځم ټوک په 986يم مخ کې ددې په هکله داسې وايي:

دين: *Religion* د پوهانو په نزد، دين الهي وضع ده، چې د ذوالعقولو لپاره له دې جهته راغلی دی، چې هغه ومني او عمل پرې وکړي. او د دوی د دنيايي چارو د سمون او په آخرت کې د فلاح باعث شي، او دا دوې خواوې لري: يوه د عقيدې خوا، بله د عمل خوا. د دين نوم د عقيدې او عمل په هر سيستم اطلاقېږي؛ خو د مذهب او د امامانو په نزد، د دين کليمه يوازې د اسلام پر دين دلالت کوي؛ لکه، چې په قرآن کريم کې راغلي دي:

((إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْإِسْلَامُ)) يعنې دين د خدای(ج) په نزد اسلام دی. دين ځکه خدای(ج) ته مضافوي چې له ده څخه راغلی دی. او له دې جهته يې پيغمبر ته مضافوي، چې د هغه په واسطه څرګند شوی دی، او له دې جهته يې حکومت ته نسبت ورکوي، چې: دوی په دين ګروهېدلي او هغه يې منلی دی. وايي، چې دين او ملت يو مفهوم لري او په خپل ذات کې يو له بله اختلاف نه لري، او ددې دوه وو تر منځ اختلاف د ځينو اعتباراتو په وجهه دی؛ لکه شريعت ته، چې له دې جهته دين وايي، چې د اطاعت وړ دی، او له دې سببه يې ملت بولي، چې پر ده باندې خلک راغونډېږي، او وايي، چې د دين، مذهب او ملت تر منځ توپير دادی، چې: دين الله(ج) ته منسوب دی، ملت پيغمبر ته منسوب دی او مذهب مجتهد ته منسوب دی.

د دين او ملت تر منځ توپير فقط يو اعتباري توپير دی او په ذات کې سره اختلاف نه لري، يوازې په اصطلاح کې شريعت او ملت پيغمبر ته مضافوي او دين خدای(ج) ته مضافوي".

د دين دغه پورتنی تعريف کټ مټ هغه تعريف دی، چې اسلامي پوهانو او عالمانو وړاندې کړی او د پښتو اريانا دائرآ المعارف په پينځم ټوک 986يم مخ کې په کال 1354 کې په کابل کې چاپ شوی دی. ددې تعريف په مخ په روښانه توګه څرګندېږي، چې دين او ملت سره يو مفهوم لري او د هغه په ذات کې کوم توپير نشته. کوم توپير، چې ددې د پلي کېدو نه په وروستيو زمانو کې رامنځته کېږي، هغه ته اعتباري توپير وايه شي، چې لا پرې هم د دين اصطلاحي سيستم واکمن شوی وي. ښه به دا وي، چې د اصطلاح د کليمې په تعريف هم پوه شو. د اصطلاح کليمه د پښتو - پښتو تشريحي قاموس د لومړي ټوک په اويا يم مخ کې داسې تعريف شوې ده:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصطلاح: "يعني داسې ژبنی ترکيب، چې په هغه کې ټولې کليمې په خپلو اصلي معناوو نه استعمالېږي، او د ټولو کليمو د معناوو د ترکيب څخه داسې يو واحد مفهوم لاس ته راځي، چې په جلاجلا ډول د هرې کليمې د اصلي معناوو سره مستقيم ارتباط نه لري. "

د اصطلاح ددې پورتني تعريف له مخې به ښاغلي سرباز "صافي" ته روښانه شوې وي، چې دين او ملت په خپل ذات کې سره يو دي، او دا به هم راسره ومني، چې ما ويلي دي، چې هر دين په خپل بنسټ کې نشنليزم دی، مګر دا مې نه دي ويلي، چې نشنليزم د دين بنسټ دی. بيا هم په خپلې خبرې ټينګار کوم او وايم، چې: دين د ملت د جوړونې ذاتي جوهر دی، چې د لوی خدای(ج) د سپېڅلې ارادې او مشيت له مظاهرو څخه يې ګڼلی شو، او همدا سبب دی، چې اسلامي عالمانو او پوهانو هم د دين په تعريف کې د ملت او دين تر منځ کوم توپير نه دی ليدلی. له دې امله موږ هم ويلی شو، چې کله چېرې د نويو سياسي علومو په چوکاټ کې نشنليزم د ملت جوړونې مفکوره ګڼله کېږي؛ نو دين د عقيدې سره جوخت د ملت جوړونې مفکوروي سيستم هم په خپل ذات کې د ځانه سره لرلی دی، چې په پورته توګه د دين په تعريف کې اسلامي پوهانو او عالمانو ورته اشاره کړې ده.

په دې توګه کله چې ملت په خپل ذات کې د دين سره کوم توپير نه لري؛ نو د ملت جوړونې مفکوره يعنې نشنليزم هم، چې په ملت پورې اړه لري په خپله د دين د بنسټ سره وصلت مومي؛ لکه، چې ما هم په خپل پخواني ليک کې ورته اشاره کړې او هغه مې د لوی خدای(ج) سپېڅلې اراده، مشيت او رضا ګڼلې دی، د اوسنيو نويو مروجو علومو له مخې هم هغه ته د نشنليزم بنسټ وو ايو.

د عقيدې او عمل پر هر سيستم باندې د دين د نامه اطلاق په ننيو مذهبي حاکمو شرايطو او حالاتو کې نه يوازې دا، چې په دين کې خورا زيات اعتباري توپيرونه رامنځته کړي، چې په عملي سيستم کې يې هم ډېر زيات اصطلاحي توپيرونه رواج کړي دي. کوم، چې اوس اوس اسلامي نړۍ ټول په ټوله کې د مجتهدينو د رامنځته کړو مذاهبو په وسيله د دين په اصطلاح مينه مسلماني دوديزه شوې ده. د مثال په توګه:

1- ښاغلی سرباز "صافی" که چېرې په ختنه "ساپی" وي؛ نو "ساپی" پښتون دی او پښتون که موږ وغواړو او که ونه غواړو ارو مرو افغان دی؛ نو دغه ښاغلی به څنګه وکولای شي د افغان په نامه له پښتو او پښتونولۍ نه ووځي؟ له دې سره جوخت دا هم د پوښتنې وړ بربښي، چې ښاغلی سرباز که په رښتيا سره "ساپی" وي؛ نو د ساپيانو له دې څلورو قبيلو نه به له کومې قبيلې وي؟ ګوربز دی؟ ودير دی؟ مسيد دی؟ او که ګنداری دی؟ يعنې ددغو قبيلو څخه له کومې قبيلې دی؟.

کله، چې ښاغلی سرباز پوه شو، چې "ساپی" دی او د ساپيانو له دې څلورو قبيلو نه له يوې قبيلې څخه دی؛ نو بيا څنګه کولای شي ځان ته "صافی" وو ايي؟ معلومه ده، چې نو موږ د دين په اصطلاحي سيستم کې له "ساپي" تو به وتلي او "صافی" شوی دی. او دده دغه په اصطلاح کې فرهنګي بدلون د دين په ذات پورې هيڅ اړه نه لري.

دغه ټکي ته هم بايد پام وساتل شي، چې هېڅکله هم په هېڅ دين کې داسې نه دي راغلي، چې انسانان دې بايد د دين له امله له خپلې ځانګې او قبيلې نه بېګانه شي. په قرآن کريم کې په څرګنده توګه راغلي دي، چې لوی خدای(ج) انسانان قبيلې قبيلې او ځانګې ځانګې را پيدا کړل څو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

وپېژندل شي. په قرآن کريم کې دا هم راغلي دي، چې لوی خدای(ج) هر قام ته د هغه قام په ژبه هادي استولی دی. تاسې وګورئ، چې د هادي او پيغمبر ترمنځ څومره توپير موجود دی؟ هادي خو لارښوونکي ته وايي، چې لا اجرايي واک او ځواک هم لري؛ خو پيغمبر يوازې استازی يا پيغام رسوونکي ته وايي، چې له اجرائي واک نه لرې ښکاري. په قرآن کريم کې دا هم راغلي دي، چې لوی خدای(ج) انسانانو ته مختلف اديان وا استول څو پرې وازمېيل شي. که لوی خدای(ج) غوښتي وای، چې ټول انسانان په يوه واحد دين کې راغونډ کړي دا کار د هغه ذات د ارادې په مخه کې هېڅ مشکل نه لاره. ښايي همدغه خبره به وي، چې د مجتهدينو له خوا د دين په فروعاتو کې دومره زيات اعتباري توپيرونه رامنځته شوي، چې اوس اوس هېڅکله هم د ايران مسلمانان د پاکستان مسلمانانو، او د سعودي عربستان مسلمانان د مصر د مسلمانانو سره په يو واحد اسلامي سيستم باندې نه شي راټولېدلی. او په افغانستان کې، چې د طالبانو ځواک د ټولو اسلامي هېوادونو د عملي سيستم په خلاف زعامت لاره.

2- په کال 1998 ميلادي کې د پېښور د قصه خوانۍ بازار د دانش په کتاب پلورنځي کې ناست وم، چې يو "صافي" شوی طالب راغی او په کتاب پلورنځي کې له موږ سره کېناست. د پېژندګلوۍ نه وروسته د ږيرې پر مسئلې باندې، چې په هغو ورځو کې ډېره توده وه بحث او خبرې پيل شوې. هغه محترم طالب، چې ځان يې د طالبانو په تشکيلاتو کې د کابل د طب د انستيتيوت رئيس هم ګاڼه، په ږيرې باندې کلک ولاړ و، او ويل يې، چې د ږيرې ساتل او اوږدول فرض دي. دا ځکه، چې د اسلام پيغمبر د عمر تر اخره پورې ږيره ساتلې ده. ما ورته وويل ستا خبره رښتيا ده پيغمبر(ص) ږيره ساتلې وه؛ خو په هغه مهال کې د پيغمبر(ص) ستر دښمن ابوجهل، ابو لهب او ابو سفيان هم ږيرې لرلې. طالب وويل، چې موسی عليه السلام هم ږيره لرله. ما وويل منم، چې لرله يې؛ خو فرعون هم ږيرور و. نو موږ هېڅ قانع نه شو او ټينګار يې کاوه، چې که پيغمبر کوم عمل په همېشه توګه کړی وي، هغه پر موږ فرض دی. ما ورته وويل: پيغمبر(ص)؛ خو چيلتار هم تاړه، هغه وويل، چې موږ هم بايد چيلتار وتړو. ما ورته وويل، چې پيغمبر(ص)؛ خو عرب هم و؟ هغه وويل، چې موږ هم بايد عربان شو ".

دغه بحث د څلورو ګېنټو نه وروسته بې له کومې نتيجې پای ته ورسېده. دا په دا، چې په کومو ټکيو، چې طالب ټينګار لاره، هغه زما په اند د دين په اعتباري توپير کې نه، چې د دين په اصطلاحي سيستم پورې اړه لرله او همدا خبره وه، چې طالبانو د اسلام په خاطر غوره ګڼله، چې عربان هم شي. کوم، چې زما په نظر د هغوی داسې هلې ځلې د اسلام د دين په ذات پورې وصلت څه، چې لا رجعت هم نه لاره.

3- په 2000 ميلادي کال کې د طالبانو د روغتيا وزير ښاغلی ملا عباس اخوند المان ته په سفر راغلی و، نوموړي په هغه غونډه کې، چې د کولن ښار په مربوطاتو کې د يو شمېر افغانانو له خوا ورته جوړه شوې وه، ګډون کړی و، چې زه هم په هغه غونډه کې وم. نوموړي وزير د خپلو اوږدو خبرو په پای کې د يوه افغان د پوښتنې په ځواب کې د ږيرې په هکله وويل، چې: ږيره فرض ده او موږ به دغه فرض په زوره عملي کوو. يعنې پر خلکو په زوره ږيرې اوږدوو ". ما ورته وويل، چې ښاغلی وزير صاحب د اسلامي دين د فقهي کوم کتابونه، چې ما له خلاصې نه د مستخلص تر اخره پورې لوستلي دي، په هېڅ يوه کې داسې نه دي ويل شوي، چې ږيره دې پر خلکو باندې په زوره اوږده شي، تاسې، چې دا کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوئ، داسې بربنبي، چې له پیغمبره مخکې منډې وهئ ".

ښاغلي ملا عباس اخوند په ځواب کې ماته وویل، چې: ته د لوید یځې نړۍ تر فرهنګي اغېز لاندې راغلی یې او په دې هکله پوره پوهه او معلومات نه لرې. په هغه فتاوي کتاب کې، چې د قاضي د پرېکړو د صادرولو لپاره لیکل شوی پوره او واضح هدایت شته.

دغه و د طالبانو په عملي سیستم کې د مذهب واکمنه ګروهه. طالب د دین په اصطلاحي سیستم د مجتهد په مذهب دومره د دین له پولې اوښتی و، چې د سنتو او فرضو تر منځ توپیر لا څه، چې سنتونه به یې د فرض په څېر لمانځل، او په دې نه پوهېدل، چې سنتونه؛ خو د زماني په اوښتلو سره تغیر مومي. لکه د مثال په توګه: د پیغمبر(ص) په زمانه کې د عربانو په شمول په ټوله نړۍ کې د جګړې اسیران به د وینځو او مریانو په څېر ساتل کېدل او دغه عمل د هغې زماني له سنتونو څخه شمېرل کېده؛ خو نن ورځ په ټوله نړۍ کې غندل کېږي، چې لا منعه شوي هم دي ".

ښاغلي سرباز "صافي" په خپل زعم زما د مضمون د ځینو برخو په تاریخي پېښو کې هم ځینې تېروتنې په ګوته کړې دي، چې زما په نظر هغه ټول د موضوع په فروعاتو پورې اړه نیسي.

دا ، چې د موضوع د بنسټ په هکله په پورته توګه زما تله درنه ښکاري؛ نو فکر کوم، چې همدومره به ښاغلي ته بس وي، او په فروعاتو کې به څه حاجت نه وي، چې سره لا پسې وڅېړو.

راغلو د پښتو او افغاني سیاست په هکله: دلته غواړم لږ غوندې تم شم. په دې ټکي زه پوره باور لرم او دا حقیقت هم دی، چې هر پښتون افغان دیکه په تورنتو کې هم اوسي؛ خو هر افغان پښتون نه دی که په افغانستان کې هم اوسېږي. سربېره پر دې دغو تېرو دوه درې لسیزو هم وښودله، چې که په افغانستان کې پښتون نه وي؛ نو اوس به افغانستان هېڅ نه و. دا د پښتون برکت دی، چې افغانستان لا شته او د ښاغلي سرباز "صافي" په څېر ښاغلي هلته په تورنتو کې هم ځانونو ته افغان وايي. که نه؛ نو په افغانستان کې مېشتو "صافي" شویو افغانانو به دغه نوم هم لا دمخه له هغوی څخه اخیستی و. که چېرې ښاغلی سرباز "صافی"، چې ښایي "ساپی" وي، ځان پښتون وګڼي، دا به ورته ډېره غوره وي ځکه، چې "ساپی" پښتون دی او پښتون د افغان د ذات نوم دی. دا یوازې پښتون نه دی، چې دوه درې نومونه او صفتونه لري پارسیان هم په یو ځای کې پارسي، په بل ځای کې "دري" او په بل ځای کې ځان تاجک معرفي کوي، چې دا درې واړه سره یو دي. همدا رنګه په منځنۍ ختیځ کې یهودان هم دوه نومونه لري، هم یهود او هم په اسرائیلو یادېږي. همدارنګه چېرته، چې زه اوسېږم د هغه هېواد د خلکو هم درې نومونه دي، چې بهرنیان ورته جرمن او الماني وايي؛ خو دوی په خپله ځان ته دوچ او خپل هېواد ته دوچ لاند وایي.

ښاغلی سرباز "صافی" د خپل لیک په پای کې د لرې پښتونخوا او د هغه ځای د ځینو پېښو په هکله د یادونې سره جوخت د ځینو سیاسي اشخاصو نومونه هم په ګوته کړي دي. په دې هکله باید ووایم، چې په لره پښتونخوا کې د طالبانو په څېر داسې ځواکونه او شخصیتونه شته، چې د دین په اصطلاح مینه مسلمانان دي او هر څه د دین تر نامه ځاروي، حتی خپله ژبه هم. له دغو کسانو څخه یو هم مولانا حسن ګل دی؛ لکه څرنګه، چې ماته ویل شوي دي، نوموړی مولانا حسن ګل صاحب د طالبانو په واکمنۍ کې د ننګرهار پوهنتون محصلینو ته د خپلو اسلامي ارشاداتو په ترڅ کې دا هم ویلي وو، چې: عربي ژبه د جاهلانو ژبه ده، پښتو ژبه د کافرانو ژبه ده، او اردو ژبه د مسلمانانو ژبه ده، ځکه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه ژبه په اسلامي ټولنه کې زېږېدلې او را لويه شوې ده. له دې امله تاسې محصلين بايد د پښتو او عربي ژبو پر ځای د اردو ژبه زده کړئ، چې يوه سوچه اسلامي ژبه ده. "

وګورئ په يوه ټولنه کې، چې داسې کسان شته والي ولري او د ځواک خاوندان هم وي؛ نو څوک به وکولای شي هلته د ملت جوړونې يوه وړه غونډې هڅه هم په لياره واچوي؟ سره ددې، چې داسې هڅې به د دين له ايجاباتو څخه هم ګڼل کېږي.

لره پښتونخوا ؛ خو د پاکستان په برخه شوې څوک، چې پاکستاني سياست کوي هغه به اردو مرو اردو ژبه وايي ؛ لکه څنګه، چې په بره پښتونخوا کې تر اوسه پورې دود او معمول دی، څوک، چې افغاني سياست کوي؛ نو خامخا به پارسي ژبه وايي. دا رنګه عملي سيستم، چې هغه هم کاملاً د انساني حقوقو او اسلامي دين د بنسټيزو ارشاداتو په خلاف د يوې تحميل شوې پېښې او حادثې نه زيات نور څه ارزښت نشي لرلی؛ نو څوک به ورته درناوی وکړي او وبه يې مني؟.

راغلو په افغانستان کې د مېشته و لږکيو قومونو په هکله.

لږکي؛ خو په هر هېواد کې شته ، چې ښاغلي سرباز هم په خپل ليک کې ورته ګوته نيولې ده. په قوانينو کې هم د هر چا حق او حقوق خوندي شوي وو ، زه هم وايم، چې دا کار شوی لا ، چې زما او ستا حق او حقوق هم په قوانينو کې تثبيت شوي وو ؛ خو سرباز به افغان وګڼم، چې په رښتيا سره د افغانستان په ټولو فرهنګي او اداري ارګانونو کې د خپل حق په تناسب خپله ژبه وکاروي؟ دا کار ځکه نه شي کولی، چې په افغاني اصطلاح مين او له افغاني بنسټه، چې پښتونولي ده جلا شوی دی. همدې ښاغلي وړانديز کړی، چې د پښتني سياست په ځای که افغاني سياست ته مخه وشي دا به ښه و. "زه هم وايم دا ښه کار دی؛ خو په اوسنيو حاکمو شرايطو او حالاتو کې هغه هم په داسې افغانستان کې، چې لکه د امريکايي فوټبال د لوبې د پنډوس په څېر کله د پاکستان او کله د ايران په لاس کې رغړي، دا لا څه، چې اوس له پولې نه بلخوا هغه خوارکي تاجکان هم برېتونه تاوه وي او افغانانو ته خپل زور ښيي، افغاني سياست کول به د ټولو انساني حقه حقوقو په چوکاټ کې کله ممکن وبرېښندلای شي؟ چې د افغانستان د اصيلو وارثانو له لاسه د افغاني سياست اصيله وسله هم د هغوی د دښمنانو په لاس ورغلې او هغه وسله هم شېبه په شېبه په ماتېدو ده. افغانستان خو پښتنو جوړ کړی، او دا پښتانه دي، چې افغانستان به ساتي.

په پای کې به د "ځاپي" د توري په هکله هم څه ووايم :

ما د "ځاپي" توری، چې د پښتو ژبې د "څپې" د توري د مصادرو څخه يو اصيل توری دی غوره کړی، چې هېڅکله هم د دين په خلاف کار نه دی. دا په دا ، چې د داسې توريو په کارولو سره څنګه، چې ددې ليکنې په پورتنيو برخو کې ورته اشاره وشوه، هېڅکله هم په دين کې خلل نه پرېوځي؛ بلکې د دين د اصيل بنسټ پر مخ د ملت جوړونې په هڅه کې يو پياوړی ګام ګڼل کېږي. که د ښاغلي سرباز "صافي" هدف دا وي، چې د عربي توريو پر ځای د پښتو توريو کارول به د عربي فرهنګ سره دښمني وي، آيا دې ټکي ته يې هم کله پام اوښتی، چې د پښتو توريو پر ځای به د عربي توريو کارول هم د پښتني فرهنګ سره دښمني وي او که نه؟ په دې ځای کې زما انګېرنه داده، چې: کوم اسلام، چې په مکه او مدينه کې نازل شوی، هغه په مدينه کې خاورو ته سپارل شوی؛ خو کوم اسلام، چې موږ ته را رسېدلی، دا د عربو فرهنګي يلغار دی، چې د حضرت معاويه له زمانې نه را پدېخوا به د اسلام تر بيرغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې هرې خوا ته صادرېده.

ګڼې اصیل اسلام او هغه، چې به پیغمبر(ص) ته وحې کېدله او پیغمبر(ص) به تبلیغاوه هېڅکله هم د کوم ولس د الفبا د توریو سره ضدیت نه لاره، او نه هم د کوم ولس د الفبا توري اسلام ته صدمه رسوي لا چې اسلامي دین ته پراختیا بخښي.

هره ژبه د لوی خدای(ج) مخلوق دی؛ نو له دې امله هېڅ یوه ژبه پر بلې ژبې غوره والی او سپېڅلتیا نه لري. کومې ژبې، چې اوس اوس د عربي ژبې په شمول د تقدس وړ برېښي، هغه خو یو اعتباري تقدس دی، چې په اصطلاح کې د هغې ژبې د مجتهدینو له خوا ورته ورکړل شوی.

دا وه زما ځوابیه لیکنه. هیله ده ښاغلی سرباز "صافی" تر هر څه د مخه په هره پېښه، هره موضوع او د هرې مسئلې په بنسټ کې څېړنه وکړي، او بیا دې د هغه په فروعاتو کې د فکر او سوچ نیلی وځغلوي. دا که په ادیانو پورې هم اړه ولري. ځکه، چې د غسې کړنه د پوهانو لپاره یوا ځنۍ لیاره ده، چې د رښتیاو په لوري ورباندې تللی شي.

مبارز ځاپی

27/3/2002 بن، جرمني

*دغه ځوابیه لیک د دعوت د خپرونې په **138** او **139** ګڼه کې، چې په **1381** کال کې خپره شوې خپرو شو. د دې ځوابیه لیک په ځواب کې بیا یو چا د زلمي "مومند" په نامه د دعوت د خپرونې په **141** مه ګڼه کې خپله اوږده نیوکه خپره کړله، چې ګران لوستونکي یې کتېمتې دا سې لوستلی شي:*

(c) ketabton.com: The Digital Library

"چې آیا هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی؟"

په لنډ ډول غواړم یو څو حساسو ټکو ته، چې مبارز ځاپيي د هغې یادونه د دعوت په 138 او 139 ګڼو کې کړې ده اشاره وکړم او تر څنګ یې دا باید په ډاګه شي که چېرې مبارز ځاپيي دغه لیکنې اشتباهاً کړې وي او یا د احساساتو لاندې یې خپل نشنلیزم داسې سترګې ورپټې کړې وي، چې له یوه اړخه د دین په تعریف او قرآني آیتونو کې نغښتې د زهرو ګولۍ د دعوت لوستونکو ته وړاندې کړي، او په دې ترتیب یې هڅه کړې تر څو یې خپل نشنلیزم په خلکو کې په دغه ډول تزریق کړي. او له بله اړخه هغه د توهین نه ډک کلیمات، چې د دین، شریعت او د هغه پورته یې د اسلام د ستر پیغمبر(ص) په هکله کړې باید الله ته توبه وکاږي.

دین او مذهب:

دین او مذهب یوه عقیده او عملي لاره ده، چې د انساني ټولنې د بهبود او لارښوونې لپاره د الله له اړخه وضع شوې او د پیغمبرانو او انبیاوو په واسطه انساني ټولنې ته وړاندې شوی. دین په خپله یوه عقیده او د یو ژوند یو سیستم دی، او ملت د انساني ټولنې یو ټولې ته، چې په یوه ځانګړې جغرافیایي پوله کې ژوند ولري ویل کېږي. څرنګه، چې دین د ټولې انساني ټولنې لپاره نازل شوی په دې اساس اسلامي امت د یوې خاصې او ځانګړې ټولنې او یا جغرافیایي پولو پورې محدود نه دی؛ بلکې د ټولې انساني ټولنې سره سر و کار لري. که چېرې انساني ټولنه نه وي؛ نو بیا د دین مانا به څه وي؟ په دې اساس دلته د دین او ملت تر منځ د توپیر او تضاد سوال نه پیدا کېږي. تضادات او توپیرونه تل د دوو هم مثلو او همرنګه موجوداتو تر منځ پیدا کېږي، نه د عقیدې او انسان تر منځ. په یو شیز نه یو شیز عقیده درلودل د انسان یو طبیعي او حتمي ضرورت دی او د نړۍ په هېڅ ګوټ کې به داسې انسان ونه موندل شي، چې په یوه شي نه یو شي عقیده ونه لري؛ نو څرنګه، چې دین او مذهب یوه عقیده او د ژوند یو سیستم دی او ملت د انسانانو ټولنه ده؛ نو په دې اساس دغه دواړه یو د بل لازم او ملزوم دي او یو د بل تکمیلوونکي هم.

دا، چې تاسې کښلي، چې نشنیلیزم د ملت جوړونې مفکوره ده او په خپله د دین د بنسټ سره وصلت مومي کېدای شي ستاسې خپل دید وي. اما دا، چې هڅه مو کړې، چې نیشنلیزم په دین پورې وتړۍ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر په خطا ياست. او دا په دې خاطر، چې دين په خپل اصل کې د نشنليزم په خلاف مبارزه ده. اصلاً نشنليزم د تل لپاره په کوچنيو مليتونو کې را څرخېږي او د دغې مفکورې په اساس هر يو مليت د خپلو نشنليستي ځانګړتياوو په نظر کې نيولو سره په بل باندې د تفوق او برترۍ ادعا کوي. د مليتونو تر منځ د شخړو او نه حل کېدونکو لانجو سبب ګرځي. د نظامونو په جوړښت کې حق او ناحق د داسې څه غوښتنې کوي، چې په هېڅ صورت به يې ورته نه وي. ددې نه اخوا په نشنليزم او نشنليستي ټولنه کې بيا په خپله د هغې ټولنې د وګړو او قبيلو تر منځ يو پر بل د قوميت او پلرني ميراث په بنسټ جګړې او شخړې راپورته کېږي او هر يو ځان د بل څخه يو من پورته ګڼي، او نور هم له ځانه ټيټ.

دا مسئله کورنيو ته او بيا په کورنيو کې افرادو او وګړو ته رابښکته کېږي، چې هر يو په خپله کورنۍ کې خپل ځان د بل نه پورته ګڼي، چې مثالونه يې نن په ټولو نشنليستي خوځښتونو کې زيات ليدل کېږي. اما په دين کې د دغه سياست نه يوازې سخت مخالفت شوی؛ بلکې ددې سياست موجد يې شيطان ګڼلی؛ لکه د سورآ بقرآ د **30** آيت په اخر کې، چې راغلي او وايي، چې شيطان آدم(ع) ته د سجدې کولو نه انکار وکړ. دغه انکار د شيطاني سياست لومړنی بنسټيز اصل جوړوي. دا ځکه، چې هغه د شرعي قانون د فوقيت څخه انکار کړی او د خدای(ج) د امر څخه يې مخ اړولی و. شيطان لويي وکړه، يعنې خپل ځان يې د نورو څخه لوی وګاڼه او د خپل ځان لپاره يې لوړوالی او مطلق العنانيت اختيار کړ. او هغه د کافرانو د ډلې څخه و، يعنې د مسلمانانو په پرتله يې کافرو ته ترجيح ورکړه او د هغو د ډلې سره يو ځای شو. شيطان وويل، چې زه د آدم(ع) نه ډېر ښه يم او دا ځکه، چې زه د اوره پيدا شوی يم او آدم(ع) د خاورې څخه. دا ټول هغه خصوصيات دي، چې د نشنليزم بنسټ پرې ولاړ دی. د شيطان دغه وينا دا په ډاګه کوي، چې د نيشنليزم يا قوم پالنې او نژاد پالنې موجد او لومړنی داعي شيطان دی، هغه به ويل، چې عقل هېڅکله دا نه قبلوي، چې د اعلی نسل او نژاد پر ځای ښکته او ادنی نژاد ته د ځمکې د خلافت او سياست امور وروسپارل شي. ددې تر څنګ شيطان سوګند وکړ، چې که مهلت ورکړل شي؛ نو د ښغې لارې څخه به خلک خپلې يعنې د ګمراهۍ د لارې په لور سوق کوي او دا د هغه کړنلاره وه؛ لکه څنګه يې، چې د آدم(ع) او د هغه د مانديني سره وکړل. او د هماغې پاليسۍ دوام دی، چې په ننني ټولنو کې د نشنليزم، قوم پرستي، ژبني تعصب، د خپل ځان د علويت ښوولو او تل خپل قوم او ولس ته پرته له موازينو په نورو ترجيح ورکول او خپله هره غلطي توجيه کول او د بل هر نېک عمل د ذهني تنګ نظرۍ او قومي تعصب په اساس محکومول. د خپل قوم او ولس د برترۍ په خاطر د نورو ولسونو نفې کول، هغوی له خپلو کورونو او وطنونو نه شړل..... په ځبر سر راپورته کوي. هټلر د خپل جرمن قوم د غلبې او په نوره نړۍ باندې د هغوی د حاکميت په خاطر د ميليونونو انسانانو په وژلو هم صرفه ونکړه، مګر نتيجه يې برعکس وختله او تر نيمايي زيات جرمنيان په خپله د روس په غلامۍ کې راګېر شول. لېنن که څه هم د يوې ايډيالوژۍ خاوند و؛ خو د خپلو نظرياتو تر څنګ يې د سپينو روسانو د غلبې او حاکميت په خاطر په ميليونونو انسانان تر تېغه تېر کړل او پاتې يې په دې عصري دور کې د کمونيزم د غلامۍ په ځنځيرونو کې راونغاړل؛ خو د خپلو منحطو نظرياتو سره يو ځای دا دی د زوال کندې ته پربوت. امريکا او انګليس د خپلو سپين پوټکو د تفوق، برترۍ او علويت په خاطر او هغوی ته د اسانتياوو د پيدا کولو په خاطر د افريقايي نړۍ ټول تور پوټکي د غلامانو په ځبر په ځنځيرونو کې وتړل او د اجباري کار د نه کولو په صورت کې د سپين پوټکو د سپيو خوراک

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګرځېدل.

نن په دغه معاصره نړۍ کې همدا اوس امریکا، چې په نوره نړۍ کې د بشر د حقوقو د ساتلو لپاره خپل ټټر وهي په خپل هېواد کې د تور پوټکو او سرو پوټکو یا ریډ انډینز د بشري حقوقو په هکله چو په خوله پاتې دي. د امریکا په زیاتو برخو کې هوټلونه اوس هم په خپله دروازه دا لیکنه لري، چې دلته د سپي او تور پوټکي راننوتل منعه دي. په سپینه روسیه کې سور او تور پوټکي اوس هم د جایداد د اخیستلو حق نه لري. په زمبابوې کې د انګلیسي سپین پوټکو لږکیو حکومت په تور پوټکو باندې د ظلم او تېري بې مثاله داستانونه لري او اوس برعکس. انګلیسانو په زمبابوې کې د خپلو ورلېږل شویو سپین پوټکو، چې د هغه هېواد زراعتي فارمونه یې غصب کړي وو، د دفاع په خاطر او د خپل قومي نشنلیستي خصوصیاتو او د خپل ځان د علویت په خاطر د هغه ځای د تور پوټکو د نظام په خلاف په کومو کومو کارونو او د سیسو لاس نه دی پورې کړی.

اسرائیلي نشنلیزم د خپل اسرائیلیت د علویت په خاطر د فلسطین په ولس کوم ناتار نه دی راکوز کړی. په هند کې د قومي عصبیتونو او یو په بل د برترۍ لپاره هره ورځ څومره کسان وژل کېږي او هلته د پورته او ښکته طبقې او د اعلی او ادنی نسل په نوم څومره بې ګناه انسانان په بې رحمانه توګه وژل کېږي او په همدې ترتیب په ګران هېواد افغانستان کې د روسانو د ماتې د مخه او د کمونیست رژیم د ړنګېدو تر څنګ روسانو د قومي تعصباتو د راپارولو لپاره له کومو کومو تاکتیکونو څخه کار وانه خیست؟ آیا ټول اقوام یې یو د بل په خلاف د قومي عصبیت په اساس ونه جنګول؟ که څه هم په افغانستان کې قومي تعصب ته لمن وهل اصلاً د انګلیسانو او د هغې وروسته د روسانو له خوا د خپلو مستعمرو د خوندي ساتلو او د خپل اقتدار د دوام په خاطر پیل شوه؛ خو په افغانستان کې دغه اور ته لمن د کمونستو عناصرو له خوا د روسانو او کې جي بي په مرسته هله زور واخیست، چې کمونیزم او روسي لښکرو په مجاهد او مسلمان افغانستان کې نا باوره ماتې وخوړه. دوی، چې ویې نه شوای کولای د خپل ټول ترور او وحشت له لارې او هم د خپلې منحطې ایډیالوژۍ له لارې د افغان ولس مجاهدانه مقاومت ورمات کړي؛ نو د نژادي تعصب د راپارولو لار یې اختیار کړه. یو قوم یې د بل په مقابل کې ورواچاوه، ازبک او هزاره یې د پښتنو سیمو ته او همدا راز د پښتنو ملېشه یې د هغو سیمو ته د قومي او ژبني دښمنۍ د را پیدا کېدو او فساد په خاطر ورلېږل. روسانو د خپل همدغه کار لپاره په تاجکو کې په مسعود، په ازبکو کې په دوستم، او همدا راز په هزاره او ځینو خاصو وګړو باندې سرمایه ګذاري وکړه او بالاخره یې د کمونیست ګوند د له منځ تللو په صورت کې د تاجکو د قوم په نوم د احمدشاه "مسعود" او د ازبکو د قوم په نوم د ګلم جم "دوستم" په څېر څېرې په خپل لاس کې واخیستې. او په هغو یې سرمایه ګذاري وکړه، د هغو په واسطه یې په شمال کې قومي تعصبات راوپارول او هغوی یې دې ته وهڅولې، چې د خپل حاکمیت لپاره راپورته شي. "مسعود" یې تر پوزې پورې تقویه کړ، تر څو د تاجکو قوم په ټولو حاکم کړي، او د خپل قوم برتري او علویت پرې رامنځته کړي. مسعود هم د مجاهد او مسلمان په لباس کې د 1982 کال را وروسته د عصبیت دغه اور ته لمن ووهله، او کله چې روسانو کابل وروسپاره؛ نو په هغه وخت کې یې یو ځل بیا د دوهمې سقاوۍ خوب ولید او په دې هڅه کې شو، چې کابل د نورو ټولو قومونو څخه پاک او یوازې د تاجکو په لاس کې ورکړي، چې په نتیجه کې د زرګونو هېوادوالو په وژلو، د هېواد په ورانولو او د نظام په له منځه تللو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منتج شوه؛ خو د خپل ټول نشنلیستي او ژبني تعصب دا خوب یې له ځانه سره ګور ته یوړ. او ځای یې طالبانو ونیو؛ لکه څنګه، چې د طالبانو زیاته شمېره پښتانه وو. او دوی هم د اسلام په لباس کې هڅه وکړه چې نور اقوام نفې کړي او یوازې د اسلام تر نامه لاندې د طالبو پښتنو حاکمیت په ټول هېواد قایم کړي؛ خو نژدې پینځه کاله په پرله پسې توګه په ژبني او قومي تعصب کې راګېر وو طالبان دا خوب د خپل ځانه سره اوس د تورو غرونو په تورو سوړو کې پټ ګرځوي.

همدا راز نشنلیستي عصبیت د قدرت لېواله رباني دې ته وهڅاو، چې د خپلې اسلامي مقدسې ایډیالوژۍ په خلاف د نورو اقوامو په نفې کولو لاس پورې کړي او د خپلو ټولو تعهداتو په خلاف د واکمنۍ کرسۍ تر خپلې ملا کلکه وتړي. د یوې باوري سرچینې له مخې کله، چې رباني د خپلې سیارې واکمنۍ په وخت کې د ایران له یوه هیئت سره په ایران کې خبرې کولې؛ نو د هغوی ددې پوښتنې په ځواب کې، چې په کابل کې څومره پښتانه اوسي؟ او هغه ددې پر ځای، چې خپله سنګیني د یو افغان مشر په څېر ایرانیانو ته په ډاګه کړي برعکس ورته وایي، چې زما سره تعاون وکړئ، تر څو دوه کاله نور هم په کابل کې پاتې شم؛ نو دا پاتې پښتانه به هم له کابله وکاږم. او یا د همدې سرچینې له مخې په ازبکستان کې د یو ازبک هیئت د سوال په ځواب کې، چې د پښتنو تاریخ د کومه ځایه پیل کېږي؟ نو ددې په ځای، چې ووایي پښتانه اصلاً د زرګونو کلونو تاریخ لري او ددې خاورې اصلي بچیان دي او په دې ترتیب هغوی ته خپل ولس درونډ او عزت مند معرفي کړي، نیشنلیستي او نژادي تعصب یې داسې سترګې ورپټې کړې وې، چې په ډېره بې شرمۍ سره وایي، چې دا یو قوم دی، چې اصلاً د هندوستان څخه مهاجر شوی او د افغانستان په غرنیو سیمو کې یې ځای نیولی... او دا په دې خاطر، چې هغوی ته ځان نژدې کړي او تایید یې تر لاسه کړي او یو څو ورځې نور هم خپلې دغې کاذبې واکمنۍ ته دوام ورکړي؛ خو بالاخره ترې امریکایانو داسې واخیسته، چې ان شاء الله بیا به یې په عمر کې هم ونه ویني. مګر دا، چې کوم نوی بادار پیدا کړي "وَتِلْکَ الاَیّامُ نُدَاوِلُهَا بَیْنَ النّاسِ".

اسلام نه یوازې د یوې سپېڅلې ایډیالوژۍ په توګه بلکې د انساني ټولنې د پرمختیا او د هغوی د لارښوونې لپاره یو مکمل نظام رامنځته کړی. دغه نظام د انسانانو په یوې ټولنې، ملیت، ژبې، قوم او... پورې تړلې نه دي؛ بلکې د ټولې انساني ټګولنې لپاره راغلی د ژوند سیستم دی. انساني ټولنې ته د اسلام غږ د عربو یا عجمو کومې قبیلې ته غږ نه؛ بلکې د "یَا اَیُّهَا النّاسُ" غږ دی. په همدې خاطر قرآن کریم په ډېرو ځایونو کې د اسلامي ټولنې په جوړښت کې لومړی د انسان او بیا په مجموعي توګه د انساني ټولنې جوړښت تر بحث او څېړنې لاندې نیولی. ځکه قرآن کریم وایي چې: تاسې مې ډلې ډلې او قبایل را پیدا کړي یاست تر څو یو له بله سره وپېژنئ؛ خو تر څنګ یې دا هم فرمایلي، چې په تاسو کې بهتر او غوره هغه دی، چې ډېر متقي او د الله(ج) نه وېرېدونکی وي. ددې تر څنګ د اسلام ستر پیغمبر(ص) فرمایلي دي، چې خبر اوسئ، چې ستاسې عرب په عجم او عجم په عرب یا تور په سپین او سپین په تور هېڅ ډول برتري نه لري. ټول د یو آدم(ع) اولاد یاست او آدم(ع) له خاورې څخه پیدا شوی دی. په تاسو کې بهتر هغه دی، چې ډېر متقي او د الله(ج) نه وېرېدونکی اوسي. ددې تر څنګ د اسلام ستر پیغمبر(ص) د تعصب او عصبیت نه، چې نن د اقوامو تر منځ د برترۍ او علویت لپاره مطرح دی سخت نفرت کړی او فرمایلي یې دي، چې: هر څوک عصبیت "ژبني، قومي نژادي... " وکړي زموږ نه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه دی، همدا راز فرمايي ځوک، چې په عصبيت کې ومړ هغه زموږ نه، نه دی... البته په دې هکله ډېر شمېر آياتونه او احاديث شته، چې دا صحفه يې د نشر توان ممکن ونه لري. د اسلام يو ستر عالم ليکلي، چې ننني تهذيب، چې پرې د ځينو ټولنو، ټولنيز، سياسي او اقتصادي نظامونه چلېږي په درې بنسټيزو اصولو ولاړ دی، چې عبارت له دنيا پالنې (سيکولريزم) "نشنليزم" قوم پالنې او ديموکراسۍ يعنې د خلکو حکومت څخه دی؛ خو ددې په مقابل کې د اسلامي تهذيب فکري، سياسي او اخلاقي اصول کاملاً د هغې پر خلاف دي، ځکه اسلام د سيکولريزم په مقابل کې د خدای(ج) د بندګۍ او اطاعت "طبيعي "ده، چې ددې څخه هدف د الله(ج) له اړخه رالېږل شويو او د هغه د پيغمبر له اړخه د تبليغ شويو ټولو قوانينو مراعات دي.

د نشنليزم يا قوم پالنې په مقابل کې انسانيت پالنې او په يوې محدودې ډلې ټپلې کې د رانغښتو په ځای د ټول انسانيت خدمت کول او دريم د خلکو په مقابل کې د الهي حاکميت موضوع مطرح ده. په دې اساس د اسلامي امت بنسټ او اساس په دغه درې اصولو، چې عبارت له توحيد يعنې د الله(ج) حاکميت، رسالت يعنې د رسول الله(ج) قيادت او دريم نيابتي حکومت يا خلافت باندې اېښودی دی. د غرب د سياسي نظريې په اساس جمهور په خپله بادشاه دی، چې پخپله به قانون جوړوي؛ خو د اسلام سياسي نظريه په جمهوري خلافت ولاړه ده. ځکه په دې نظام کې د هغه شريعت په اساس تلل کېږي، چې د الله له اړخه د هغه رسول اسلامي امت ته وړاندې کړي دي. "اسلامي سياست (187، 189) مخونه".

پيغمبر(ص)، نبي او هادي:

همدا راز هر پيغمبر او نبي چې د الله(ج) له اړخه راغلی د پيغام رسونې تر څنګ يې اجرايي ځواک هم درلود. شاه ولي الله په دې هکله ليکلي، چې نبوت درې ارکان لري، چې عبارت دي له: حکومت او سياست، علم او حکمت، رشد او هدايت څخه. په نبي کې دا درې واړه ارکان په پوره توګه موجود وي. هغه د حکمرانۍ او سياست واک هم لري، که څه هم هغه ته عملاً د منظمې حکمرانۍ وخت په لاس ورنشي. **184**يم مخ.

اما دا بايد په ډاګه شي، چې هادي او لارښوونکی يوازې الله(ج) دی او پيغمبران ټول د هغه په هدايت او لارښوونې باندې نورو انسانانو ته د ښوونکو په څېر مقرر کړل شوي. په قرآن کريم کې په دې مسئله ډېر زيات بحث او څېړنه شوې. په خپله الله(ج) قرآن د هدايت او لارښوونې کتاب ګرځولی او ويلي يې دي، چې "هُدىً لِلْمُتَّقِيْنَ... او يا دا، چې مسلمان په خپل لمانځه کې وايي: اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيْمَ.. او يا دا، چې فرمايي: لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا.. او فَاَمَّا يَاْتِيَنَّكُمْ مِنِّيْ هُدىً". په دې اساس هادي او هدايت کوونکی يوازې او يوازې الله(ج) دی؛ خو هغه خپل پيغمبران د همدغه هدايت سره يوازې پيغام رسوونکي نه؛ بلکې د اجرائيوي قوت او ځواک خاوندان هم ګرځولي دي. د انبياوو په تاريخ کې داسې کوم مثال نه پيدا کېږي، چې يو نبي دې يوازې په تبليغ اکتفا کړې وي؛ بلکې د هغه سره په جنګ کې د تقنيني او حکمي کارونو په تر سره کولو هم مکلف وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمانانو د یووالي موضوع:

دا چې ولې د ایران مسلمانان د پاکستان د مسلمانانو سره او یا د سعودي مسلمانان د مصر د مسلمانانو سره په یوه واحد اسلامي سیستم کې نه شي راټولېدای، د دین په فروعاتو کې د مجتهدینو له خوا په اعتباري توپیرونو پورې قطعاً اړه نه لري. ځکه لومړی دا چې د مجتهدینو تر منځ په فروعاتو کې دغه توپیرونه هماغه وخت هم موجود وو، چې ټوله اسلامي نړۍ د یوه خلافت لاندې اداره کېده او په فروعاتو کې دغه توپیر اوس هم شته؛ خو ددې سره سره بیا هم مسلمانان تر یوه چتر لاندې ژوند کوي. د مثال په توګه په پاکستان کې د اسلام تر نامه لاندې د ټولو مذاهبو خاوندان که شیعه دي او که سني، یو ځای ژوند کوي، همدا راز په ایران کې هم، په ګران افغانستان کې همدا، اوس شیعه او سني ټول د یو چتر لاندې پرته له کوم مذهبي تبعیض نه د ورورولۍ په فضا کې ژوند تر سره کوي، او د سعودي او مصر د مسلمانانو تر منځ؛ خو مذهبي توپیر او جدا والی هم نشته او په دې کې هېڅ شک هم نشته، چې که څېرې په اسلامي نړۍ کې د اوسنیو غاصبو نظامونو پر ځای، چې د صلیبي حکماوو په مستقیم او یا غیر مستقیم تعاون واکمنۍ ته رسګیدلي دي په اسلام پوه او د پردیو کړیو څخه آزاد عناصر حاکمیت تر لاسه کړي؛ نو بیا به دا جغرافیایي پولې په کومو کې، چې اوس دغه ملتونه راښکېل دي بې کاره وي.

که تاریخ ته وکتل شي؛ نو د اسلامي امت تجزیه او ټوټې ټوټې کېدل؛ خو د صلیبي او کلیسایي جنګونو نه وروسته صورت ونیو. دا هغه وخت و، چې کلیسا او صلیب د اسلام په مقابل کې هغه وخت یرغل پیل کړ، چې اسلام د اروپا په دروازه کې استقرار موندلی و، او بشریت، چې د کلیسا د ظلم او استبداد نه په تنګ راغلی و، او تر څنګ یې نژاد پالنې او نشنلیزم دې حد ته وده کړې وه، چې په نوم د اعلی نسل اسنانانو د ښکته نسل انسانانو ته د بشر په سترګه هم نه کتل، اسلام د خلکو تر منځ یو نوی منل شوی حقیقت و، او خلک د اسلام لور ته ډلې ډلې راروان وو. کلیسا خپل ځان په حرج کې ولید او د اسلام په خلاف یې یلغار پیل کړ. د بله لوري کلیسا، چې خپل ځانته یې یو نظام درلود او حاکمو سیاسي نظامونو سره په اختلاف کې اخته و، د اسلام د مکمل سیاسي، مذهبي او اخلاقي واکمنۍ نه په وېره کې وه؛ نو په دې یې بسنه ونه کړه او د خپل فرهنګي یلغار په جریان کې یې د قومونو تر منځ د تفریق او اختلاف روحیه تزریق او ترویج کړه په هغوی کې یې د قوم پالنې او یو د بل په خلاف د ملي ګرایۍ تر عنوان لاندې ددغو موضوعاتو تخم وشینده او ددغه تخم اوبه خور اوس هم کوي، تر دې حده، چې اوس یې راټولېدل ګران؛ بلکې ناممکن ښکاري. ددې تر څنګ یې په داسې حال کې، چې د خپلو ځانونو او ولسونو لپاره د دیموکراسۍ لاره اختیار کړه؛ خو په اسلامي امت او اسلامي هېوادونو کې یې د خپلو جاسوسي شبکو له لارې او خپل مادي تعاون او کومک په واسطه د یو شمېر مزدورو او پلورل شویو عناصرو په واکمن کولو سره هڅه وکړه تر څو په اسلامي امت کې دغه اختلاف نه یوازې په خپل ځای وساتي؛ بلکې نوره هم وده ورکړي. په دې اساس دا اند په خپل ځای بلکل غلط دی، چې ووایو، چې د اسلامي نړۍ مسلمان وګړي د فقهي فروعي اختلافاتو په اساس تر یوه سیستم لاندې ژوند نه شي کولای؛ بلکې باید داسې وویل شي، چې د اسلامي نړۍ واکمنان د اقتدار په لېونتوب کې د کلیسا او صلیب په جالونو کې داسې راګېر شوي، چې اسلامي امت ورڅخه د خلاصون

(c) ketabton.com: The Digital Library

لار نه شي پيدا کولی. ددې تر څنګ يې د قوم، نژاد ، ژبې او... په داسې ناروغيو ککړ کړي، چې د خلاصون لار ميندل يې ګران دي او که څوک په کې د خپلې آزادۍ لپاره غږ پورته کړي؛ نو غږ يې هملته په يوه نوم او بل نوم خفه کېږي.

د ږيرې موضوع:

د ږيرې په هکله، چې د کوم توهين نه ډک بحث يادونه "څاپې" کړې، هغه په هېڅ صورت منطقي نه ده. حقيقت دادی، چې د الله(ج) له اړخه ځومره پيغمبران، چې راغلي هغوی ټولو ږيرې درلودې طبيعي ده، چې د مکې مشرکينو هم د اسلام نه د مخه په يوه مذهب پورې تړاو درلود. هغه که ابو جهل و او که ابو لهب. ټول د اسلام نه د مخه د پخوانيو مذاهبو پيروان وو، چې وروسته يې بيا د الله(ج) د عبادت په ځای د تيږو او بتانو پالنه او عبادت پيل کړ او په همدې خاطر، چې هغوی د الله(ج) سره په واکمنۍ، عبادت او ټولو نورو شرعي امورو کې نور خلک شريک ګڼل او لکه د نن په څېر د همداسې بت پالنې، قوم پالنې، تفوق او اعلی نسل په ناروغيو اخته وو؛ نو ځکه ورته مشرکان وايي؛ خو د پخوانيو مذاهبو له مخې يې ږيرې هم درلودې. بايد په دې وپوهېږو، چې يو مسلمان د الله(ج) عبادت او د هغه د احکامو د منلو او پلې کولو او اطاعت نه اخوا بله لار نه لري. که څوک په کې بله هره وړه يا غټه لار پيدا کول غواړي؛ نو هغه ته نوښت يا بدعت ويل کېږي، او بدعت په خپله په شرک منتج کېږي. د پيغمبرانو سره د مشرکينو په يوه تله کې اچول په خپله په شرک منتج کېږي. په دې هکله بدني عبادت او روژې نيول او يا نور عبادات هېڅ ځای نه نيسي. د اسلام د دين فقهاوو دا خبره په کلکه کړې، چې ټول هغه اعمال، چې د اسلام پيغمبر(ص) په تداوم سره کړي په يو مسلمان موکد سنت او واجب ګرځي. ږيره يو د هغو سنتو څخه ده، چې د اسلام پيغمبر يې په کلکه سپارښتنه کړې. څرنګه، چې په هغه وخت کې يهود او نصاراوو، او مشرکينو هم ږيرې او بريتونه اوږدول؛ نو ددې لپاره، چې د مسلمانانو او د هغوی تر منځ فرق وشي؛ نو حکم وشو، چې تاسو بريتونه وخريئ او ږيرې پرېږدئ. تر څو د نورو قومونو سره مو فرق وشي؛ خو هغوی، چې په دې هکله کمزوري ښودله او يا يې د بريتو په خربيلو کې لږ څه سستي کوله؛ نو د خدای(ج) پيغمبر(ص) د داسې خلکو په هکله وفرمايل، چې: "مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ" يعنې څوک، چې د کوم قوم سره ځان مشابه کړي هغه د هغوی څخه دی. او دا حديث د هماغه وخته څخه را پدېخوا د ټولو مسلمانانو لپاره تنبيه ده. برعکس کله، چې صليب او کليسا وليدل، چې مسلمانانو ږيرې اوږدې کړې؛ نو د کليسا رهبانيانو خپلو پيروانو ته حکم وکړ، چې ږيرې لرې کړئ. او په ځای يې بريت پرېږدئ. همدا راز کليسا د مسلمانو ښځو د پردې په خلاف داسې تبليغاتي کمپاين پيل کړ، چې په نتيجه کې يې د ښځې ټول هغه بشري کرامت له منځه يوور، چې بايد درلودای يې. نن ښځه په اروپايي او امريکايي ټولنو کې د نارينه وو د لاس يوه د لوبو آله ده او د نارينه وو د شهواني غريزې د پوره کولو لپاره په هر ځای کې لکه د حيواناتو په څېر استعمالېږي. کليسا غواړي د خپل همدغه تهذيب په لور اسلامي نړۍ هم راتاوه کړي. په دې خاطر د فرهنګي يلغار تر عنوان لاندې ټول هغه څه، چې د اسلام په خلاف يې لري، اسلامي نړۍ ته صادروي، او تر څنګ يې د اسلامي نړۍ مسلمان کم پوهه وګړي په خپل تهذيب او کلتور کې داسې را ګېر کړي دي، چې خپل کلتور او تهذيب يې ترې بلکل هېر کړی. مګردا ، چې په هره غونډه او ټولنه کې، چې کښېني نو حتماً به د خپل کلتور د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساتنې لپاره ټینګ وهي. اما نه په خپله په ده کې او نه؛ خو به يې په فاميل کې د خپل کلتور اثرات ليدل کېږي.

لباس:

اما هغه څه، چې د پيغمبر(ص) د لباس په هکله يې "ځاپي" اند ښنمن کړی، بايد عرض شي، چې په دې هکله هېڅ ډول حرج او اصرار نشته. ځکه د اسلام پيغمبر(ص) د مختلفو رواياتو له مخې چلتار هم ترلی، لونګۍ يې هم پر سر کړې. سر تور سر يې هم لمونځ کړی، وښتان يې خريېلي هم دي او پرېښي هم.. په دې اساس په دې کې مسلمانانو فقهاوو کوم څه توضيحات نه دي ورکړي؛ خو که چېرې کوم کس وغواړي ټول هغه عبادات، چې د اسلام ستر پېشوا درلودل خپل کړي او ځان د هغې سره مشابه کړي؛ نو طبيعي ده، چې خير به بيامومي. ځکه، چې د پيغمبر(ص) د حديث سره سم يې عمل کړی دی.

د غلامۍ مسئله:

دا بايد په ياد ولرو، چې اسلام د همغه لومړۍ ورځې څخه د غلامۍ د سيستم کړی ورماتې کړي او د هغه جاهلي زمانې دود، کلتور او تهذيب يې په دې هکله ورمات کړ. که چېرې په ابتدايي وختونو کې د غسې څه موجود هم وو؛ خو د بهترينو عملونو څخه يو عمل هم دا و هر مسلمان، چې مالي استطاعت ولري او وکولای شي، چې يو غلام آزاد کړي؛ نو بهترينه صدقه يې کړې؛ خو کله، چې هلته په مدينه منوره کې اسلامي ټولنه جوړه شوه؛ نو بيا ددغې ټولنې د حاکميت په اساس د غلامانو د غلامۍ ځنځيرونه هم ورمات کړل شول. د همدغه ځايه ده، چې اسلام ټولو انسانانو ته د غلامۍ نه د آزادېدو درس ورکړی، د هغه جاهلي زمانې سنتونه؛ خو اسلام ورمات کړل، ښځې او نر يې ټول مدنيت ته رهنمايي کړل، ټول انسانان يې آزاد وګڼل. د ټولو حقوق يې يو په بل يو شان رايج کړل او ټولو ته يې د ظلم، زور، ستم، بې عدالتۍ او محکوميت په خلاف د خلاصون او نجات لاره وښودله. غلامي په هماغه وخت کې، چې څومره محکومېده، نن په اصطلاح په مهذبه نړۍ کې هغومره نه محکومېږي. نن؛ خو په دغه مهذبه نړۍ کې غلامي د هر وخت نه زياته او د هر وخت نه توهين آمېزه ده، منتها د غلامۍ شکل تغير موندلی، يوازې په دغه عصري قرن کې د تور پوټکو د غلامولو او د افريقا د لويې وچې څخه په لومو کې د انسانانو د انتقالولو فلمونه همدا اوس زړه بوږنوونکې منظرې رامنځته کوي، او همدا اوس په ټوله غربي نړۍ کې د تور پوټکو د غلامۍ پېښې لکه د پخوا په څېر موجودې دي؛ خو تر ځنګ يې د اقتصادي غلامۍ مرحله خپل اوج ته رسېدلې. نن د اسيا او افريقا د لويې وچې زيات هېوادونه د غربي نړۍ د داسې اقتصادي پورونو د بار لاندې کاږه شوي، چې د هېوادونو غاصب واکمنان به يې د غلامۍ پرته بله لار ونه لري. نن د درېيمې نړۍ څخه خام مواد (چې د انسانانو تعليم يافته طبقه هم په کې شامله ده) غربي هېوادونو ته په ډېر ارزان قيمت باندې صادرېږي. او بيا بېرته همدغه پاخه مواد په ډېر ستر قيمت واردوي، او هغه هم د پور او سود په شکل کې. اسلام هر ډول غلامـــــــــــي محکومـــــــــوي او آن تـــــــــــر دې، چـــــــــــې د ظـــــــــــالم

حکمران تر مخه د حق کليمه ويل يا رښتيا ځرګندول جهاد بولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان موجودیت:

د ځاپي دا خبره په هېڅ ډول درسته نه ده، چې که چېرې پښتانه نه وای؛ نو افغانستان به نه و؛ بلکې په افغانستان کې ددې هېواد د آزادۍ لپاره د انګلیسي ځواکونو تر روسي سرو ځواکونو پورې ټولو افغانانو تاریخي رول په لړ څه کم او زیات سره لوبولی. د روسانو په خلاف په ستر اسلامي ملي قیام کې ټول افغانان د ایمان او شهادت په جذبې سره، پرته له قومي، نژادي او توکمي توپیر سره د جهاد په یوه سنګر کې جنګېدلي. واضح ده، چې پښتنو به د نورو په نسبت زیات رول لوبولی وي، او زیات وګړي به یې په شهادت رسېدلي وي؛ خو افغانستان د ټولو افغانانو واحد او ګډ کور دی او ټول افغانان په کې د اسلامي ورورګلوۍ د اصل په اساس د پتمن ژوند خاوندان دي. او د داسې پتمن ژوند لپاره دې ته اړتیا لري، چې په افغانستان کې ټول مېشته اقوام که لړکي دي او که ډېرکي. خپل ځانونه افغان وګڼي او یو په بل باندې د برترۍ او علویت لپاره د ژبې، قوم او نژاد د جاهلي خصلتونو په ځای د علم، پوهې او یو بل ته د خدمت د برترۍ او علویت شعار خپل کړي. هېڅ یو قوم او ژبه د نشنلیزم د شعار لاندې علویت نه شي تر لاسه کولای. تر څو، چې د هغه قوم وګړي په علمي، اقتصادي او سیاسي ډګرونو کې د هغې د ودې لپاره کار ونکړي. د همدې زیار نتیجه ده، چې نن انګلیسي، عربي، فرانسوي او فارسي ژبې یا خو په ټوله نړۍ او یا هم په سترو سترو منطقو باندې حاوي دي. د اسلام دین د ژبو زده کړه د اسلام د ستر پیغمبر د حکم په څېر معرفي کوي او خپلو پیروانو ته حکم کوي، چې د نورو اقوامو ژبې زده کړئ، تر څو د هغو سره د ښه تفاهم لپاره لاره پرانستله شي.

آیا د اسلام دین رښتیا هم د عربو فرهنګي یلغار دی؟ د "ځاپي" دغه لیکنه، چې وایي د اسلام اصلي دین، چې په مکه او مدینه کې نازل شوی و هغه په مدینه کې خاورو ته سپارل شوی او دغه اوسنی دین د عربو فرهنګي یلغار دی. کاملاً د هغه په جهالت او ناپوهۍ باندې دلالت کوي. ځکه له یوه اړخه هغه د همدغه دین له مخې د خپلې لیکنې په لومړیو کرښو کې استدلال کړی او بیا یې وروسته په ټول دین د بطلان لیکه راښکلې ده. لوستونکي نه پوهېږي، چې ددې جملې څخه مقصد څه دی؟ د اسلام دین؛ خو هماغه دین دی، چې په مکه او مدینه کې نازل شوی او بیا یې په مدینه کې د لومړنۍ اسلامي ټولنې بنسټ کېښودل شو. او د هغې وروسته نورې نړۍ ته په خپله د اسلام د ستر پیغمبر په وخت کې او هم د هغې وروسته د هغې د خلفاء راشدینو او نورو مسلمانانو له خوا ټولې نړۍ ته ورسېد. نن د اسلام د دین رڼا په ګرده نړۍ کې خپره ده، په دې هکله مسلمانو او غیر مسلمانو علماوو خپل تحقیق او څېړنو ته دوام ورکړی او د اسلام دین د حقانیت او علمیت په هکله نوي انکشافات کوي. او ګڼ شمېر هغه انسانان، چې په اصطلاح د متمدن غرب د اخلاقي زوال نه زړه بدي شوي او د انساني کرامت او حرمت په لټه کې دي، د خپل ځان لپاره د خلاصې لاره اسلام ګڼي. یو کوچنی مثال یې د هغې ښځینه ژورنالستې دی، چې د طالبانو د زوال په وروستیو ورځو کې په جلال آباد کې لس ورځې زنداني شوې وه او هلته یې د اسلام په هکله لومړنۍ مطالعه په هغه لړ وخت کې تر سره کړې وه، او بیا په لندن کې یې د پوره تحقیق او څېړنې وروسته د اسلام دین قبول او خپل ځان یې مسلمان اعلام کړ او همداسې د اسلام دین داسې یوه پدیده ده، چې د انسانانو تر اخري وګړي پورې به د ځمکې په مخ موجوده وي، او دا ځکه، چې ددې دین رالیږونکی او جوړوونکی الله(ج) دی او الله(ج) تل پاتې، ژوندی او حَي او قیوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی.
که چېرې ددې جملې څخه ستاسو مقصد د پیغمبر(ص) وفات وي او فکر کوئ، چې د پیغمبر نه وروسته دین پاتې نه دی، او آیا دا، چې ستا د خلاصې نه تر مستخصله پورې په کتابونو کې داسې څه له نظره تېره شوې وي؛ نو دا ستا د نظر تنګ والی، د علم او پوهې کمښت او د پوچو او میان تهي نظریاتو په تنګنا کې د اسلام د دین په هکله سوچ او فکر او بالاخره د اسلام څخه په مکمله توګه لرې والی او عقده ښیي، چې ته یې دې ته وهڅولې تر څو د دین په هکله داسې کلیمات استعمال کړې. الله(ج) فرمایي، چې نن مې ستاسې دین تاسې ته تکمیل کړ او په تاسې مې خپل نعمت "د اسلام دین" تمام کړ او تاسې ته مې د اسلام دین غوره کړ. ددې آیت له مخې د اسلام دین د الله(ج) له اړخه پیغمبر(ص) راوړلی، په خپله پیغمبر(ص) ددغه دین د پلي کولو، عملي کولو، تشریح کولو او خلکو ته د رسولو ستر رسالت په غاړه درلود؛ خو په خپله پیغمبر ددې دین موجد او خالق نه دی؛ بلکې ددې دین خالق الله(ج) دی د پیغمبر د وفات نه وروسته د الله(ج) کتاب او د پیغمبر(ص) سنت په پرله پسې توګه په انساني ټولنه کې ګردش کوي او د زده کړې او تحقیق لپاره یې د ریسرچ ستر ستر مرکزونه، نه یوازې په اسلامي نړۍ کې؛ بلکې په غربي نړۍ کې هم، کلونه کلونه راهیسې پرانستي او کار کوي؛ خو تر اوسه پورې د غربي پوهانو د ډلې څخه، چې د اسلام په مطالعه مصروف دي یوه هم دغسې نظر لکه تاسې، چې د نشنلیزم د تنګنا نه راوېستلی نه دی ورکړی. "

دا وه د ښاغلي "مومند" لیکنه، چې کټ مټ ولیکل شوه. ددې لیکنې په ځواب کې ما هم یو څه ولیکل او د دعوت خپروني ته مې واستول؛ خو په دعوت کې لا تر اوسه پورې نه ده خپره شوې. هغه څه، چې ما لیکلي دا دي ګران لوستونکي یې په لاندې ډ ،ل مطالعه کولی شي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی؟

د پورتني سرلیک لاندې ښاغلي زلمي "مومند "د دعوت خپروني په 141 ګڼې کې زما د "هر دین په خپل بنسټ کې نشنلیزم دی "لیکنې پر خلاف په خپلي انتقادي لیکنې کې نشنلیزم ته ډېر زیات بد او رد ویلي او زه یې هم ښکنځلی یم، چې ګڼي ما به نعوذ بالله کفر ویلی وي او باید توبه وباسم. "
د خدای بخښلي ملنګ جان وینا ده:

ځوک به په رښتینه د رښتینو طرفدار شـــي
مــه وایه رښتیا راباندې سر به مې په دار شي

تر دې دمخه، چې زه د رښتیاو دغه دار ته ودانګم او زلمي "مومند "ته څه ولیکم، غواړم د ګناهونو په هکله څه وواېم: یو انسان که هر څومره له ګناهونو پاک او سپېڅلی هم وي؛ خو د لوی خدای(ج) په وړاندې مجبور دی توبه وباسي او بخښنه وغواړي. همدغه سبب دی، چې لا پیغمبرانو او انبیاو هم همېشه د لوی خدای(ج) په وړاندې له شیطان نه پناه او له ګناهونو څخه ژغورنه او بخښنه غوښتله. زه، چې یو ډېر کوچنی انسان او یو ډېر ستر ګناهګار یم، ولې به توبه نه وباسم او له لویه خدایه به بخښنه نه غواړم؟ له دې امله په هر لمانځه کې له لویه خدایه غواړم، چې ماته د سمې لیارې هدایت وکړي، د شیطان له وسوسو مې وژغوري او ګناهونه مې راوبښي. او په هر لمانځه کې هم د لوی خدای(ج) پر محبوب استازي درود استوم. د لمانځه سره جوخت د روژې فریضه هم ادا کوم؛ خو د نصاب خاوند نه یم، چې زکات ورکړم. حج راباندې هم فرض شوی نه دی، ځکه، چې شتمن نه یم؛ خو د ثواب لپاره نیت لرم یو ځل د مبارکې کعبې زیارت ته ورشم. له فرایضو او وجایبو نه وروسته په حسناتو او صدقاتو کې هم هلې ځلې کوم، چې له چا نه وروسته پاتې نه شم. قاتل نه یم، د چا حقوق مې نه دي غصب کړي. د چا پر ناموس مې بلوسه نه ده کړې. وطن پلورونکی نه یم، او ولس مې پر چا نه دی پلورلی. دروغ مې نه دي ویلي، او څوک مې نه دي دوکه کړي. خدای(ج)، قرآن او پیغمبر ته مې خیانت نه دی کړی. د اسلام په نامه هېڅکله او هېچرته ناوړه استفاده مې نه ده کړې. پر خپل لاس مې ګټلي او په خپله مې خوړلي، چې خپل دغه ټول کړه وړه مې د اسلام د مبارک دین د احکامو سره سم ګڼلي دي. هڅه مې کړې، چې په دغه لیاره کې د لاپسې پراخې پوهې او کړنې خاوند هم شم. ځکه، چې پوهه او د پوهې سره جوخت سمه کړنه د اسلام د دین له اصولو څخه شمېرل کېږي؛ نو زړه مې پر ښاغلي زلمي "مومند "باندې وسوځېده، چې عاجز د مذهبي تعصب د افراط له امله که څوک، چې پر خره سور وي او خر نهویني هم د نشنلیزم غند نه کوي او هم ځان زلمی "مومند "معرفي کوي. که چېرته نشنلیزم دده په ګروهه دومره بد او د غندنې وړ وي؛ نو بیا ولې یې پر خپل ځان د پښتو نوم ایښی او ځان یې د پښتون په ټبر کې شمېرلی؟ هغه ته؛ خو د هغه د ګروهې له مخې لازمه وه، چې د پښتون د نوم پر ځای د عربي نوم غوره کړي او د پښتون د ټبر پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځای کوم عربي ټبر ته یې ځان منسوب کړی وای.

ځکه، چې د زلمي "مومند " په خبره د متعصبو مذهبي ډلو په ګروهه عربي نوم، عربي ژبه، عربي فرهنګ او عربي ټبر خو د اسلام د دین بېخ او بنسټ ګڼل کېږي. لکه، چې په دې هکله د زلمي "مومند " نه مخکې د سرباز "صافي " په نامه هم یو چا زما د نامه د "څاپي " پر توري نیوکه کړې او هغه یې د عربي ژبې او فرهنګ سره په دښمنۍ کې ګڼلی و.

په هر حال مانه غوښتل د زلمي "مومند " د نیوکې په هکله څه ولیکم ځکه، چې هغه راته د هغې د لیکنې له مخې ډېر زیات افراطي متعصبه مذهبي وبرېښنده، چې متعصبه مذهبیان د دې حق چاته نه ورکوي څو خپل دیني نظر هم ووایي. دلته مې یو متل راپه یاد شو:

یو سړي له یو چا نه وپوښتل، چې نوم دې څه دی؟ هغه وویل: خدای، پوښتونکي ورټوپ کړل او له ستوني یې کلک ونیو او په مرګ یې تهدید کړ، چې ته لا ځان ته خدای هم وایې؟ هغه سړي ورته وویل: نه وروره داسې نه ده، تر بیردي خو مې پرېږده. زما نوم خدای نه دی؛ بلکې خدای بیردي دی. "

د متعصبه افراطي مذهبیانو عادت هم همدغسې وي، چاته تر بیردي چانس نه ورکوي؛ خو کله، چې مې د زلمي "مومند " د لیک دغې کرښې ته پام شو، چې دین او مذهب ته یې په کې په یوه سترګه کتلي دي او دا دواړه یې د لوی خدای(ج) له اړخه ګڼلي، د پارسي ژبي شاعر دغه وینا راپه یاد شوه، چې وایي:

اګر بینی که نابینا و چاه اســت

و ګر خاموش بنشینی ګناه است

ځان مې مجبور وګاڼه، چې یو څه ورته ولیکم. ښاغلي زلمي "مومند " د خپل لیک په مقدمه کې داسې لیکلي دي: دین او مذهب یوه عقیده او عملي لاره ده، چې د انساني ټولنې د بهبود او لارښوونې لپاره د الله(ج) له اړخه وضع شوې او د پیغمبرانو او انبیاوو په واسطه ټولنې ته وړاندې شوې. "

دا وه د ښاغلي زلمي "مومند " د لیکنې کټ مټ یوه برخه. نومړي په روښانه توګه دین او مذهب دواړه د لوی خدای(ج) له اړخه ګڼلي او په خپل اوږده لیک کې یې لا څو څو ځایه هم مذهب ته د دین په سترګه کتلي دي. ښاغلي زلمي "مومند "، چې په خپلې لیکنې کې په اسمانونو کې د آدم علیه السلام او د ابلیس لعین قصه په خوږه ژبه وړاندې کوي؛ خو په ځمکه کې د دې توان نه مومي څو د دین او مذهب تر منځ توپیر ووینې. سره د دې، چې زما په پخوانۍ لیکنې کې د دین، ملت، امت او مذهب په هکله د اسلامي نړۍ د علماوو دریځ هم وړاندې شوی و. په هغه لیکنه کې مې روښانه کړې وه، چې دین په لغوي معنی عقیده او ملت ته وایي، او همدارنګه په کې ویل شوي وو، چې: دین لوی خدای(ج) ته ملت او امت پیغمبر ته او مذهب مجتهد ته منسوب دی. " زلمي "مومند "، چې مذهب لوی خدای(ج) ته منسوبوي ښایي د هغه به خپل ابتکار وي؛ خو زه غواړمه په دې ځای کې د لاپسې روښانتیا لپاره نور هم تم شم.

ښه مې په یاد دي کله، چې د شپږو کلونو شوم، د پلار له خوا د جومات ملاصاحب ته وروستل شوم، چې لمونځ زده کړم. ملا صاحب راته لمونځ او د لمانځه قواعد را زده کړل او بیا یې په غوږونو کې راته دغه څو ټکي هم راننوېستل چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چا درنه وپوښتل، چې بنده د چا یې؟ وو ایه، چې بنده د لوی خدای(ج) یم. که چا درنه وپوښتل، چې په ملت د چا یې؟ وو ایه، چې په ملت د ابراهیم خلیل الله یم. که چا درنه وپوښتل، چې په امت د چا یې؟ وو ایه، چې په امت د محمد مصطفی یم. که چا درنه وپوښتل، چې په مذهب د چا یې؟ وو ایه، چې په مذهب د امام اعظم ابو حنیفه رحمآ الله علیه یم. که چا درنه وپوښتل، چې ولې په مذهب د ابوحنیفه یې؟ وو ایه، چې په دغه مذهب کې افراط او تفریط نشته او یوه منځنۍ لاره ده؛ خو ملا صاحب ماته دا ونه ویل، چې په مذهب د لوی خدای یا د پیغمبر یې. یوازې دومره یې وویل، چې بنده د لوی خدای(ج) یې او بس. کله، چې را لوی شوم؛ نو ما ددغو پورتنیو خو ټکیو په هکله، چې د ګروهې بنسټ ګڼل کېږي. د لاپسې پراخې پوهې د لاس ته راوستو په لیاره کې د توان په اندازه اسلامې فقهه ولوستله بیا مې اسلامي تصوف او اسلامي تاریخ کې مطالعه او ورپسې مې د نړۍ د ادیانو په هکله د خپلې مطالعې لړۍ اوږده کړله، چې اوس اوس دې ځای ته را رسېدلی یم، چې وو ایم:

لوی خدای(ج) په خپلې ازلي ارادې سره د ابراهیم خلیل الله حنیف ملت په دغو دریو امتونو وېشلی دی: موسوي امت، عیسوي امت او محمدي یا اسلامي امت. کوم مذهب، چې په دغو امتونو کې د هغوی د لومړیو لاربښوونکیو نه په وروسته زمانو کې راټوکېدلی او لا تر اوسه موجودیت لري. هغه د هغه امت د علماو له خوا د ځینو ټولنیزو او سیاسي شرایطو له مخې په شریعت کې د اجتهاد له لیارې رامنځته شوی دی. یعنې: امت د ملت له بدن څخه د لوی خدای(ج) د هدایت له مخې او د وحې له لیارې را جدا شوی دی. وګورئ د المائدآ سورآ **48** آیت او د النحل سورآ **123** آیت او داسې نور. مګر مذهب د امت له بدن څخه د مجتهدو علماو له خوا را جدا شوی؛ نو ځکه مذهب مجتهد ته منسوب دی، نه لوی خدای(ج) یا پیغمبر ته. د المائدآ سورآ د **48** آیت د صراحت له مخې د امتونو تر منځ یوازې اختلاف روا دی نه د ښمنې. مګر په دغو امتونو کې، چې کوم مذاهب راټوکېدلي دي هغوی د امتونو تر منځ د اختلاف په ځای ډېره سترہ دښمنې او مخاصمت پیل کړی، چې دغه چال چلند ددې درې واړو امتونو په منځ کې داسې جداوالی رامنځته کړی، چې د یوه ملت په څېر د بیا رامنځته کېدو هېڅ سوچ او فکر هم نه تر سترګو کېږي. یهودیان فلسطینیان وژني او فلسطینیان یهودیان. همدارنګه د عیسوي امت متعصبه مذهبي ډلې، چې همدا اوس یې په سر کې بوش ودرېدلی د اسلامي امت متعصبه مذهبي اسامه په بهانه لګیا دی د اسلامي امت بې ګناه وګړي وژني، چې اسامه هم د عیسوي امت پر بې ګناهو وګړو مرګاني حملې کوي. په دې جریان کې هېڅ یو یې د خدای(ج) د هدایت سره سم، چې اختلاف باید د خبرو له لیارې حل شي په اختلاف معتقد نه دي او لګیا دي د مخاصمت او جګړې له لیارې غواړي ابراهیمي ملت، چې درې ګونی امت دی محوه او نابود کړي. مذاهب، چې له بنسټه د سیاست له خېټې رازېږېدلي، د تاریخ په اوږدو کې هم تل د سیاست د خوباړې په توګه استعمال شوي دي. تېرې پېړۍ په پرېږدو او همدا په افغانستان کې د جهاد د دوران څو کلونو ته به نظر واچوو.

1- افراطي متعصبه مذهبیانو په افغانستان کې په زرګونه افغاني ځوانان یوازې په دې ګناه ووژل، چې دعای قنوت یې نه وه زده. ښایي زلمي "مومند" به هم اورېدلي وي.

2- افراطي متعصبه مذهبیانو د ننګرهار د خېوې ولسوالۍ ښځې او نجونې د جنګي غنیمت په نامه او په دې دلیل، چې پیغمبر هم همداسې عمل کړی دی پاکستان ته وروستل او د وینځو په څېر یې وپلورل، چې ښایي زلمي مومند به هم اورېدلي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

3- افراطي متعصبه مذهبيانو د تورخم يو ټولي امنيتي عسكر، چې كمونيستي حكومت نه اوښتي او مجاهدينو ته تسليم شوي وو، هم ټول ووژل او مړي يې د تورخم پر سرک واچول.
4- كله، چې طالبانو په كابل كې د عبدالعلي مزاري د قوماندانۍ مركز ونيو، له هغه ځايه يې يو شمېر زياتي لوڅې او بربنډې ښځې او نجوني راووېستلې، چې دغه مركز هم د افراطي متعصبه مذهبيانو مركز و. ښايي زلمي مومند به هم اورېدلي وي.
5- افراطي متعصبه مذهبيانو د كابل په ښار كې د ډېرو بې ګناهو انسانانو پر سرونو مېخونه ټک وهل او د ډېرو بې ګناهو ښځو تيونه يې پرې كړل او د ډېرو بې ګناهو انسانانو د مړيو د نڅا فلمونه يې هم جوړ كړل، چې ښايي زلمي مومند به هم اورېدلي وي.
6- همدا اوس هم داسې متعصبه افراطي مذهبيان شته، چې هېڅكله د خدای(ج)، د خدای(ج) د رسول او د قرآن شفاعت نه مني؛ خو د علي، حسن يا حسين نوم، چې ورته واخلې له سر او مال، ننګ او ناموس نه به هم در تېر شي.
7- مذهبيانو د شبرغان د ليلي په دښته كې زرګونه طالبان ژوندي تر خاورو لاندې ښخ كړل، چې ټوله نړۍ تري خبره ده.
8- مذهبيانو، چې همدا اوس پر افغانستان باندې د "حكومت اسلامي" په نامه هم واكمن دي، په زرګونه طالبان د كندز، مزار او شبرغان په لاره كې په كانتينرونو كې ووژل.

داسې او دا رنګه نور ډېر افراطي مذهبيان شته، چې زلمي مومند يې مذهب لا د خدای(ج) له اړخه ګڼي. وګورئ لكه څرنګه، چې دغه ټول مذهبيان د سياست له خېټې زېږېدلي دي، د دوی له مذهب نه هم سياسي ګوندونه جوړ شوي دي. څرنګه، چې هغوی له دين نه څه وقوف نه لري، دين هم د هغوی له مذهب سره څه اړخ نه لګوي. په افغانستان كې مو وليدل، چې تر يوې زماني پورې افراطي متعصبه مذهبيان د يوه سياسي واحد ګوندونو په توګه وكارول شول؛ خو، چې كله د سياسي واكمنانو ګټو، روا وګڼله پر هغو ګوندونو باندې د خراړيو نوم كېښودل شو او د شر او فساد د عاملينو په توګه سپک شول. دويمې ډلې، چې د طالبانو په نامه د هغوی ځای ونيولو هغوی هم د ګوندونو په توګه كار پيل كړ. د خراړو او د ګوندونو لانجه لا روانه وه، چې ستر سياسي واكمن په غړمبا شو او چيغې يې كړلې، چې: ګوندونه؛ خو نور ګوندونه نه دي؛ بلكې غونډونه دي، چې زموږ غوايان چيچي او بايد نابود شي. هماغه و، چې په غونډيو پسې راغلل او داسې يې وټكول، چې پاغوندې يې لا د كيوبا تر ګوانتانامو پورې هم ورسېدلې. مګر ځای يې هماغو پرونيو د شر او فساد خراړو ته وسپارلو، چې د ډېرې خواشينۍ ځای دی.

وايي چې: "د تارو يې كيزه وي، د هغه آس به څه مزه وي؟".

د خراړو د واكمنۍ دويمه دوره، چې امريكايي بي 52 ډوله الوتكو په كې مارشال او قهرمانان زېږولي بيا هم د افراط او تفريط، د شر او فساد نه ډكه دوره وختله.

په هر حال د افراطي مذهبيانو د جهاد نتيجه؛ خو اوس په همدې ځای او په همدې توګه د نړيوالو تر سترګو كېږي. وبه ګورو، چې په راتلونكو مياشتو او كلونو كې د او سني اسلامي دولت له ګوندونو نه به ستر واكمن بله بده بلا جوړه كړي او كه نه؟ زما خبره دلته داده، چې داسې نظامونو ته نه زه ديني نظام ويلی شم او نه هم د اسلام دين هغه ته اسلامي نظام وايي. ځكه ددې نظام هر واكمن په زرګونه بې ګناه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانان په قصدي او عمدي توګه وژلي دي. کوم، چې د قرآني آيت د صراحت په مخ چا ، چې کوم مومن مسلمان په قصدي او عمدي توګه وژلی وي، هغه هېڅکله د لوی خدای(ج) له خوا د بخښلو وړ نه دي او د جنت مستحق نه کېږي. ځوک، چې د جنت مستحق نه وي؛ نو هغه به څنګه ددې وړتيا ولري، چې اسلامي نظام جوړ کړای شي لا ، چې د مسلمانانو په وژلو هم بوخت وي؟ هيله ده، چې ښاغلی زلمی مومند او د هغه ملګري به د بصيرت په سترګو د دين او مذهب تر منځه توپير ووينې.

ښاغلي زلمي "مومند " په خپلې ليکنې کې طالبان د ناسيوناليستانو په نومونو نومولي او د هغوی ټول کړه وړه يې ناسيوناليستي ګڼلي دي، چې زه يې ددې لاندې ټکيو پر بنسټ ردومه:

1- يوه ډله، چې د مذهب پر اساس يو لوی ملک د ربړې په نامه يرغمل ونيسي او پر خلکو په زوره ربړه او رېړه کړي؛ نو هغه به څنګه ناسيوناليستان وي؟

2- يوه ډله، چې په هر ګام کې يې ناسيوناليستان ټکولي دي، هغوی به څنګه ناسيوناليستان وي؟

3- په ايران کې خميني د اسلام ناري وهلې؛ خو کله، چې يې وليدل ايران ته خطر متوجه دی، اسلام ته يې شا کړله او ايران ته يې مخ. مګر په افغانستان کې طالبانو د خطر په مهال کې وطن ته شا کړله او مذهب ته مخ. آيا ناسيوناليستان داسې وي يا که هغسې؟

4- وګورئ پيغمبر(ص) هغه بتان مات کړل، چې عبادت يې کېده. مګر د عربو په خاوره کې لا تر اوسه پورې ډېر ستر ستر بوتان پاتې دي، چې چا ورته د دښمنۍ په سترګه لا څه، چې د مخالفت په سترګه هم نه دي کتلي. عربانو خپل بتان د پيغمبر(ص) په قول د عبرت نښې وګڼلې او ويې ساتلې. مګر زموږ د سيمې زاړه او متروکه بتان يې تل د کفر او جهالت نښې وګڼلې او زموږ د سيمې پر متعصبو افراطي مذهبيانو يې ماتې کړلې.

دغه او داسې نور اعمال دي، چې په روښانه توګه ښيي څه، چې طالبانو غوښتل او کول هغه نه يوازې د اسلام په دين پورې اړه نه لرله، چې په ناسيوناليزم پورې يې هم څه تړاو نه لاره. خو د عربو د فرهنګ د تعميم په لاره کې سوچه مذهبيانه وو. داسې ډلې لا په تېرو زمانو کې هم زموږ په سيمه کې راميدان ته شوي وې، او په راتلونکو زمانو کې به هم ددې امکان ډېر زيات وي، چې په بيابيا توګه په مختلفو نومونو او شکلونو رامنځته شي.

دا يوازې افغانستان نه دی، چې د دا رنګه پېښو شاهد ګرځېدلی دی؛ بلکې په ايران کې هم د خميني نظام د مذهب پر بنسټ وکارول شو ، چې ډېر ښه وکارول شو.

دين پراخه لمن لري؛ خو مذهب لکه څرنګه، چې په ايران او افغانستان کې وازمېيل شو د ډېرې تنګې حوصلې او متعصبې سينې خاوند دی. کوم جنايتونه، چې د شيعه او سني په نامه لا زموږ د سترګو په وړاندې په ايران، افغانستان او پاکستان کې همدا اوس اوس په تکرار سره پېښ شوي او لا به هم پېښ شي، د مذهب او مذهبيانو کار دی، چې هېڅکله په دين او دين مينو کسانو پورې تړاو نه لري.

ښاغلي زلمي "مومند " په خپلې ليکنې کې د ربړې په هکله هم ښې خوږې خبرې کړې دي؛ خو ددې متل په اساس چې: "دوست دې ژړوي او دښمن دې خندوي ". ما د دوست په جامه کې د ربړې په هکله په هماغه وخت کې ترخې خبرې کړې وې، چې لا زموږ زلمی "مومند " يې هم وژړاو ، هاغه نېک او معقول حرکت، چې زلمي "مومند " په خپلو خوږو خبرو کې ورته اشاره کوي د عمل په ساحه کې هېڅ نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیدل کېږي. ځکه؛ نو د ږيرې مسئله ډېره پېچلې ده. که مو په یاد وي د جهاد په دوران کې په پېښور کې هېچا دا حق نه لاره، چې بې له ږيرې د شمشتو کمپ ته ورشي. داسې پېښې هم وشوې، چې د کوم مهاجر نژدې خپلوان به په شمشتو کې مړ و؛ خو هغه به د ږيرې د نه لرلو له امله پر جنازه نه شو سوبېدلی. بیا، چې کله د طالبانو وار راغی، هغوی؛ خو د افغانستان هغو ټولو برخو ته، چې تر واک لاندې یې راغلې وې، هېچا ته دا حق نه ورکاوه، چې بې له ږيرې ورشي. مونږ د جهاد په دوران کې د غو مذهبي ډلو سره هم په دې هکله ډېر زیات په لانجه کې وو. هغوی به چاته، چې ږيره نه لرله، لا د کافر خطاب هم کاوه. مګر خونبي په دې کې ده، چې "زمانه" خپل کار کوي او هېڅوک په یوه حال کې نه پرېږدي. داسې مهال هم راغی چا، چې مسلماني یوازې په ږيره ګڼله او غونبتله، پر هغوی نور د ږيرې په نامه ډالرې او کلدارې بندې شوې، مجبور شول، لکه د نورو بې ږيرو په څېر کار وکړي او د کار له لیارې نفقه پیدا کړي. دا، چې کار والاو به ږيرور ته کار نه ورکاوه؛ نو هغوی هم مجبور شول د نفقې د پیدا کولو لپاره له خپلو ږيرو تېر شي. په دې توګه په ډېره لږه موده کې د ږيرو مسلمانانو خپلې ږيرې وبایللې او لکه مونږ غوندې بې ږيرې شول. نور؛ نو زمونږ وار و او ورته به مو ویلې، چې څه شوه هغه د ږيرې مسلماني؟ د هغوی ځواب یوازې دا و، چې: مونږ نه پوهېدو، او اوس پوهېږو، چې مسلماني په زړه ده نه په ږيره.

دلته زه د زلمي "مومند" خبره خپله ګڼم، چې ږيره لرل له حسناتو څخه ده. ما هم په خپل یو شعر کې لا پخوا داسې ویلي وو:

ږيره که ګاڼه د سړیتوب مـــې ده
مه وایه چې لنډه یا اوږده یـــې کړه

جبر او اکراه، زجر او تکلیف، بند او ځنځیر له سیئاتو څخه شمېرل کېږي، چې طالبانو له دغې لیارې پر خلکو ږيرې اوږدولې. زما په اند د سیئاتو له لیارې د حسناتو رواجول به هم په هېڅ یوه دین کې روا نه وي. زمونږ بد مرغي په دې کې ده، چې پر مونږ باندې افراطي مذهبیانو تل د سیئاتو له لیارې حسنات رواج کړي دي.

د ږيرې په هکله د طالبانو نیت متعصبه مذهبي نیت و نه د ميني نیت. کله، چې په نیت او عمل کې جبر او اکراه ځای ولري حسنات هم په سیئاتو بدلېږي؛ لکه، چې هماغسې هم وشول. طالبانو پر خلکو د سیئاتو له لیارې، چې: وهل، ټکول، بند او ځنځیر و، ږيرې ګاوږدې کړلې؛ خو، چې کله د طالبانو واکمني ړنګه شوه، هغه په زوره اوږدې شوې ږيرې هم د تنفر او کرکې په سیند کې لاهو شوې.

په پای کې د روان بحث لمنه په دې ټکیو کې رانغاړم:

1- دین په لغوي معنی کې عقیده او ملت ته وایي، هغه مذهبیان، چې عقیده منې او ملت ردوي، یا هغه ملت غونبتونکي، چې ملت منې او عقیده ردوي، په رونبانه توګه په غلطه او خطا تللي دي. زما په اند دغه دواړه خواوې دې په خپلو تګلارو کې نوې کتنه وکړي، او ځانونه دې د دین په بنسټ، چې عقیده او ملت دي، عیار کړي. ځکه، چې عقیده او ملت یعنې: "دین" د انسان د معاد او معاش بنسټ دی کوم، چې بې له معاد او معاشه ژوند څه ارزښت نه لري. نېکمرغه به هغه کسان وي، چې هم معاد ولري او هم معاش، چې دا دوه توکي یوازې د دین د اصولو په خپلولو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلېدای شي او بس.

2- د ابراهيمي حنيف ملت د امتونو تر منځ، چې کومې دښمنۍ رامنځته شوې او ابراهيمي ملت يې د انهدام د خطر سره مخامخ کړی دی، دا د هغو مذاهبو د چال چلند نتيجه ده، چې په دې امتونو کې راټوکېدلي او واکمنه شوې ده. زما په اند د ملت د تحفظ په خاطر ضروري ښکاري، چې د ملت د امتونو څخه د دين په اصولو مينو پوهانو او عالمانو يوه غښتلې جرګه جوړه شي، څو دغه جرګه د امتونو تر منځ هغه ټول اختلافي موضوعات، چې پرې دښمني او جګړې رواني دي، د خبرو له لياري په سوله ييزه توګه حل او فصل کړي او د افراطي متعصبه مذهبي ډلو د جګړه ييز سياست مخه دې ونيسي. ځکه، چې همدا اوس د افراطي متعصبه مذهبي ډلو جګړه ييز سياست د نړۍ سولې او امنيت ته ستر ګواښ پيښ کړی دی.

په نړۍ کې د سولې او هوساينې په هيله.

مبارز "څاپی"

***12/12/2002* بن، جرمني.**

زما دغه پورتنۍ ځوابيه ليکنه، چې ما د دوه زرم کال د دسمبر په مياشت کې د دعوت د خپروني په پته استولې وه، سره د دې، چې زه ډاډه يم، چې هغوی ته رسېدلې ده؛ خو تر اوسه پورې د دعوت په خپرونه کې خپره نه شوله؛ نو غوره مې وګڼله، چې د موضوع د لا پسې روښانتيا په هيله لا پسې څېړنيزې څرګندونې وشي او هغه خبرې لا پسې سپينې شي، چې لا هم څرګندې شوې نه دي او په سيمه کې د واکمن ذهنيت له وېرې د هېرې په تيارو ګوټونو کې د پېښو د ډېلو بړستنو لاندې پراته دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویمه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیشنلیزم، ناسیونالیزم یا ملت غوښتنه، ملت روزنه، ملت پالنه او ملت جوړونه
د قرآن کریم له نظره

الف: ژبه: د الروم سورآ په 22 آیت کې داسې لولو:

ترجمه: "او څنې له نښو د قدرت دده غه الله پیدا کول د اسمانونو او پیدا کول د ځمکې او اختلاف دی د ژبو ستاسې او بل اختلاف دی د رنګونو ستاسې. بېشکه په دغه اختلاف کې خامخا ډېرې نښې د قدرت دي لپاره د عالمانو پوهانو ".

تفسیر: ګرد "ټول" انسانان یې له یوه مور او پلار څخه پیدا او سره یې مخلوط او مېشته او د ځمکې پر ټولو نقاطو کې یې خپاره "خواره" کړل، د هر یوه ژبه او وینا یې سره بېله کړه. که د یوه مملکت سړی بل ملک ته ورشي د ژبې په اعتبار محض پردی او اجنبي ښکاري. بیا وګورئ، چې د دنیا له شروع څخه تر نن ورځې پورې څومره بېشماره انسانان پیدا شوي دي، مګر هېڅ یوه داسې جوړه انسانان نه پیدا کېږي، چې د هغوی شونډې، ژبې، لهجې، تلفظ، د تکلم طرز او نور خصایص سره یو شان وي. هم هغسې، چې د هر انسان شکل او صورت او رنګ او نور سره جلا "جدا" او ممتاز دي، غږ او شونډې او لهجه یې هم بېخي سره بېل دي، هېڅ یو داسې دوه انسانان نه پیدا کېږي، چې د دوی په غږ او رنګ، هیئت او وضعیت کې کومه بېلوونکې علامه او نښه نه وي. د عالم له ابتدا څخه تر نن ورځې پورې نوي نوي صورتونه، او د وینا او تکلم نوي نوي حالات لیدل کېږي او سره له هغه د الله تعالی خزانه هم هغسې ډکه پرته ده. په واقع کې دغه د الله تعالی له لوی قدرت څخه څومره یوه لویه نښه ده. فَتَذَكَّرُوْ يَا أُولِي الاَلْبَاب.

ددې آیت د حکم پر مخ په ژبو کې اختلاف د لوی خدای(ج) د قدرت د څینو عجیبو خلقتونو په لړ کې یوه عجیبه د خلقت د نښې په توګه پېژندل شوی دی؛ نو څکه ویلی شو، چې: که څوک د کوم ولس د ژبې سره دښمني کوي، هغه نه یوازې، چې د هغه ولس دښمن ګڼل کېږي؛ بلکې د لوی خدای(ج) د یوه ستر خلقت د نښې دښمن هم دی. دا په دا، چې ژبه لکه د اسمانونو، لکه د ځمکې او لکه د انسانانو د رنګونو په څېر د قدرت د لویو او مهمو خلقتونو د نښو په لړ کې یو ستر او مهم او له ارزښته ډکه د قدرت د عجایبو نښه ګڼله شوې او په رښتیا چې دغه د قدرت د عجایبو لویه نښه د انسانانو او د نورو ذي روحو حیواناتو تر منځ د توپیر او پېژندنې د ساتلو سره جوخت د انسانانو تر منځ هم د بېلابېلو څانګو او قبیلو د وېشلو سره یو ځای د وګړیو او ټولنو د ځان پېژندنې لامل او د مختلفو دودونو، رواجونو او فرهنګونو د رامنځته کولو مور هم ده.

له دې امله ده، چې پوهان وایي: "که چېرې ژبه ووژله شي، ولس مړی دی". دغه دلیل دی، چې د ژبې قاتل ته د ولس قاتل او د ولس قاتل ته د لوی خدای(ج) دښمن ویل کېږي. په دې ځای کې دی، چې باید ومنل شي، د ژبو سره د ښمني که د هر دین او آیین لا، چې په هر نامه هم وي د جنایت په څېر مردود او

(c) ketabton.com: The Digital Library

محکوم دی. مونږ تر اوسه پورې په رڼو سترګو وینو او په اوریدونکیو غوږونو اورو، چې زموږ پښتانه د پردیو په لمسه ژبې ته یوازې د افهام او تفهیم د ارزښت نه پرته بل څه درنښت نه دی ورکړی او لا په دې هم بسیا نه کوي او وایي، چې په پښتو ژبه کې؛ خو ډوډۍ نشته.

مګر له قرآن کریم نه پرته هیڅکله او هیڅ خبره کوم پښتانه عالم دا خبره ونه کړه، چې ژبه لکه د اسمانونو، لکه د ځمکې او لکه د انسانانو په رنګونو کې د اختلاف په څېر د لوی خدای(ج) د قدرت د ښکارندوی تهاړو څخه ده او هیچا ته دا اجازه نشته، چې ژبې ته په سپکه وګوري یا له هغې سره دښمني وکړي. لکه څنګه، چې هیچا ته واک نشته له اسمانونو سره، له ځمکې یا د انسانانو له رنګونو سره دښمني وکړي، همدارنګه دا هم د هیچا په واک کې نه ده ورکړل شوې څو د انسانانو د ژبو سره دښمني وکاندي، که څوک د دښمنۍ په لیاره ځي هغه خو ارومرو د ابلیس په لیاره تللی دی، چې ابلیس د انسان اصلي دښمن دی.

ب: ځان پېژندنه:

د الحجرات سورآ په **13** آیت کې داسې لولو:

ترجمه: اې خلکو مونږ پیدا کړي یئ تاسې ټول اصلاً له یوه سړي، چې "آدم" او له یوې ښځې، چې "حوا" ده، او ګرځولي یئ مونږ تاسې څانګې څانګې او قبیلې قبیلې، لپاره ددې، چې وپېژنئ یو له بله سره ببشکه، چې ډېر مکرم او معزز دی له تاسې څخه په نزد د الله(ج) ډېر متقي ادب لرونکی ستاسې. بېشکه، چې الله(ج) ښه عالم، ډېر خبردار دی.

تفسیر: زیاتره د غیبت، طعن، زم او عیب لټولو منشاء کبر او غرور دی، چې آدمي خپل ځان لوی ګڼي او نورو ته په حقارت او سپکه ګوري؛ نو ځکه الله تعالی دلته دا راښیي، چې انسانانو سره نه ښایي، چې په خپل اصل او نسب او لویي او عزت باندې مغرور شي. بلکې ودې پوهېږي، چې د انسان اصلي لویي او عزت په دې کې دی، چې ښه روش او ښه خصلتونه ولري، او تل له الله تعالی وویرېږي، موٌدب او پرهېزګار وي. تر څو ددې ښو صفاتو په مېچ او اندازه د الله تعالی په دربار کې معزز او مکرم او محترم شي. د نسب حقیقت؛ خو دادی، کې ګرد "ټول" نارینه او ښځې له "آدم" او "حوا" علیهم السلام څخه پیدا شوي دي. سیدي، عثماني، فاروقي، صدیقي، انصاري، شیخي، خاني، زویتوب او نور صفتونه د ښه علم، عمل او تقوی په مقابل کې هېڅ دي. او دا خاندانونه، صفتونه او ستاینې پرته له دې څخه، چې خلق پرې پېژندل کېږي او په تعارف کې کار کوي، بل کوم قدر او قیمت نه لري. اصلي قدر او قیمت د هر سړي په دې کې دی، چې متقي، پرهېزګاره او پوه وي. بلا شبهه هر څوک، چې الله تعالی په کومه شریفه، لویه، معززه او ښې کورنۍ کې پیدا کړی وي، هغه خو یو مهذب شرف دی لکه، چې ځینې کسان یې ښکلي "خوبصورت" جوړ کړي دي؛ خو یوازې هم هغه ښکلیتوب د ناز او فخر وړ "لایق" نه دی، او نه د کمال او فضیلت معیار ګڼل شي، او نه د هغه له امله نورو ته په سپکه سترګه کتی شي.

هو! شکر دې وکړي، چې الله تعالی بلا اختیار او کسب مونږ ته دا نعمت را مرحمت کړی دی.

دا هم په شکر کې داخل دي، چې د غرور او تفاخر څخه ځان وژغوري، او هغه نعمت دې په هغسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

رټليو روشونو ، بدو اخلاقو او خرابو خصلتونو سره خراب نه کړي. لنډه يې دا ، چې د مجد ، شرف ، عزت او فضيلت اصلي معيار نسب نه؛ بلکې تقوی او طهارت دي. متقي سړی نورو ته هېڅکله په سپکه ستر ګه نه ګوري.

دا وه د قرآن له نظره د ځان پېژندنې په لياره کې د انساني خلقت اصلي هدف. وګورئ د لوی خدای(ج) له لوري انسان په ښاخونو او قبيلو وېشلی شوی څو پر خپلو منځونو کې يو بل سره وپېژني او په دې توګه د لوی خدای(ج) په نزد د انسان لپاره لومړنۍ ضرورت پېژندنه او پېژندګلوي ده، چې په ښانګو او قبيلو سره ممکنه شوې. او دا ښانګې او قبيلې دي، چې انسانان په کې په خپل جلا هويت ژوند کوي، چې په اوسنۍ نړۍ کې په مختلفو هويتونو د مختلفو ملتونو او سېدل يو روښانه دليل ګڼل کېږي؛ خو تقوی او پرهېزګاري د انسان لپاره په ټولنه کې دويم ضرورت دی، چې د هغه له امله نه يوازې د لوی خدای(ج) په نزد مکرم او معزز کېږي؛ بلکې په خپلو ښانګو او قبيلو او لا هم د سيمې او نړۍ په کچه د اعزاز او شرف خاوند ګرځي. موږ نه شو کولای او لا ، چې ددې اختيار هم نه لرو ، چې د تقوی په نامه يا د تقوی د ضرورت له امله ښانګې او قبيلې رنګې کړو ، يا بالعکس د ښانګو او قبيلو د پاللو په نامه تقوی او پرهېزګاري نفې کړو.

ښانګې او قبيلې د انسانانو د هويت د پېژندنې بنسټ دی؛ خو تقوی او پرهېزګاري د وګړو د اعزاز او شرف وسيله ده. دا ځکه، چې د خلقت اصلي موخه د خالق او د مخلوق تر منځ معرفت او پېژندګلوي ده، او تقوی د اعزاز او شرف د لاس ته راوړلو په لياره کې د عبادت لوړ مقام دی. له دې امله لوی خدای(ج) د انسان تقوی او پرهېزګارۍ ته څه ضرورت نه لري، مګر دا انسان دی، چې د شرف او عزت د خپلولو لپاره تقوی او پرهېزګارۍ ته محتاج دی. همدغه خبره ده، چې پوهان وايي: ځان وپېژنه، چې خپل خالق وپېژنې. دلته ده، چې انسان اړ کېږي څو لومړی ځان وپېژني او بيا خپله ښانګه او قبيله وپېژني. د پېژندګلوۍ په لړۍ کې ده، چې انسان اړ دی د انساني نړۍ په ولسونو کې د يوې ځانته قبيلې يا ښانګې غړی وي، او دا ښانګې او قبيلې دي، چې ترې ملتونه او هېوادونه جوړ شوي دي، چې هره يوه يې بيا ځانته ځانته ديني، سياسي، اقتصادي، ټولنيزې او فرهنګي موخې او ګټې لري. د خلقت په دې رنګه اختلاف کې دی، چې د خالق او مخلوق تر منځ د ازمېښت پروسه په بريې سره پر مخه درومي، او دغه ټولنيزه اړتيا ده ، چې زه اړيم وو ايم په انساني ټولنه کې د ابراهيمي ملت وګړي، د اسلامي امت غړی او د افغاني "پښتني" ولس بچی يمه. که د دغې ځان پېژندنې سره جوخت زه د تقوی او پرهېزګارۍ خاوند هم واوسم؛ نو زما به اعزاز او شرف نه يوازې د لوی خدای(ج) په نزد ؛ بلکې په افغاني ټولنه کې لا ، چې په اسلامي امت کې ډېر زيات شي، او که نه؛ نو د خپل پښتني ولس يو ساده بچی به او سمه، چې يمه.

د ځان پېژندنې او د لوی خدای(ج) پېژندنې لپاره په هر ځای او هر مهال کې د لوی خدای(ج) له لوري د لارښوونکو په وسيله لارښوونې شوې دي، چې زموږ ديني کتاب لوی قرآن او زموږ د اسلامي دين لارښود حضرت محمد(ص) هم د يو ستر لارښود په څېر منل شوی دی، او د هغوی له خوا د خالق او مخلوق تر منځ د امر او نهې له لياري د پېژندګلوۍ او عبادت "لمانځنې" مزی په اصولي توګه ټينګ او مزبوت شوی دی. لکه، چې د ابراهيم سورآ په 4 آيت کې داسې لولو:

ترجمه: او نه دی لېږلی موږ هېڅ رسول مګر خو په ژبه د قوم دده لپاره ددې، چې بيان کړي دوی ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

امر او نهې د الله(ج)؛ نو گمراه کوي الله(ج) هر هغه، چې اراده وفرمايي د گمراهۍ يې او هدايت کوي هر هغه ته، چې اراده وفرمايي د هدايت يې. او هم دی ښه قوي، غالب دی په انفاذ د احکامو، ښه حکمت والا، چې هر کار په تدبير او مصلحت سره کوي.

تفسير: يعنې همغسې، چې موږ تاسې ته د خلکو د هدايت لپاره دغه عظيم الشان کتاب عطا فرمايلی دی، پخوا له دې نه هم په هره زمانه کې د هدايت وسايل خلکو ته ورلېږلي او رسولي دي. کله، چې له طبيعي ترتيب سره موافق د هر نبي ږومبني مخاطبين د هغه قوم خلق وي، چې په دوی کې هغه نبي مبعوثېږي؛ نو ځکه د هغه قوم په ژبه وحې لېږله کېږي، څو د الله تعالی د احکامو په پوهولو کې پوره سهولت او اساني وي. د نبي کريم صلی الله عليه وسلم په امت دعوت کې اگر که د جهان گرد انسانان او پېريان شامل دي؛ خو بيا هم په هغه قوم کې، چې دوی مبعوث شوي دي، د هغوی ژبه عربي ده، او د طبيعي ترتيب په موافق د هدايت د شيوع همدغه يو صورت مقدر و، چې د دوی ږومبني مخاطبين او مقدم زده کوونکي په داسې سهولت او ښه والي سره په قرآني تعليماتو او حقايقو باندې وپوهېږي، چې ښه يې په ياد او محفوظ کړي، څو د دوی په ذريعه د عالم تمام اقوام او راتلونکي نسلونه درجه په درجه په قرآني رنگ سره رنگ کړی شي. لکه، چې همداسې هم وشول، عربو د خپل نبي په صحبت په قومي ژبې کې، چې له هغې سره دوی له حده زيات ه مينه او محبت درلوده پر قرآني علومو پوره علم او پوهه حاصله کړه، بيا دوی په مشرق او مغرب کې خپاره "خواره" شول او په روم او پارس کې د کلمآ الله د اعلا لپاره خپاره "خواره" شول. په دغه وخت کې د الله تعالی قدرت په عجمي اقوامو کې داسې زبردست جوش او د الله تعالی د کلام د معرفت داعيه او په عربي ژبه کې د پوهې او مهارت حاصلولو داسې شوق پيدا فرمايلی و، چې له لږې مودې څخه وروسته دوی د قرآني علومو په شرح او تبين کې له خپلو معاصرو عربو څخه ډېر پر مخ ولاړل؛ بلکې عموماً د دينيه وو او ادبيه وو علومو مدار تر ثريا پورې الوتونکو عجميانو ته پاتې شو او په دې ډول سره د الله تعالی حجت پر بندگانو په اتمام ورسگېده، او وقتاً فوقتاً له قرآني آياتونو څخه د مستفيد کېدلو اسباب به سره برابر کېدل. په هر حال د خاتم الانبياء عليه السلام د عربو په خاص قوم کې د مبعوث کېدلو که وجوه موجود دي او يقيناً شته؛ نو د همدغو وجوهاتو په نتيجه کې د دې سوال ځواب راځي، چې د قرآن کريم نزول په عربي ژبه سره ولې شوی دی؟ د لوی قرآن د نزول څخه په عربي ژبه کې د عربو رعايت ولې فرمايل شوی؟ نو گمراه کوي له هر هغه، چې اراده وفرمايي د گمراهۍ يې. او هدايت کوي هر هغه، چې اراده وفرمايي د هدايت يې. او همدغه الله تعالی ښه قوي او غالب دی په انفاذ د احکامو. ښه حکمت والا دی، چې هر کار په تدبير او مصلحت سره کوي.

ج: په توحيدي ملت کې د اسلام دين او اسلامي هدايت:

د الانبياء سورآ په **92** او **93** آيتونو کې داسې لولو:

ترجمه: په تحقيق سره دا ملت د توحيد ملت او د اسلام دين ستاسې ملت يو دی، چې په دغه دين متفق دي ټول انبياء او زه رب ستاسې يم. پس عبادت وکوئ زما خاص، نه د بل. او ټوټې ټوټې کړ دغو پخوانيو امتونو کار د دين خپل په منځونو خپلو کې، ټولې فرقې موږ ته راتلونکې دي؛ نو جزا به ورکړو دوی ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفسیر: یعنې الله تعالی یو دی او ستاسې د دین اصول هم یو دي. ګرد انبیاء علیهم السلام هم د دین په اصولو کې داسې سره یو دي، چې هر هغه تعلیم، چې یو یې ورکوي، هغه بل هم د هغه تصدیق او تایید کوي. کوم اختلاف، چې په فروعو کې د زماني او مکان د اختلاف له امله منځته راځي، هغه عین مصلحت دی. مذموم اختلاف هغه دی، چې په اصولو کې وي؛ نو ځکه لازمه ده، چې ټول سره په ګډه د خدای(ج) بندګي وکړئ، او په کومو اصولو کې، چې ټول انبیاء سره متفق دي هغه ټول په یو طاقت ټینګ ونیسئ. موږ خو د اصولو په اعتبار ټولو ته یو دین ورکړی و؛ خو خلکو په کې په خپله اختلاف پیدا کړ او هغه دین یې سره ټوټې ټوټې کړ او په خپلو کې یې سره نفاق او شقاق پیدا کړ. یعنې کله، چې زموږ حضور ته راشئ؛ نو ټول اختلافونه به هلته سره فیصله شي، هر یو ته به د هغه د عملونو جزا ورکړی شي، چې تفصیل به یې په راتلونکي آیت کې راشي.

د العنکبوت سورآ په 146 آیت کې له کتابیانو سره د مباحثې او جګړې په هکله داسې لولو:

ترجمه: او جګړه مه کوئ تاسې اې مؤمنانو له کتابیانو سره، مګر په هغه خصلت سره، چې هغه ډېر ښه وي. مګر هغه کسان، چې ظلم یې وکړ له دوی څخه؛ نو ورسره په توري مجادله کوئ.

تفسیر: یعنې د مشرکانو دین له اساسه غلط دی. د کتابیانو دین اصلاً حق او رښتیاو؛ نو له کتابیانو سره د مشرکانو په شان جګړه مه کوئ، چې له بېخه د هغوی خبرې باطلې او پرې کړئ؛ بلکې په نرمۍ، متانت، خیر غوښتنې، صبر او تحمل سره په ضروري خبرو باندې دوی وپوهوئ. هو ! هغه کسان، چې د دوی له منځه ښکاره بې انصافي، ظلم، عناد او سرتمبه ګي کوي، له هغوی سره په مناسب صورت د سختۍ او تشدد معامله کولی شئ. او له دې نه وروسته دوی په سزا هم رسولی شي.

تنبیه: پخوا د قرآن کریم د تلاوت حکم و، په زیاترو وختونو کې به منکرینو د هغه د اورېدلو څخه په مباحثه او مناظره شروع کوله؛ نو دا یې راوښودله، چې د مباحثې په وخت کې د مقابلې ډلې د علمي او دیني حیثیت خیال ولرئ، او د مناظرې په ځوښ کې د اخلاقو او صداقت له حده مه وځئ. او هر چېرې، چې څومره صداقت وي پرې اعتراف کوئ.

د: د موسی علیه السلام دین او له بني اسرائیلو نه د یوه ملت جوړونه:

ما په خپلې لومړنۍ لیکنې کې په دې ټکي اړخ لګولی و، چې: د موسی علیه السلام دین سل په سلو کې سوچه نیشنلیزم دی؛ خو زما ددې خبرې سره ښاغلي سرباز "صافي" مخالفت وښوده او په خپلې نیوکې کې یې ولیکل، چې دغه خبره افترا ده. نو موږ په دې هکله د قرآن شریف د النازعات سورآ په 17- 18 او 19 آیتونو کې راغلي احکام روښانه دلایل وګڼل.

ددې لپاره، چې ګران لوستونکي په پوره توګه پوهه تر لاسه کړای شي غوره ګڼم د النازعات سورآ د 17- 18 او 19 آیتونو د ترجمې او تفسیر پوره متن وړاندې کړم. دا هم د یادونې وړ ګڼم، چې ووایم د النازعات سورآ په مکه کې نازل شوی په تلاوت کې (79 یم) او په نزول کې (81 یم) سورآ دی؛ خو د ابراهیم سورآ، چې ما پرې اړخ لګولی دی هم مکي دی. یعنې پرته له 28 او 29 آیتونو، نور ټول په مکه کې نازل شوي، چې په تلاوت کې (14م) او په نزول کې (72 یم) سورآ دی. یعنې د ابراهیم سورآ په مکه کې د النازعات له سورآ نه مخکې نازل شوی، چې هم په نزول کې مخکې دی او هم په تلاوت کې. دا دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغو دواړو پوره متن:

1- د النازعات سورآ 17- 18 او 19 آیتونو ترجمه: لاړ شه "په رسالت زما " طرف د فرعون ته، چې بېشکه ده سر غړولی "تجاوز یې کړی دی " له احکام الله؛ نو ووایه ورته آیا مینه لرې ته په طرف ددې، چې پاک شي له شرک او معاصي نه، او "رغبت لرې دې ته، چې "لاره درونښیم تاته د رب ستا ، پس وو یرېږه ته "له عذابه ".

تفسير: یعني که ته خپل ښه والی او اصلاح غواړې؛ نو زه د الله تعالی په امر ستا اصلاح کولی شم. او داسې لاره درښیم، چې پر هغې باندې له تللو څخه ستا په زړه کې د الله تعالی وېره او د هغه کامل معرفت ټینګ شي. ځکه، چې د وېرې شته والی بې له پوره معرفت څخه متصور نه دی.

ښکاره شوه، چې د حضرت موسی علیه السلام له بعثت څخه مقصد د فرعون اصلاح هم وه، او یوازې د بني اسرائیلو نجات او ژغورنه "ساتنه " له قیده نه وه. پس موسی علیه السلام فرعون ته ورغی او هغه ترې معجزه وغوښته.

2- د ابراهیم سورآ په پینځم آیت کې داسې لولو:

ترجمه: او خامخا په تحقیق لېږلی و موږ موسی علیه السلام په ښکاره وو معجزو زموږ، چې راوباسه قوم خپل له تیارو د جهالت او ضلالت څخه رڼا د علم او یقین ته او وریاد کړه پند ورکړه دوی ته په هغو سختو ورځو، حوادثو او غورو نعمتونو د الله. بېشکه په دغو یادولو د سختیو او نعمتونو کې خامخا دلایل د قدرت دي لپاره د هر صبر کوونکي په زحمتونو ډېر شکر په نعمتونو.

تفسير: یعني د هغو معجزاتو له ورکولو سره موږ موسی علیه السلام لېږلی و، چې د تسعه وو آیتونو په نامه مشهور دي، یا به د تورات آیات مراد وي. او وریاد کړه او پند ورکړه دوی ته په هغو سختو ورځو د الله(ج). یعني د هغو ورځو واقعات یې ور په یاد کړه کله، چې پر دوی باندې د شدایدو او مصایبو غرونه ولوېدل. بیا ؛ نو الله تعالی دوی ته له هغو څخه نجات ورکړ، او خپله مهرباني یې پرې وفرمایله ځکه، چې د دواړو قسمو حالاتو له اورېدلو څخه صابرو او شاکرو بندګانو ته عبرت حاصلېږي او د مصیبت په وخت کې وېرېدل او د راحت په وخت کې مغروربدل نه دي په کار. هغه خلکو ، چې پخوا له دې نه په بري او کامیابۍ رسېدلي دي، یوازې په دې وو ، چې هغوی په سختیو صابران او د الله تعالی په نعمتونو باندې شاکران وو. لکه څنګه، چې د الاعراف سورآ په **137** آیت کې راغلي دي: او پوره شوه کلیمه او وفا ته ورسېدله وعده د رب ستا ، چې نېکه ده دا احسان پر بني اسرائیلو په سبب د صبر کولو د دوی پر ظلمونو د فرعونیانو او خرابې کړې موږ هغه کلکې ودانۍ، چې ودانولې به فرعون او قوم دده او هغه پخې پخې ودانۍ، چې لوړولې به دوی هغه.

د ابراهیم سورآ په شپږم آیت کې بیا هم هغه مصایبو او شدایدو ته اشاره شوې، چې د فرعونیانو له لوري به پر بني اسرائیلو عملي کېدل. لکه: مریې توب، بېګار او د زامنو وژل او نور.

په دې توګه موسی علیه السلام د لوی خدای(ج) له لوري خامخا او په تحقیق سره خپل قوم ته یعنې بني اسرائیلو ته استول شوی و ، چې خو خپل قوم له تیارو د جهالت او ضلالت نه د علم او یقین رڼا ته راوباسي، او د آزادۍ او خپلواکۍ په خوندونو یې ماړه کړي.

موسی علیه السلام د لوی خدای(ج) د امر اطاعت وکړ د خپل ورور هارون علیه السلام سره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرعون په لوري ورغی، چې د النازعات سورآ د 17- 18 او 19 آیتونو پر مخ فرعون د موسی علیه السلام بلنه ونه منله؛ خو د ډېرو معجزو له لیدلو نه وروسته یې موافقه وکړه څو موسی علیه السلام خپل قوم له مصر څخه وباسي. کله، چې موسی علیه السلام خپل قوم د سینا سیمې ته راورساوه دلته و، چې د موسی علیه السلام د غیابت په مهال کې ځینې بني اسرائیل بت پرست شول؛ نو کله، چې موسی علیه السلام راغی او ویې لیدل، چې ځینې د خوسي د بت لمانځنه کوي او د لوی خدای(ج) له لمانځنې نه اوښتي دي. له دې امله ډېر زیات په قهر او غصه شو. ښه به وي، چې په دې هکله قرآني آیاتونو ته مراجعه کړو:

د البقرآ سورآ په 54 آیت کې داسې لولو:

ترجمه: او یاد کړئ هغه وخت، چې وویل موسی علیه السلام خپل قوم ته اې قومه زما! بېشکه تاسې، چې یئ ظلم کړی دی تاسې پر خپلو ځانونو په سبب د نیولو د تاسې خوسي لره په خدایي سره، پس توبه وباسئ ټول خالق د تاسې ته، نو ووژنئ ځانونه خپل. دغه ځان وژل ستاسې بهتر دي تاسې ته په نزد د خالق د تاسې. پس قبوله یې کړه توبه ستاسې. بېشکه الله(ج) هم دی ښه توبه قبلوونکی ښه مهربان دی په توبه کوونکو.

تفسیر: له قوم نه خاص همغه خلق مراد دي، چې هغوی خوسي ته سجدې کولې. یعنې هغه کسان، چې خوسي ته یې سجده نه ده ایښې. هغوی دې هغه کسان ووژني، چې خوسی یې خدای ګڼلی او سجده یې ورته کړې وه. ځینې وایي، چې بني اسرائیل په درې برخو وېشلي شوي وو:

1- هغه ډله، چې یې خوسي ته سجده ونه کړه او هم یې نورو ته وویل، چې خوسي ته سجده مه کوئ.

2- هغه ډله چې په خپله دوی خوسي ته سجده ونه کړه، مګر نور یې د خوسي له سجدې نه منع نه کړل.

3- هغه ډله، چې په خپله دوی خوسي ته سجده وکړه.

په دریمه ډله امر وشو، چې ټول دې ووژل شي. عالمان په دې خبره کې سره اختلاف لري، چې آیا همدا وژل کېدل توبه وه؟ او که د توبې تتمه وه؟.

دا وه د آیت ترجمه او تفسیر. له دې پېښې نه وروسته کله، چې موسی علیه السلام خپل قوم سره د شام ملک ته نژدې کېږي خپل قوم ته د وطن او په وطن کې د آزاد ژوند لپاره د جهاد امر کوي، چې په قرآن کریم کې داسې لولو:

د المائدآ سورآ 20 آیت:

ترجمه: او یاد کړه اې محمده(ص) هغه وخت، چې وویل موسی(ع) خپل قوم ته اې قومه زما! یاد کړئ تاسې نعمت "احسان" د الله(ج) پر تاسې باندې کله، چې یې وګرځول په تاسې کې ډېر انبیاء او وګرځول "الله" په تاسې کې "یا له تاسې نه" باچایان او دربې کړ تاسې ته هغه، چې نه یې و، ورکړې هېڅ یوه ته له خلکو د زماني ستاسې.

تفسیر: په "موضع القرآن" کې دي، چې حضرت ابراهیم علیه السلام د خپل پلار وطن "عراق"

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېښود او د الله تعالی په لاره د شام ملک ته لاړ او هلته يې هستوګنه غوره کړه او تر يوې مودې پورې يې اولاد ونه شو. دلته الله تعالی پرې زېرى وکړ، چې زه ستا اولاد خپروم او د "شام" ځمکې به هغوی ته ورکوم او نبوت، دين، کتاب او سلطنت به د دوی په منځ کې ږدم. بيا يې د حضرت موسی عليه السلام په وخت کې هغه وعده پوره کړه او بني اسرائيل يې د فرعون له بېګاره وژغورل او قبطيان يې ډوب کړل، سبطيانو ته يې وفرمايل، چې له "عمالقه وو" سره جهاد وکړئ، او د شام ملک ځانته فتح کړئ. بيا د تل لپاره د "شام" ملک ستاسې دى. حضرت موسی عليه السلام هغه دولس تنه سړي، چې د بني اسرائيلو په دولسو قبيلو باندې سرداران مقرر کړي وو "شام" ته ولېږل، چې د هغه ملک حال احوال راوړي. کوم خبرونه، چې دوی د خپلو مطالعاتو په اثر راوړل له هغو ځنې دا ثرګنده شوه، چې د "شام" په ملک کې خورا ډېر محاسن او ښېګڼې (فايدې) شته او د هغو "عمالقه وو" زور او قوت يې بيان کړ، چې دوی پر شاماتو او شاميانو مسلط او حاکمان وو. حضرت موسی عليه السلام دوی ته وويل، چې تاسې خپل قوم ته د "شام" محاسن بيان کړئ، مګر د دښمن د قوت ذکر مه کوئ. له دوی ځنې يوازې دوو تنو پر دغه حکم عمل وکړ او لسو تنو نورو يې ترې مخالفت وکړ. کله، چې نورو بني اسرائيلو دا خبرې واورېدې؛ نو بې زړه شول، او ويې غوښته، چې بېرته ستانه شي، پس مصر ته راشي. ددې تقصير له امله تر څلوېښتو کلونو پورې د شاماتو په فتح کېدو کې ځنډ او تعطيل پېښ شو. په دې موده کې دوی په ميدانونو کې سر بداله ګرځېدل. کله، چې د هغه قرن او زمانې سړي مړه شول؛ نو د همغو دوو سړيو په لاس هغه فتح پوره شوه، چې موسی عليه السلام څخه وروسته دده خليفه ګان شوي وو.

"اِذْ جَعَلَ فِيْكُمْ اَنْبِيَاءً" کله، چې وګرځول الله تعالی په تاسې کې ډېر انبياء يعنې ستاسې د اعلی جد حضرت ابراهيم عليه السلام له زمانې راهيسې تر نن ورځې پورې څومره ډېر انبياء عليهم السلام ساستې په منځ کې پيدا شوي دي، مثلاً حضرت اسماعيل، حضرت اسحاق، حضرت يعقوب، حضرت يوسف عليهم السلام او په خپله موسی عليه السلام او هارون عليه السلام او وروسته له دوی نه هم دا سلسله تر يوې اوږدې زمانې پورې قايمه پاتې وه، چې تاسې ته به دوی ارشادات کول او پرې مشرف او معزز کېدلئ به.

"وَجَعَلَكُمْ مُلُوْكاً" او وګرځول الله تعالی په تاسې کې يا له تاسې نه باچايان. يعنې د "فرعون" له خورا ډېر ذلت، سپک توب او غلامۍ څخه يې آزادي درکړه، او د فرعونيانو په اموالو او املاکو مو مسلط وګرځولئ. او له دې نه وړاندې ستاسې له منځه مو حضرت يوسف عليه السلام ته ثرنګه د مصر په خزاينو او سلطنت تسلط عطا فرمايلی و؟ بيا ورپسې مو حضرت سليمان عليه السلام او نور انبياء عليهم السلام او باچايان پيدا کړل. ګواکې د دين او دنيا له دواړو لويو نعمتونو سره مو تاسې ته سر لوړي درکړه. ځکه، چې په ديني مناصبو کې خورا ډېر لوی منصب "نبوت" او په دنيا کې اخري اقبال آزادي او باچاهي ده، چې دا دواړه شيان الله جل جلا له تاسې ته اې بني اسرائيلو در عطا فرمايلي دي.

"وَآتَاكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ اَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِينَ" او در يې کړ تاسې ته اې بني اسرائيلو هغه شيان، چې نه يې و ورکړي هېڅ يوه له خلکو د زمانې ستاسې ته. يعنې موسی عليه السلام ته يې دا خطاب وفرمايه، چې پر بني اسرائيلو باندې د دنيا له ګردو خلکو څخه د الله تعالی زياته مهرباني او لورېينه شوې ده لکه: من، سلوی، د ورېځې سيورى، بهول د اوبو له تيږو "ګټو" او د بحر څيرول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د المائدآ سورآ په 21 آيت کې داسې لولو:

ترجمه: اې قومه زما ننوځئ ځمکې پاکې کړی شوې "بيت المقدس يا د شام يا د ايليا يا د اريحا" ته هغه ځمکه، چې مقرره کړې ده الله تعالی تاسې ته په لوح محفوظ کې "په شرط د ايمان ستاسې" او بېرته مه ځئ په شا و خپلو "له جهاده" نو وبه ګرځئ تاسې زيان کاران "په سعې خپلې".

تفسير: يعنې الله تعالی پخوا له دېنه له حضرت ابراهيم عليه السلام سره وعده فرمايلې وه، چې ستا اولادې ته به دا ملک ورکوم، او هغه وعده هرومرو "خامخا" پوره کېدونکې ده، هغه خلق به نېکمرغه او بختور وي، چې په لاسونو او وسيله دغه پوره شي؛ نو "ننوځئ" دې پاکې ځمکې ته او شا مه ګرځوئ له جهاده که نه سخت نقصان به وګالئ "برداشت کړئ" يعنې په جهاد في سبيل الله کې بې زړه توب، وېره او بې همتي مه کوئ، او د مربيي توب "غلامۍ" د ژوندون په لارې منډې مه وهئ.

د المائدآ سورآ 22 آيت:

ترجمه: وويل دغو "بني اسرائيلو" اې موسی! بېشکه په دې ځمکه کې يو قوم دی ډېر زورور "چې موږ يې د مقابلې طاقت نه لرو" يعنې ډېر قوي هيکل، مېړنې، پياوړي او له رعبه ډک او وېرونکې دي او بېشکه موږ له سره نه ننوځو په دغې ځمکې کې تر هغو پورې، چې ووځي دوی له دې ځمکې نه؛ نو که ووځي دوی له دې ځايه "بې له جنګه"؛ نو بېشکه موږ ننوتونکي يو.

تفسير: يعنې د مقابلې همت په موږ کې نشته. هو! بې د لاسونو او پښو د خوځولو ښخه پخه او تياره خورو. تاسې د خپلې معجزې په زور دوی وباسئ.

د المائدآ سورآ 24 آيت:

ترجمه: وويل دغو "بني اسرائيلو" اې موسی! بېشکه، چې موږ له سره نه ننوځو دې ښار ته هېڅکله څو، چې وي دغه "عمالقه" په کې، پس ځه ته او "ځي دې" رب ستا "يا ته او مشر وروړ او مربيي ستا چې هارون دی"؛ نو جنګ وکړئ دواړه بېشکه موږ دلته ناست يو له جنګه "په انتظار د بري ستا".

د المائده سورآ 25 آيت:

ترجمه: وويل "موسی" اې ربه زما! بې شکه زه مالک نه يم "اختيار نه لرم" مګر د ځان خپل او د ورور خپل، چې هارون دی؛ نو بېلتون "جدايي" وکړه په منځ زموږ او په منځ د قوم د فاسقانو کې، چې د فرمان له وېرې نه وتلي دي.

د المائدآ سورآ 26 آيت:

ترجمه: نو وفرمايل "الله تعالی" پس بېشکه دغه "مقدسه ځمکه" حرامه کړی شوې دې پر دوی باندې "ننوتل هغې ته" څلوېښت کاله، چې حيران، سرګردان به ګرځي دوی په هم دې ځمکه کې نو مه خپه او متاسف کېږه پر قوم فاسقانو "وتونکي له فرمانه".

په دې توګه د قرآني آياتونو د صراحت په مخ له څلوېښتو کلونو نه وروسته د شام ملک د بني اسرائيلو له خوا فتح شو او بني اسرائيلو وکولای شول د لومړي ځل لپاره د ځمکې پر مخ خپل ملت او دولت جوړ کړي. څرنګه، چې ګرانو لوستونکيو د پورتنيو آياتونو په ترجمو او تفاسيرو کې ولوستل. موسی عليه السلام ته د خپل قوم د ژغورنې په اړخ کې د لوی خدای(ج) له لوري دا وظيفه هم سپارل شوې وه، چې فرعون ته د رښتينې ليارې بلنه ورکړې. يعنې لومړنی هدف د بني اسرائيلو ژغورنه وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې هغوی ډېره اوږده موده پر مصائبو او مشکلاتو صبر کړی و. او بل دا ، چې ابراهیم علیه السلام ته د لوی خدای(ج) له لوري دا وعده هم شوې وه ، چې د هغه اولادې ته به د شام ملک ورکوي، او د هغه حنیف ملت ته به د ځمکې پر مخ وده او پراختیا ببښي ، چې د موسی علیه السلام دغه د بني اسرائیلو د ژغورنې او خپلواکۍ ته د رسولو کار په دې لیاره کې د ابراهیمي ملت جوړونې لومړنی بنسټیز پوخ گام گڼل کېدای شي.

او همدا رنگه په پورته تفاسیرو کې مو ولوستل، چې موسی علیه السلام د هغو بني اسرائیلو د وژلو امر هم کړی دی کومو ، چې د خوسي بت ته سجدې کړې وې. په دې توگه چا ، چې خوسي ته سجده کړې هغه د موسی علیه السلام په امر وژل شوی دی؛ نو له دې امله د ښاغلي سرباز "صافي "خبره ، چې وایي موسی علیه السلام؛ خو د پیغمبرۍ په مهال کې څوک نه دي وژلي، مگر وژلي یې دي، چې په دې لیکنې کې ولوستل شول.

د ښاغلي سرباز "صافي "د پورتنیو دوو موادو د نیوکو په هکله ښایي همدغه لنډه لیکنه، چې په پورته توگه وشوه بسنه وکړي او ښاغلي لوستونکي به هم په دې ټکي پوه شوي وي، چې د لوی خدای(ج) اراده وه ، چې ابراهیم علیه السلام ته په زړښت کې زوی وبخښي او بیا د هغه په کورنۍ کې دومره لمسیان او کړوسیان راوپنځوي، چې په سیاسي اړخ کې ځانته یو ملت شي او د عقیدې له پلوه دده او لاده بیا ځانته یو امت شي. دغه؛ خو هم هغه خبره ده ، چې هېڅوک ترې سترگې نه شي پټولی او ترېنه نه شي منکرېدلی. یعنې "دین "د معنی له مخې هم عقیده او هم ملت دی، او دغه دواړه توکي د موسی علیه السلام په مټو په بني اسرائیلو کې تحقق وموند. په دې مانا ، چې هم یې دین او هم یې دنیا ودانه کړله. یو خوا یې بني اسرائیلو ته پلرنۍ گروهه، چې د یوه خدای(ج) لمانځنه ده وښودله او په بله خوا کې یې هغوی ته د آزادۍ د ښنلو سره جوخت د شام د ملک د نیولو امر هم ورکړ او هغوی یې وهڅول، چې د آزاد ژوند د لرلو لپاره باید د شام ملک د جگړې له لیارې تر لاسه کړي. آزاد ژوند یعنې څه؟ یعنې خپل وطن لرل او په خپل وطن کې د خپل واک خاوندان کېدل، چې نیشنلیزم هم همدا دوه توکي غواړي نه نور بل څه. بدمرغي په دې کې ده ، چې که موږ وو ایو ملت پالنه، ملت جوړونه، ملت روزنه او ملت ویښونه؛ نو گناهگار بېږو او باید توبې وباسو. او که چېرې وو ایو ، چې "ناسیونالیزم یا نیشنلیزم "دا ، چې دغه دواړه کلیمې یا غونډلې له اروپا نه راغلې دي پرې کافر کېږو. یعنې د تکفیر حکم ته باید غاړه کېږدو.

نه پوهېږم، چې دا ولې؟ د یونان د فلاسفه وو ټول علم د اسلامي واکمنانو په امر وژباړل شو او په اسلامي نړۍ کې خور شه؛ خو څوک پرې کافر نه شول. له لویدیځې نړۍ نه موټرې، رېلونه، الوتکې او نور رنگ په رنگ تخنیکي سامان الات را وارد شول؛ خو څوک پرې کافر نه شول. تر دې اخوا لا د اسلامي نړۍ د واکمنانو په شمول د ډېرو متنفذو افرادو او گروپونو په جېبونو کې د لویدیځې نړۍ ډالرې او پونډونه گرځول کېږي او لگیا دي د هغو په زور په اسلامي نړۍ کې سیاست او حکومت کوي؛ خو یو یې هم کافر نه شو. مگر که چېرې وویل شي، چې نیشنلیزم ملت پالنه ده ، ملت جوړونه ده او دا د دین په بنسټ پورې هم ځان نښلوي. بیا نو د تکفیر غږونه را پورته شي هغه هم یوازې په افغاني ټولنه کې د پښتنو لپاره.

که محمد علي "جناح "د انگرېزانو په زور د خپلو اردو ژبیو د واکمنۍ لپاره پاکستان جوړوي نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافر کېږي. که عبد العزيز "ابن سعود "د انګرېزانو په زور د سعودي د کورنۍ د واکمنۍ لپاره د حجاز ټاپو وزمه د "سعودي" په نامه اړوي او سلطنت جوړوي نه کافر کېږي. که "مصطفی کمال" د انګرېزانو په زور نوې مودرنه ترکيه جوړوي نه کافر کېږي. که روح الله "موسوي خميني" د اسلام په نوم د شيعه ګانو ايران جوړوي، يعنې د اسلام رسۍ د تشيع په موږي کلکه تړي او په دې توګه په افغانستان، لبنان، پاکستان، عراق او نورو اسلامي هېوادونو کې مېشته وو شيعه ګانو ته پيسې او وسلې ورکوي، چې سني مسلمانان ووژني نه کافر کېږي. که په افغانستان کې د دعای قنوت د نه زده لرلو په ګناه مسلمان ځوانان وژني نه کافر کېږي. که په افغانستان کې يو ږيره ور مسلمان بل ږيره ور مسلمان د دښمنانو په لمسه او پيسو وژني او خپل دا عمل لا هم روا ګڼي نه کافر کېږي. که مسلمان، مسلمانان وژني او خپلې واکمنۍ باندې د اسلامي دولت نوم ږدي نه کافر کېږي؛ نو زه به هم د ږيرې خرېيلو په تور هم هېڅکله کافر نه شم، او دا به هم زما په ګناهونو کې شمېر نه شي، چې ما ويلي دي: "هر دين په خپل بنسټ کې نيشنليزم دی" ځکه، چې دين په خپله اصلي لغوي مانا کې عقيدې او ملت ته وايي، هغه عقيده او ملت، چې د موسی عليه السلام د مبارزې اصلي زړی و.

هـ: اديان د قرآن له نظره:

د الحج سورآ په 67- 68 او 69 آيتونو کې د اديانو د بنسټ په هکله او دا ، چې هر امت ته جلا شريعت ورکړ شوی دا سې لولو:

ترجمه: لپاره د هر يو ه ملت مقرره کړې ده موږ يوه لاره د بندګۍ، چې ددې عمل کوونکي وي، د هغه نه پس نه ښايي جګړه وکړي، دا خاوندان د اديانو خامخا تا سره په دې کار "دين" کې ځکه، چې محمدي دين حق او ظاهر دی او بلنه کوه د خلکو توحيد او عبادت د رب خپل ته، بېشکه ته يې خامخا په هغه سمه صافه لياره، چې برابره تللې ده حق ته. او که جګړه کوي په امر د دين کې کفار له تا سره؛ نو وو ايه اې محمده(ص) دوی ته، چې الله(ج) ښه پوه دی په هغه جګړه او عناد ، چې کوئ يې تاسې. الله(ج) به حکم وکړي په منځ ستاسې کې په ورځ د قيامت په هغه شي کې، چې وئ تاسې، چې په هغه کې مو اختلاف کاوه، چې د دين امر دی.

تفسير: ټول انبياء د دين په اصولو کې سره متفق دي. د هر امت لپاره الله تعالی د عبادت مختلف صورتونه په مختلفو زمانو کې ټاکلي دي، چې د هغوی سره سم، هغو امتونو د الله تعالی عبادت کاوه. لکه دې محمدي امت ته هم يو خاص شريعت لېږل شوی دی. لېکن د دين اصل تل تر تله يو شی و او دی. او پرته له الله تعالی څخه د بل هېچا او هېڅ شي لپاره عبادت نه دی مقرر شوی؛ نو ځکه په توحيد او نورو متفق عليه ديني مسايلو کې هېچا ته نه ددې لايق او نه د هغه له حاله سره مناسبت لري، چې څه اختلاف او څه جګړه وکړي. کله، چې کافران په دا سې واضح او ښکاره شيانو کې هم دعوی او جګړې وکړي؛ نو تاسې د هغوی هېڅ پروا مه کوئ. تاسې په هم هغسې سمې صافې لارې باندې روان شئ، او نور خلق هم هغې ته راوبولئ، او د معاندينو د جګړې فيصله الله تعالی ته وسپارئ، چې هغه د دوی په ګردو "ټولو " حرکاتو ښه پوه او خبر دی. د قيامت په ورځ به د دوی ددغو ټولو اختلافونو او جګړو عملي فيصله وکړي. ته د دعوت او تبليغ فرض ادا کړه او د دوی په فکر کې ډېر سر مه خوږوه، د دا سې معاندينو علاج يوازې پاک الله(ج) سره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنبيه: د (فَلَا يُنَازِعُنَّكَ فِي الْاَمْرِ) مطلب دا هم کېدای شي کله، چې د هر امت لپاره الله تعالی بېل دستور العمل مقرر کړی دی، چې په هغه سلسله کې د غه محمدي امت ته هم شريعت راغلی دی؛ نو بيا د جګړې سبب څه شی دی؟

"وَهَذَا قَبْلَ الاَمْرُ بِالْقِتَالِ" ځينو مفسرينو د "منسک" معنی په ذبح او قربانۍ سره کړې ده. مګر اقرب هم هغه ده، چې مترجم اختيار کړې ده، والله اعلم.

ددې آيت د حکم او روښانتيا له مخې کولی شو ووايو، چې د ابراهيمي ملت لپاره، چې همدا اوس په دربو امتونو کې وېشلی ژوند کوي درې اديانه يا درې شريعته ورکړل شوي دي؛ خو ددې واړو بنسټ يو دی، چې په توحيدي عبادت کې تنظيمېږي. کله، چې خبره په هر يوه ملت څرخي؛ نو بيا موضوع د ابراهيمي ملت نه بره نورو ملتونو ته هم رسېږي. دا، چې دا نور ملتونه څه نومېږي او چېرته او په کومې زماني او مکاني حالاتو کې اوسېدل او د هغوی د شريعت نومونه څه دي؟ په قرآن کې د المؤمن سورآ د 78 آيت نه پرته نور څه په روښانه توګه ما نه دي ليدلي. د المؤمن سورآ په 78 آيت کې؛ خو يوازې دومره حضرت محمد(ص) ته ويل شوي دي، چې له تانه پخوا 124 زره انبياء او رسولان استول شوي، چې د 29 تنو پيغمبرانو نومونه او قصې په قرآن کريم کې راغلي او د نورو په هکله توضيحات نه شته او دا هم نه ده څرګنده، چې د ابراهيمي ملت خښتنه؛ خو د سامي په نژاد کې ابښودل شوې آيا په هماغه مهال کې د انساني ټولنې په نورو نژادونو کې هم کوم ملت، چې د مستقل شريعت خاوند و موجوديت لاره او که نه؟ په هر حال د ځينو عالمانو او پوهانو په قول همدا اوس، چې د ابراهيمي ملت نه پرته نور کوم اديان شته دي او د هغوی تاريخ د اسلام له دين نه لا پخوا زمانو ته رسېږي ښايي په هماغو ملتونو کې وشمېرل شي، چې په قرآن کريم کې ورته اشاره شوې ده.

و: د اسلام دين که عربي فرهنګ:

ما د خپل ليک په يوه برخه کې د اوس مهاله اسلامي هېوادونو پر عملي سيستم نيوکه کړې او ويلي مې وو، چې هغه رښتينی اسلامي دين، چې په مکه او مدينه کې را نازل شوی و، په مدينه کې خاورو ته سپارل شوی دی او مور ته، چې څه راغلي يا راځي دا د عربو فرهنګي يلغار نه پرته بل څه نه دي، چې ددغې خبرې په مقابل کې ښاغلی زلمی "مومند" ډېر زيات پارېدلی او ډېر زيات زوربدلی دی، چې ګنې خدای(ج) مه کړه ما به کفر ويلی وي، يا به زه کافر شوی اوسم. نه داسې نه ده شکر الحمد لله لا هم مسلمان يم او مؤمن مسلمان يم، يعني يوازې لوی خدای(ج) ته مؤمن او مسلمان يم نه بل چاته. له دې امله په هر لمانځه لا په هر مهال کې لوی خدای(ج) نه پناه غواړم، چې د رټل شوي شيطان له وسوسو مې وژغوري. په دې هکله، چې څه ما ليکلي و او ښاغلي زلمي "مومند" له هغه نه څه انګېرلي دي؟ او بيا زما د درېځ دليل او برهان څه دی؟ يو درېيم ګړی کس غواړي، چې قضاوت وکړي، چې په دې لياره کې پوره پوهه ولري او د سياست له اړخه هم پوره ناپېيلی وي. که نه؛ نو تاريخ روښانه کړې، چې په عملي سيستم کې د پيغمبر لياره د حضرت ابوبکر صديق رضي الله تعالی عنه او د حضرت عمر فاروق رضي الله تعالی عنه له خوا په پوره امانت په پرله پسې توګه تعقيب شوه؛ خو د حضرت عثمان رضي الله تعالی عنه د کار له پيل نه تر نزاع لاندې راغله څو، چې هغه حضرت شهيد کړل شو. په همدې توګه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت علي کرم الله وجهه د کار له پیل نه هم همغه د څوکۍ لېونیانو د جګړې لپاره غوره کړله، چې په سلګونه سوچه مسلمانان لا ، چې د حضرت پیغمبر اصحاب هم په کې ووژل شول؛ نو چې کله حضرت معاویه د واک په ګدۍ کښېناست له دې نېټې نه دې وروسته ښاغلی زلمی "مومند " ووایي، چې څه وشول؟ آیا د عربو فرهنګي یلغار پیل شو او کنه، که ووایي، چې نه؛ نو بیا د امویانو او عباسیانو کړکېښې یا تاریخ ته دې مراجعه وکړي او ودې ګوري، چې دغو دوو په نامه اسلامي خلافتونو یوازې او یوازې د زلمي "مومند " له سیمې نه یې په کال کې څومره نجونې د وینځو په څېر او څومره هلکان یې د مریانو په نامه خپلو دربارونو ته وړې دي؟ په اسلام کې خو مریې توب له بېخه او بنسټه محکوم شوی او لغوه شوی و هغوی، چې د اسلام د خلافت دربار ته بې ګناه انسانان د وینځو او مریانو په نامه غونښتل او په دربار کې به یې له هغوی نه ناوړه، غیر اسلامي او غیر اخلاقي استفاده کوله او په دې توګه به یې د اسلامي احکامو په خلاف په انساني ټولنه کې د مریي توب ناوړه سنت ته وده ورکوله لکه، چې د زلمي "مومند " د بصیرت له سترګو نه بهر پاتې دي او هېڅ یې نه ویني.

پیغمبر حضرت محمد(ص) ، چې د اسلام د دین د عملي سیستم باني هم دی، په عملي سیستم کې د واکمنۍ لپاره یې د ځای نیونې په هکله له پوهې، تقوی او پرهېزګارۍ له خاوندانو نه پرته بل څوک نه دی وړ ګڼلی، چې له همدې امله وه چې حضرت ابوبکر صدیق رضي الله تعالی عنه یې په خلافت کې وټاکل شو؛ خو چې کله معاویه واکمني تر لاسه کړله؛ نو اسلامي خلافت یې یوازې خپلې کورنۍ ته محدود او محصور کړ، او په دې توګه یې د عربو لپاره د اسلام په نامه او د اسلام تر بیرغ لاندې د عربو امپراتوري جوړه کړله.

لکه څنګه، چې د عملي سیستم د بحث په پخوانیو کرښو کې مو ولوستل او دا دی دلته یې هم لولو د معاویه د واکمنۍ د زماني نه را په دېخوا د اسلام دین په دوو جلا پړاوونو کې پر مخ تللی دی، چې یو یې نظري پړاو او بل یې عملي پړاو دی. نظري پړاو لکه څرنګه، چې ښایي د دیني علماوو او پوهانو له خوا سره د ټولو اختلافونو ، چې د مذاهبو له لیارې رامنځته شوي په ښه توګه او په اصولي بڼه وروستني نسلونو ته رارسېدلي؛ خو عملي پړاو یې بیا د خواشینیو او غمونو نه ډک تاریخ لري. وګورئ پیغمبر(ص) او د هغوی راشدین خلفاء په دنیا کې فقیرانه ژوند لرلو او له دنیا نه یې هم په تشو او خالي لاسونو رحلت کړی دی؛ خو د هغوی نه وروسته نور؛ نو اسلامي واکمنانو د فرعوني دبدبې او قاروني شتمنیو سره یو ځای له دې دنیا نه تللی دي.

تېر په هېره همدا اوس او په همدا اوسني افغانستان کې به وګورو. هغوی، چې ځانونه د اسلام د دین وارثان ګڼي کله یې هم په خپلو لاسونو کار کړی دی؟ او کله یې هم چېرته خپل لاسونه تناکې کړي دي؟ چې هر یو یې میلیاردر دی. او هر یو یې هم د اسلام په نامه د ولس د واک مدعي دی؟ د شیعه ګانو کار؛ خو لا بل منګه دی. دغه واکمنه عملي سیستم د دې سبب شوی دی، چې د اسلام د دین د اصولو د غونښتلو په لیاره کې هره هڅه نیمګړې او نیمه خوا پاتې شي. موږ د ایران د اسلامي انقلاب په پلوۍ چیغې ووهلې؛ خو هغه انقلاب د شیعه مذهب په تنګه سیمه کې د خمیني له خوا په یوه نه خوځېدونکي موږي "مېخ " کلک وتړل شو.

موږ په افغانستان کې د اسلامي انقلاب د جهاد په پلوۍ هر څه وښندل؛ خو په نتیجه کې څو تنه میلیاردره لېږران او پاټک لرونکي قوماندانان مو وګټل، چې هر یو یې د واکمنۍ پر سر د بل د سر

(c) ketabton.com: The Digital Library

پربکولو ته شبېې شمارې. هسې میلیاردران، چې د جهاد د زمانې نه مخکې د افغانستان په اسمان کې یې ستوری نه لاره او په څکه کې یې سیوری. مګر اوس هر یو یې د جهاد له برکته شخصي ټوپکیان لري، پاټکونه یې جوړ کړي، لیارې شوکوي او جنایتونه کوي؛ خو موږ افغانان لا اوس هم ناست یو له ځانو کټوري غواړو. زلمی "مومند" چې یقین دی لکه زما په څېر به لا هم له افغانستان نه بهر اوسي او افغانستان ته د تللو لیارې به هم پرې بندې وي؛ خو د خپلو دغسې د پردیو له خوا جوړو شویو میلیاردره اسلامي لېډرانو نه په اسلامي نړۍ کې اسلامي خلافت غواړي؛ نو پوښتنه داده، چې څرنګه خلافت؟ آیاد خلفای راشدینو په څېر؟ که د معاویه له خوا، چې کوم خلافت را منځته شوی و؟ که چېرې وو ایي، چې د خلفای راشدینو په څېر خلافت غواړي؛ نو دا هم باید ومني، چې د داسې اسلامي میلیاردره لېډرانو په لاسونو هم هېڅکله هسې اسلامي خلافت نه شي جوړېدلی او دا هم همغه خبره ده، چې وایي: ته چې له لال خان نه او به غواړې، تږی نه یې.

تر دې لا بر بنده جفا په فرهنګي اړخ کې ده، چې د دغو میلیاردرو له خوا لکه د مثال په توګه د ښاغلي عبدالرب رسول سیاف په مستقیم امر او هدایت عملي شوې ده. وګورئ د نوموړې د تنظیم چاپي خپرونو ته، چې د جهاد په دوران کې په پېښور کې یې لرلې. هغو به په ډېره ناروا او غیر دیني توګه د پښتون پښتني نومونه غیر اسلامي ګڼل او پر هغوی به یې عربي نومونه ایښودل او بیا به یې د خوشالۍ د محفل په ترڅ کې هغه پښتون، چې له نیکونو نه راهیسې مؤمن او مسلمان و په نوي نامه سره نوی او سوچه مسلمان ګڼلو. آیا دغسې چال چلند د نورو ولسونو د فرهنګ په له منځه وړلو کې بربنډ فرهنګي یلغار دی او که نه؟ او نه پوهېږم، چې ښاغلی زلمی "مومند" به دغسې کارونو ته د عربو فرهنګي یلغار وایي او که نه؟ که چېرې ځواب منفي وي؛ نو بیا دې لطف وکړي او ودې وایي د اسلام په نامه د نورو ولسونو د فرهنګ او کلتور نابودولو او محوه کولو کار د قرآن شریف د کوم آیت د حکم پر اساس جواز لري؟

ښاغلي زلمي "مومند" خو د اسلام په هکله د خپلو انګېرنو د تایید لپاره د یوې انګلیسي ژورنالیستې مېرمن "ریډلي" نوم هم اخستی او ویلي یې دي، چې د طالبانو له خوا څو ورځې په جلال آباد کې پندي شوې وه. زه هم وایمه، چې رښتیا ما هم اورېدلي و؛ خو د دعوت د خپرونې په همدغې ګڼې کې، چې د زلمي "مومند" نیوکه پکې خپره شوې دغه خبر هم په 14م مخ کې خپور شوی دی. نوموړې مېرمنې ویلي دي، چې د طالبانو له خوا ترغیب او تشویقه شومه څو د اسلام دین ومنم. کله، چې له بنده را خلاصه شومه او لندن ته راغلمه، په لندن کې مې له یوه اسلامي عالم نه د اسلام د دین په هکله خپل معلومات بشپړ کړل او دا دی د اسلام دین مې ومانه. د دعوت خپرونه په خپل دغه خبر کې د نوموړې مېرمنې له خوا زیاته کړې، چې: په هېڅ یوه اسلامي هېواد کې د اسلام ریښتونی سیستم نشته. هغې د طالبانو او همدا راز د سعودي په چار واکو ګوت نیونې کړې او ویلي یې دي، چې اسلام یې د خپلو اهدافو او کلتوري چارو لپاره ګرځولی دی.

دا وه د مېرمن "ریډلي" خبره، چې بیا هم پر عملي سیستم را څرخي، او د زلمي "مومند" انګېرنو ته منفي ځواب وایي.

ز: مؤمن او مسلمان د قرآن له نظره:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الحجرات سورآ په 14 آيت کې داسې لولو:

ترجمه: وويل صحرايانو ايمان راوړی دی موږ، وواېه محمد(ص): دوی ته له سره ايمان نه دی راوړی تاسې ليکن وواېئ اسلام راوړی دی موږ او له سره نه دی ننوتی ايمان په زړونو ستاسو کې.

تفسير: دلته دا رابنيي، چې ايمان او يقين کله، چې په پوره ډول "طريقه" په زړه کې را ښخ شي او بېخ ونيسي؛ نو په هغه وخت کې غيبت، عيب لټول او نور خراب خصلتونه له سرې ځنې لرې کېږي. هر هغه سړی، چې د نورو عيبونه لټوي او آزار ور رسوي؛ نو دی دې وپوهېږي، چې تر اوسه پورې يې ايمان په پوره ډول "طريقه" په زړه کې ځای نه دی نيولی. د ابن کثير رحمآ الله عليه په اتم جلد 24 مخ کې يو حديث ليکلی شوی دی:

يا معشر من آمن بلسانه ولم يفض الايمان الی قلبه الا تغتابو المسلمين ولا تنبعو اعوراتهم.

تنبيه: له دې حديث څخه د ايمان او د اسلام فرق ښکارېږي او هم دا خبره له حديث د جبرئيل او نورو څخه هم ثابتېږي په حديث مرويه د ابي هريرآ رضي الله تعالی عنه کې، چې په کتاب الايمان د مشکوآ کې راغلی فرق د ايمان او اسلام داسې فرمايي:

المسلم من سلم المسلمون من لسانه و يده، والموْمن من آمنه الناس عل دمائهم و اموالهم. " ترمذي "له اکثري نصوص څخه داسې معلومېږي، چې هغه څوک، چې په اسلام راوړلو سره دا نظر هم ولري، چې له شکنجې د مسلمانانو څخه مامون پاتې شي او يا داسې نور اغراض، چې کفر ته اړونکي نه وي، غوره کړي. داسې شخص مسلمان بلل کېږي، چې هنوز نور د ايمان دده په زړه کې نه دی کامل شوی؛ نو هم دا وجه ده، چې له غيبت کولو او عيب لټولو څخه ځان نشي ساتلی. او هغه څوک، چې بلا قيد او شرط او په خپل ذوق سره په اسلام کې داخلېږي دا هغه اشخاص دي، چې نور د ايمان د دوی په زړونو کې کامل شوی؛ نو خولې او ټول حواس يې نه غواړي، چې په غيبت او يا نورو باطلو باندې وخوځېږي.

د الحجرات سورآ په 15 آيت کې په پرله پسې توګه لولو چې:

ترجمه: بې شکه، چې صادقان موْمنان هغه کسان دي، چې ايمان يې راوړی دی په الله(ج) او په رسول دده "الله(ج) " باندې بيا شک نه کوي په ايمان کې او جهاد کوي دوی په مالونو خپلو سره، چې لګوي يې په اعلا د کلمآ الله کې او په ځانونو خپلو سره، چې جهاد کوي په لياره د الله(ج) کې دا کسان هم دوی رښتيني دي په دعوی د "ايمان" کې.

دا وه د موْمن او مسلمان تر منځه د تفکيک روښانه بېلګه. او په دې توګه به موږ وپوهېږو، چې موْمن څوک دی او مسلمان څوک؟ او دا به هم وواېو، چې هغو کسانو، چې د جهاد په نامه د جهاد له اړخه ميلياردران شوي دي؛ نو هغوی به په کومې کټه ګوری يا ډله کې راشي؟ ځکه، چې د هغوی اوصاف نه په موْمن کې شته او نه په مسلمان کې. هغو، چې د جهاد په نامه او د جهاد له اړخه ميلياردران شوي او هر يو يې دغو شتمنيو په زور د ناروا نفوذ او وجاهت خاوندان شوي دي، ځانته ځانته ټوپکيان لري، ځانته ځانته په ليارو او واټونو کې پاټکونه جوړوي او په دې توګه شوکې او جنايتونه کوي، بې ګناه انسانان وژني او خلق الله ازاروي. دغسې کسان، چې نه د موْمن په ډله کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځي او نه د مسلمان په ډله کې آیا ددې ورتیا به هم ولري، چې د اسلامي ټولنې د رهبرۍ او زعامت مدعیان واوسي؟.

ح: د مؤمن مسلمان د قتل په هکله:

د النساء سورآ په 93 آیت کې داسې لولو:

ترجمه: او هر څوک، چې مړ کړي کوم مؤمن په قصد سره او د مسلمان دغه قتل روا هم وګڼي؛ نو جزا دده دوزخ دی، په داسې حال کې، چې تل به وي دی دغه حلال ګڼونکی د قتل په هغه دوزخ کې او غضب "قهر" کړی دی الله(ج) په ده باندې او لرې کړی دی "الله(ج)" دا قاتل له خپل رحمت څخه او تیار کړی دی ده لره عذاب لوی.

تفسیر: یعني کوم یو مسلمان په غلطۍ سره نه؛ بلکې په قصد سره او سره له دې، چې ښه یې پېژني، چې مسلمان دی؛ وژني یې؛ نو دده لپاره په آخرت کې جهنم او لعنت او لوی عذاب دی او په کفاره سره تري نه خلاصېږي او دنیوي سزا یې همغه ده، چې په (2) جزء د البقره په (178) آیت (22) رکوع کې تېره شوه.

فایده: د ګردو عالمانو په نزد "خلود فی النار" هغه چا لره دی، چې د مسلمان وژل حلال ګڼي. ځکه، چې د هغه په کفر کې شک نشته. یا باید له "خلود" تل تر تله ځنې تر اوږدې مودې پورې په جهنم کې هستوګن وي. یا خو به داسې قاتل مستحق د همداسې لویې سزا وي. وروسته الله تعالی په خپله مالک او مختار دی او "خلود فی النار" او "خروج عن النار" دواړه دده کار دی، هر څه، چې اراده یې وي همغسې کوي. والله اعلم.

یادونه: د البقرآ سورآ "178" آیت د قصاص په هکله دی، چې باید اصیل سړی د اصیل سړي په بدل، مریي د مریي په بدل او ښځه د ښځې په بدل کې قصاص شي.

په پورته توګه مو ولوستل، چې: څوک، چې د یو مؤمن مسلمان سړي په قصدي توګه وژل روا ګڼي، د هغه په کفر کې شک نشته. ځکه، چې ښه یې پېژني مسلمان دی؛ خو وژني یې، او په دې توګه یو ناروا عمل، چې قتل عمدي دی روا ګڼي. له دې امله د دوزخ، لعنت او د لوی عذاب مستحق ګڼل کېږي. زموږ په هېواد کې دا پینځه ویشت کاله کېږي، چې د جهاد په نامه او د جهاد له اړخه میلیونو او میلیاردرو مشرانو په امر، چې هر یو یې ځانته مسلحه تنظیم لري د سوونو زرو مسلمانانو ویني تویې شوې او په لکونو کونډې، بورې، یتیمان یې تر مستقیم ظلم، زور او آزار لاندې ساتلي دي. لا، چې د اسلامي نظام د مشرتابه د واکمنۍ مدعیان هم دي. هغه د چا خبره، چې زه دې په پیرۍ کې شک لرمه، ته لا ځانته مریدان نیسې.

د قرآن کریم د روښانه آیت د حکم په اساس د دوی په مسلمانۍ کې شک دی؛ خو دوی د نورو مسلمانانو پر مسلمانۍ باندې نیوکې لري لا، چې هم په ډېره بې حیایۍ سره مدعیان دي او وایي، چې موږ د جهاد په لیاره کې قربانۍ ورکړې دي او له دې امله د مشرتابه حق زموږ دی. مګر داسې چا هم له هغوی نه ونه پوښتله، چې وروره! مهرباني وکړه او ووایه، چې: تا د جهاد له دوران څخه مخکې څه لرل؟ او اوس څومره کورونه، ځمکې، اپارتمانونه، سرایونه او په داخلي او خارجي بانکونو کې ډالرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري؟ دغومره ډېره سرمايه دې له کومې لياري پيدا کړله؟ که چېرې خبره د جهاد في سبيل الله وي؛ نو تا بايد د پيغمبر او د خلفاء راشدينو او نورو صحابه وو په څېر د لوی خدای(ج) د امر په اساس خپله سرمايه د جهاد په لياره کې لګولې وای او اوس دې هېڅ نه لرلای؛ خو ته په خلاف د هغوی لوی سرمايه دار يې او څوک ستا له لاسه په خپله سيمه کې يوه بسوه ځمکه هم د سر پناه د جوړولو لپاره نه شي پېرلی. دا ځکه، چې تا په ناروا توګه ډېرې پيسې تر لاسه کړې او هر چېرته، چې څوک خپله ځمکه، کور يا نور جايداد وپلورې ته يې په لوړه بيعه رانيسې. په دې توګه په لومړي پړاو کې د جهاد له اړخه په ناروا توګه دې ځان د شتمنی خاوند ګرځولی او په دې دويم پړاو کې په هماغه ناروا وو شتمنيو سره لګيا يې د بې وزلو انسانانو د ژوند سيمه تنګوې، او له دې امله پر خلق الله باندې ظلم او تېری کوې.

دا خو د زموږ په هېواد کې د جهاد د ميراث خورو حالت. د اسلامي نړۍ په نورو عربي او غير عربي هېوادونو کې هم څه ناڅه په ډېر لږ توپير سره د واکمنۍ د مدعيانو حالت هم لا داسې دی.

ط: په نړۍ کې د يو واحد اسلامي عملي سيستم:

په افغانستان کې ځان ځاني او د شتمنيو لمانځنه مو په خپلو اسلامي ډلو او د جهاد په مدعيانو کې وليدله. ښه به وي، چې وڅېړو آيا په ټوله اسلامي نړۍ کې د داسې ځواکونو له خوا د يو واحد اسلامي سياسي سيستم د جوړېدلو امکان شته او که نه؟ ځواب يو دی او هغه دا، چې: هغوی، چې په خپل کلي، خپل ښار او خپلې سيمې کې د واحدې مشرۍ پر واکمنۍ نه جوړېږئ؛ نو په ټوله اسلامي نړۍ کې به څنګه پر يو واحد سيستم او واحد مشرتابه باندې روغې جوړې ته ورسېږي؟ له دې امله ما مخکې تر دې په خپلې ليکنې کې ويلي و، چې اسلامي نړۍ اوس اوس پر يو واحد عملي سيستم باندې نه شي راټولېدلی. مګر ښاغلي زلمي "مومند" په خپل غبرګون کې زما خبره له بنسټه رد کړله او مدعي شو، چې لکه څنګه، چې پخوا هم اسلامي نړۍ پر يو واحد عملي سيستم راټوله شوې وه، له دې وروسته هم دا خبره ممکنه ده، چې يو ځل بيا پر يو واحد عملي سيستم راټوله شي. هغه د خپلې خبرې په تاييد د مثال په توګه د تېرو زمانو اسلامي خلافتونو ته د دليل په توګه اشاره کړې او په اوس مهال کې يې په پاکستان، افغانستان او يران کې د مېشته وو سنيانو او شيعه ګانو د يو ځای ژوند کولو ثبوت ښودلی دی.

فکر کوم، چې تاريخي پېښې د زلمي "مومند" د فکر او اند په خلاف درېغ لري. هغه دا، چې: په عملي سيستم کې د اسلام لومړنی سوچ خلافت د حضرت ابوبکر صديق(رض) او د حضرت عمر فاروق(رض) خلافتونه وو، چې د پيغمبر(ص) پر لياره به يې يون لاره؛ خو لا هم د عربو په جزيره کې محدود وو. کله، چې ددغه واحد سيستم خلافت حضرت عثمان(رض) ته رسېږي څه ناڅه خپل سوچه توب ښيي. مګر هغه حضرت په شهادت رسېږي او د خلافت دنده حضرت علي کرم الله وجهه ته سپارل کېږي. په دې مهال کې، چې د خلافت د واکمنۍ سيمه د عربو د جزيرې نه بهر لا تر افغانستانه هم رسېدلې وه، پر خلافت باندې نزاع او جګړه راپېښېږي، چې په نتيجه کې حضرت علي کرم الله وجهه له خلافت ګوښه او د خلافت واګې حضرت معاويه ته سپارل کېږي او حضرت معاويه؛ نو د خپل خلافت د واکمنۍ واګې د سوتې په زور ساتي. که د هغې زمانې تاريخي پېښو ته وکتل شي، هېڅوک به داسې ونه شي ويلی، چې ګنې د امويانو او بيا د عباسيانو په خلافت کې عربي او غير عربي مسلمانان ټول په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټوله د خلافت په عملي سیستم باندې راضي وو ، او اسلامي نړۍ په یو واحد اسلامي عملي سیستم کې ژوند کاوه. په دې توګه باید ووایو ، چې په ټوله اسلامي نړۍ کې د یو واحد اسلامي عملي سیستم واکمنېدل یوه خبره او په یوه سیمه کې د سني او شیعه د ګډ ژوند لرل بله خبره ده، چې سره جلا موضوعګانې دي او هېڅ ممکن نه دی، چې یو د بل سره پیوند ومومي. راغلو دې ته، چې آیا د تاریخ په اوږدو کې پر اسلامي نړۍ باندې کوم یو واحد اسلامي عملي سیستم کله هم واکمن شوی و او که نه؟ دغې خبرې ته تاریخ په خپله په روښانه توګه ځواب لري او زه نه غواړم له دې نه زیات په دې هکله څه ووایم.

ی: نارینه او ښځینه وو ته مساوي مکافات او مجازات یا په بله ژبه مساوي حقوق:

د آل عمران سورآ ، چې مدني دی په تلاوت کې دریېیم او په نزول کې **(89 یم)** سورآ دی په **(195 یم)** آیت کې داسې لولو:

ترجمه: پس قبولي کړې دوی لره دا دعاوې رب د دوی په دې شان، چې بېشکه نه ضایع کوم عمل د هېڅ عمل کوونکي له تاسې نه، نارینه وي دا عامل یا ښځینه وي. ځکه، چې ځینې ستاسې دي له ځینو نورو او ماته په مکافات کې ګرد سره یو یئ.

تفسیر: یعنې نارینه وي که ښځینه، زموږ په دربار کې د هېچا خواري او تکلیف نه ضایع کېږي. هر څوک، چې هر کار وکړي ثمره به ومومي. دلته عمل شرط دی. د نیک عمل په وسیله یوه ښځه هم د خپل استعداد سره سم د آخرت هغه لویې درجې حاصلولی شي، چې نارینه یې حاصلولی شي. کله، چې تاسې نارینه او ښځې د انساني یوې نوعې افراد یئ او له یوه آدم علیه السلام څخه پیدا شوي یئ او په اسلامي رسۍ سره تړلي یئ، او یو اجتماعي ژوندون لرئ، او د معاشرت په چارو کې ګرد "ټول" سره شریکان او مله یئ؛ نو عملونه او د هغوی ثمرات مو هم یو شی وګڼئ.

په روایتونو کې راغلي دي چې: رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ام سلمآ(رض) عرض وکړ: یا رسول الله(ص) په قرآن کریم کې هېچرې زموږ د ښځو د هجرت او نورو حسنه اعمالو په نسبت کوم خاص ذکر نه دی راغلی. نو د هغه ځواب په دې آیت سره ورکړل شو.

د پورتني آیت د حکم پر اساس د ښځو او نارینه وو تر منځ ټول هغه توپیرونه او امتیازات، چې په ټولنه کې د نر او ښځې تر منځ واکمن وو ، لغوه شوي او دا خبره په ډاګه شوې، چې د دواړو لپاره مکافات او مجازات په برابره او مساوي توګه ټاکل کېږي. وګورئ مکافات د ښو کارونو او اعمالو لپاره او مجازات د ناوړه کارونو او اعمالو لپاره وي. که څوک په ټولنه کې ددې واک او اجازه ونه لري، چې په آزادانه توګه د خپل ژوند ازمېښت وځلوي، هغه به څرنګه د مکافاتو یا د مجازاتو وړ او مستحق وګرځي. د ژوند په ډګر کې د ازمېښت لپاره، چې ښایي دغه خبره د انسان د خلقت رښتینی راز وګڼل شي. آزاد نه وي او لکه څرنګه، چې په ځینو اسلامي ټولنو کې لا تر اوسه پورې هم ددغه ذهنیت واکمنې دوام لري، چې ښځه نه شي کولی له کوره بهر په آزادانه توګه کار او فعالیت وکړي، له بنسټه غلطه او ناروا ثابتېږي. ددې آیت دغه حکم ددې سره سره، چې ښځو ته لوړنی حق، چې ځان پېژندنه ده ورښودلې، هغوی ته یې په ټولنه کې لا د ټولنې د کار په پراخه ډګر کې هم د کار او ازمېښت د مساوي حق ضمانت کړی دی. ځکه، چې په دې آیت کې دواړو ته مکافات او مجازات په مساوي او برابره توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعلان شوی دی. له دې امله هېڅوک نه شي کولی، چې وواييي په اسلام کې د ښځې او نر لپاره مساوي حقوق نشته. يا دا ، چې ښځه نه شي کولی له کوره بهر کار يا د زده کړې لپاره لاړه شي.
ددې آيت له محتوا نه دا هم څرګند بدلی شي، چې په آخرت کې هم لکه څرنګه، چې نارينه وو ته په مکافاتو کې جنت، حورې او غلمان ور رسېږي. ښځو ته هم په هماغه توګه جنت، حورې او غلمان په مکافات کې شته؛ نو د پښتو ژبې ددې لنډۍ پر مخ چې وايي:

په دنيـــا ښـــه راسره وکــــــــــــړه
په آخرت کې د هر چا ښېل دي کورونـــه

دا هم په ډاګه کوي، چې په آخرت کې د مکافاتو له امله ښځو ته هم لکه د نارينه وو په څېر په مکافاتو کې جنت، حورې او غلمان په انتظار کې دي؛ نو زما خبره د هغو ښځو خاوندانو ته ده، چې هغوی په دنيا کې د ښځو حقوقو ته په درنه سترګه نه ګوري، خپلو ښځو سره د حيواناتو په څېر چال چلند لري او رنګا رنګه سزاګانې ورکوي. د دا رنګه چال چلند خاوندان به وکولی شي په اخرت کې د خپلو دنيايي مېرمنو سره يو ځای ژوند وکړي او که نه؟ ځواب څرګند دی، چې:
په آخرت کې د هر چا ښېل دي کورونه

ک: ږيره او مسلماني:

ښاغلی زلمی "مومند" د ږيرې په هکله ډېر زيات زور بدلی دی، چې زه نه غواړم څوک له ما څخه خواشيني وي. ما په ټول قرآن کريم کې يوازې يو آيت وموند ، چې د مفسر له خوا په تفسير کې په ږيرې پورې يې هم تړاو ميندلی، هغه هم داسې لولو:
د النساء سورا آ **119** آيت:

ترجمه: شيطان وايي: او زه به هرو مرو ګمراه کوم خامخا دوی او هرو مرو زه به په باطلو اميدو کې خامخا واچوم دوی او هرو مرو به زه امر وکړم خامخا دوی ته، چې پس هرو مرو خيروي به دوی خامخا غوږونه د چارپايانو او زه به هرو مرو امر وکړم خامخا دوی ته پس هرو مرو تغيير به ورکړي دوی خامخا پيدا اينبت د الله(ج) ته.

تفسير: يعنې هغه کسان، چې زما په برخه کې راځي دوی به له حقې لیارې څنې ګمراه کوم او د دوی په زړونو کې به د دنيوي ژوند او د فاني دنيا مينه اچوم او دوی به له قيامت، حساب، کتاب او نورو اخروي امورو څخه غافل کوم. او دا خبره به دوی ته ورښيم، چې د څناورانو غوږونه څيرې کړي او د بتانو په نامه يې خوشې کړي، او د الله تعالی پيدا کړې صورتونه او د هغو مقررې کړې څېرې واړوي.

فايده: د کافرانو دستورو ، چې د غوا ، خوسې، مېږې "ګډې"، ورې او اوښ "جونګې" به يې د بت په نامه کول، او د هغو غوږونه به يې څيرول او په غوږونو کې به يې نښې اچولې، بيا به يې سرخوشې پرېښودل. د صورت بدلول لکه خصي کول يا په ستنو سره د بدن سورې کول او په هغه سره شنه يا بل ډول خالونه اېښودل يا زرغون داغ ورکول يا د ورو کې پرسر باندې په کوم اسم او رسم سره کمڅۍ او بل رنګ وېښتان د بل چا په نامه اېښودل "يا په منهياتو "کې د خپلو اندامونو خوځول، يا د حلالو تحريم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا د حرامو تحلیل او نور، چې په موږ مسلمانانو باندې لازم دي، چې له دغو ګردو ځنې ځانونه وژغورو.

د ږیرې خرېیل "کلول" هم په همدې تغییر کې داخل دي او د الله تعالی هر ډول احکام، چې دي د هغه حرامول، یا یې حرام حلال ګڼل، انسان له اسلام ځنې باسي؛ نو هر څوک، چې په داسې خبرو کې مبتلا وي په یاد دې ولري، چې د هغه شیطان په همغه ټاکلې برخه کې داخل دی چې ذکر یې پاس وشو.

دا وه د آیت ترجمه او د مفسر تفسیر. که په رښتیا سره د ږیرې په خرېیلو "کلولو" په څېره کې تغییر او بدلون راځي؛ نو په دې حساب او سني د سک د طریقي پیروان، چې نه ږیره خریي، نه بربېت او نه د سر وېښتان؛ نو د مفسر په قول ددې آیت د حکم سره سل په سلو کې سم روان دی. او دا حکم یې په پوره توګه عملي کړی دی. کنه؛ نو اصلي څېره هغه ده، چې انسان له موره پیدا شي. که په پیدایښي څېره کې کوم مصنوعي بدلون راوستل کېږي البته هغه به په حرامو کې راځي؛ نو په دې اساس کله، چې ماشوم له موره پیدا شي هغه نر وي یا که ښځه امرد وي. یعنې پر مخ یې وېښتان نه وي؛ خو کله، چې د بلوغ حد ته ورسېږي او بالغ شي، که نارینه و؛ نو پر مخ یې وېښتان رازرغون شي او که ښځینه وه؛ نو مخ یې په خپل حال پاتې کېږي؛ نو په دې توګه دغه د مخ وېښتان د هغه د وجود نه بهر د هغه د جنسي پېژندګلوۍ نښه شي. له دې امله زما په اند ږیره نه یوازې، چې د سړي د پېژندګلوۍ نښه ده؛ بلکې د سړیتوب ګاڼه یې هم ګڼلی شو. دلته ده، چې په دې هکله ټولنه د تبلیغ، ترغیب او تشویق له لیارې پوهونه غواړي، نه د سوټي، په وسیله وهل ټکول، بند او ځنځیر. تر دې علاوه که څوک وایي، چې د ږیرې اوږدول د احادیثو په قول فرض دي یا که د زلمي "مومند" په څېر څوک وایي، چې ږیره سنت موکد او واجب ده. یا که څوک وایي، چې نه فرض ده نه واجب ده او نه سنت ده. تر اوسه پورې زما تر سترګو څه نه دي راغلي. په قرآن کریم کې، چې د اسلامي دین د اصولو اصل دی. په دې هکله په روښانه توګه ما څه نه دي لیدلي، چې فرض وګڼل شي. په احادیثو کې؛ خو زما پوهه نیمګړې ده. که چېرې په ثقه وو احادیثو کې داسې څه وای؛ نو ښایي ډېر پخوا به د ټولنې د پوهولو لپاره خپاره شوي وای. سره ددې هم ددې بحث مخه پرانستې پاتې ده، هیله ده که چا په دې هکله قرآني آیت یا کوم ثقه حدیث و موند هغه به اسلامي ټولنې ته وړاندې کړي. راغلو دغه ذهنیت ته، چې په دغه تېرو دوه درې لسیزو کې زموږ پر افغاني ټولنې یې کلکه او نه ماتېدونکې واکمني لرله، چې: ږیره لرل فرض دي او که څوک ږیره خریي "کلوي" هغه د فرضو تارک دی. یا دا، چې حرام یې حلال ګڼلي او کافر دی. د تامل وړ او تر پوښتنې راتلونکی امر دی.

باید ارومرو وپوښتل شي هغه کسان یا ډلې، ټپلې او ځواکونه، چې اسلام یوازې او یوازې پر ږیره لرلو مشروط او محدود ګڼي، هغوی به په خپله د دا رنګه ذهنیت د لرلو او چال چلند سره د اسلام د دین له اصولي دایرې څخه وتلي وي او که نه؟

ږیره د سیاست په څپو کې کله فرض شي، کله واجب شي، کله سنت شي او کله هېڅ. دغې ستونزې زموږ په سیمه کې یوازې زموږ د ولس د هر رنګه بنسټېزو پرمختګونو مخه ډب کړې او لا، چې یې د ځینو بې ګناهو مګر سوچه مسلمانانو افغانانو ژوند هم اخیستی دی. هغوی، چې زموږ ولس د ږیرې په نه لرلو زورولی، رټلی، وهلی او وژلی او همدا رنګه هغوی، چې زمو ولس د ږیرې د لرلو په تور ربړولی او له ژونده بې برخې کړی دی، دغه دواړه ډلې ارو مرو زموږ د ولس دښمن او د تاریخ جنایت کاران شمېرل کېږي او باید وغندل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(نچوړ)

څه، چې ما ویلي دي او څه، چې په غبرګون کې نورو وویلي او څه، چې په قرآن کریم کې ویل شوي دي په تېرو کرښو او مخونو کې مو ولوستل. د هغو ټولو څرګندونو پر مخ دغو لاندېنیو پوښتنو ته په رښتینه ځواب اړین برېښي:

1- ژبه د لوی خدای(ج) مخلوق دی او که نه؟ که چېرې ژبه د لوی خدای(ج) مخلوق ګڼل کېږي؛ نو هغه کسان، ډلې، ټپلې یا ځواکونه، چې د ځینو ولسونو د ژبو سره دښمني کوي، هغوی د لوی خدای(ج) د مخلوق سره د دښمنۍ له امله د لوی خدای(ج) دښمنان هم ګڼل کېږي او که څنګه؟ د قرآن کریم د الروم سورآ د 22 آیت په مخ ژبه د لوی خدای(ج) د قدرت د سترو نښو څخه شمېرل کېږي آیا د لوی خدای(ج) د قدرت د نښو سره دښمني به د هغه لوی ذات سره دښمني نه وي؟.

2- نیشنلیزم کفر دی او که نه؟ که کفر وي په کوم دلیل؟.

3- ملت پالنه، ملت روزنه، ملت وینبونه او ملت جوړونه د نیشنلیزم له مبادیو څخه شمېرل کېږي او که نه؟.

4- د موسی علیه السلام د دین په بنسټ کې ملت پالنه، ملت وینبونه، ملت روزنه، او ملت جوړونه ځلېدلي ده او که نه؟.

5- د موسی علیه السلام دین ته سوچه نیشنلیزم ویلی شو او که نه؟.

6- د بني اسرائیلو همدا اوسني دولتي تشکیلات پر اسرائیلي نیشنلیزم ولاړ دي او که نه؟

7- د اموي، عباسي او عثماني خلافتونو ته سوچه اسلامي خلافت ویلی شو او که نه؟.

8- کله هم د خلفای راشدینو نه وروسته چېرته هم د اسلام د دین پاک، سوچه او سپېڅلی سیاسي نظام رامنځته شوی او که نه؟.

9- د اسلامي نړۍ لپاره په اوسنیو واکمنو حالاتو او شرایطو کې د خلفای راشدینو د اسلامي خلافت په څېر سیاسي واکمني به غوره وي او که نه؟ که چېرې غوره وګڼل شي؛ نو د جوړولو امکانات یې څرنګه مطالعه کېدلی شي؟.

10- زموږ په هېواد کې او همدا رنګه په ګاونډیو اسلامي هېوادونو کې، چې کومې سیاسي اسلامي ډلې، ټپلې او ځواکونه کوم، چې څه په واکمنۍ کې دي او څه د واکمنۍ لپاره په هلو ځلو بوخت دي، د اسلام د دین له نظره د اسلامي خلافت د جوړولو وړتیا لري او مستحق ګڼل کېږي او که نه؟.

11- په افغانستان کې د جګړې یا د جهاد له امله را زېږېدلي میلونران او میلیاردران، چې څه د مشرانو او څه د قوماندانانو په نومونو همدا اوس اوس په افغاني ټولنه کې لا، چې د ټولنې پر ولیو بار دي او واکمني لري د اسلام د دین د اصولو پر مخ سوچه مؤمنه مسلمانان ګڼل کېږي او که نه؟.

12- د اسلام د دین لاربنود حضرت محمد صلی الله علیه وسلم او د هغوی صحابه کرام او خصوصاً

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلفای راشدینو؛ خو د اسلام د دین لپاره د جهاد په لیاره کې خپلې تولې شتمنۍ وښندلې او کله، چې له دې دنیا نه یې رحلت کاوه خالي لاسونه وو. مګر زموږ په هېواد کې لا زموږ په ګاونډیو اسلامي هېوادونو کې د اسلام او جهاد په نامه یو شمېر زیاتو وګړیو ډېره زیاته شتمني تر لاسه کړې او د همدغو ناروا وو شتمنیو په زور پر خپلو هېوادوالو واکمني کوي. آیا ددغو دغه عمل اسلامي عمل دی او دوی په رښتینه توګه سوچه مسلمانان ګڼل کېدلی شي او که نه؟.

-13 هغو کسانو، چې د افغانانو غیر عربي نومونه په عربي نومونو بدل کړل او خپل دغه عمل یې اسلامي وګڼلو، د اسلام د پاک او سپېڅلي سوچه دین د احکامو سره برابر دی او که نه؟.

-14 یهودي امت، عیسوي امت او اسلامي امت د ابراهیمي ملت غړي دي او که نه؟ که چېرې دغه درې واړه امتونه د ابراهیمي ملت غړي و شمېرل شي؛ نو ددغو درې واړو امتونو تر منځ دښمني، جګړه او وژنې روا دي او که نه؟.

-15 په اسلامي امت کې د رامنځته شویو مذاهبو تر منځ دښمني، جګړې او وژنو ته په کومه سترګه کتلی شو؟.

-16 زلمي "مومند " په خپلې لیکنې کې ږیرې ته سره ددې، چې سیاسي رنګ ورکړی هغه یې سنت موکد او واجب ګڼلې ده. مګر د طالبانو د نظام د سیاسي واکمنانو په ګروهه ږیره له فرضیاتو شخه ګڼل کېدله او چا، چې ږیره خریلې وه، هغه ته به یې ښه درنه سزا ورکوله. لکه ښکنځل، وهل او بندي کول. پوښتنه داده، چې ږیره سنت ده؟ واجب ده؟ او که فرض ده؟ دا ځکه، چې سزا؛ خو د جرم د ماهیت پر مخ ورکول کېږي؛ لکه د قباحت د جرم لپاره قباحتي سزا. د جنحې د جرم لپاره د جنحې د جرم سزا او د جنایت د جرم لپاره د جنایت د جرم سزا. که چېرې ږیره لرل فرض وي؛ نو تارک یې د جنایت د جرم مستحق دی. او که چېرې واجب وي؛ نو د جنحې د جرم د جزا وړ دی او که چېرې سنت وي؛ نو د قباحت د جرم د سزا وړ ګڼل کېږي. مګر طالبانو به بې له دې، چې د ږیرې د خریبلو د جرم ماهیت او نوعیت تثبیت کړي د جنحې د جرم سزا ورکوله. یعنې په قول کې به یې د ږیرې خریبل عمل جنایت ګاڼه او په عمل کې به یې د جنحې د جرم سزا ورکوله. او په دې توګه د هغوی د قول او عمل تر منځ توپیر موجود و.

-17 آیا مذاهب د سیاست د شپو زېږنده ده او که نه؟.

-18 ډېره غټه او هر څه د مخه لومړنۍ پوښتنه داده، چې آیا د دین یا مذهب په نامه د نورو ولسونو فرهنګي دودونه او کلتوري رواجونه له منځه وړل روا عمل دی او که نه؟ که روا وګڼل شي په کومو دلیلونو؟.

دغو پورتنیو پوښتنو ته که چېرې په رښتینه توګه څرګندونې او معلومات وړاندې شي، زه باور لرم، چې خامخا او ارومرو هر وګړی به وواېي، چې: هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی. یعنې ملت پالنه، ملت وینبونه، ملت روزنه او ملت جوړونه د هر دین د اصولو څخه ګڼل کېږي. لکه څنګه، چې موسی علیه السلام هم خپل قوم یعنې بني اسرائیلو ته دغه خدایي موهبت په لاس کې ورکړ او ویې ویلې: ای قومه زما ! که چېرې غواړئ، چې آزاد او خپلواک ژوند ولرئ؛ نو د عمالقه وو د قوم سره وجنګېږئ، هغوی له دې ښاره وباسئ او ښار تاسې ونیسئ، چې دا د لوی خدای(ج) وعده ده، او دغه وعده یوازې ستاسې له خوا د جهاد او جګړې له لیارې تحقق مومي.

لکه څنګه، چې د موسی علیه السلام د مبارزې د زړې نچوړ وینو دا راته جوته کېږي، چې د هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهال د سیمه ییزو او تولنیزو ولسي شرایطو تر مخه د ملت پالنې، ملت روزنې او ملت جوړونې لپاره د لوی خدای(ج) له لوري یو رنګ احکام او هدایات راغلي، او بیا د عیسی علیه السلام په مهال کې د ملت جوړونې، ملت روزنې او ملت پالنې لپاره د ځینو بدلونونو سره د لوی خدای(ج) له لوري بل رنګ احکام او هدایات راغلي او همدا رنګه د ابراهیمي ملت د بشپړې جوړونې، روزنې او پالنې لپاره د حضرت محمدصلی الله علیه وسلم په مهال کې د هغوی په وسیله د اسلامي امت د موجوده دین احکام او هدایات راغلي دي.

او همدا رنګ دا هم د منلو وړ برېښي، چې: د المؤمن سورآ د **78** آیت پر مخ د نورو ملتونو د جوړونې، پالنې او روزنې لپاره هم د هغوی د مهال د سیمه ییزو، تولنیزو او ولسي شرایطو سره سم د احکامو او هدایاتو سره یو ځای استازي استول شوي وي.

ددې اصل پر مخ ویلی شو، چې هر کله او په هر ځای کې لومړی د ملت زړی لکه د بني اسرائیلو په څېر په یوه قبیله، ټاټبی یا ولس کې اېښودل شوې او زرغونه شوې او بیا ددغه زړي د ونې ښاخونو د نورو، ولسونو پر سر سیوری غوړولی دی.

دین، چې د ملت جوړونې اصلي جوهر دی؛ لکه د معمار په څېر یې هم د ملت د تعمیر د بشپړ اعمار لپاره له ژبې او وینې نه د خښتو، تیږو او سیمټو په څېر کار اخیستی دی. او دغه توکي لکه، چې د موسی علیه السلام په مبارزه کې وکاربدل، هر کله او د هر ملت په جوړونه کې هم کاربدلي دي، چې څوک ترې سترګې نه شي پټولی او هېرولی یې هم نه شي. همدغه لامل دی، چې ګروهې او ولس ته په لنډه توګه د دین نوم ورکړل شوی او دغو دوو توکو یعنې ملت او عقیدې باندې د دین نوم اېښودل شوی دی؛ لکه، چې دین بې له ولسه، او ولس بې له ژبې څه ارزښت نه لري، همدا رنګه هم ژبه بې له ولسه او ولس بې له ګروهې خپل ځلښت نه شي ځلولی او ارزښت نه شي تر لاسه کولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه برخه

منظوم کلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

بولله

اى لويه خدايه !
اى لويه خدايه !
څه غوندې سوله
څه غوندې روغه
څه غوندې مينه- د ورورولۍ را
څه غوندې ژوند
څه غوندې خوند
يو څه رېښتينه- سمونولۍ را

اى لويه خدايه !
اى لويه خدايه !
هاغه د پلار
نغرى مې تود کړې
هاغه د کلي
وياله مې رود کړې
څه غوندې کښت
څه غوندې زرعه
په خپل پټي کې- د خپلولۍ را

اى لويه خدايه !
اى لويه خدايه !
د هجر شپه مو
چې پرې رڼا شي
چې يارانه مو
ښه په وفا شي
څه غوندې ستوري
څه غوندې سپوږمۍ
څه غوندې لمر- بيا پر بلۍ را

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای لويه خدايه !
ای لويه خدايه !
چې واک مې خپل وي
په هر يو کار کې
چې ژواک مې خپل وي
په هر ديار کې
څه غوندې واک
څه غوندې څواک
يو څه غښتلی- د ژوند بولۍ را

ای لويه خدايه !
ای لويه خدايه !
له ولږې نه يو
هېڅ چرته تللي
له وچکاليه
تښتو له کلي
څه غوندې اوبه
څه غوندې دانه
د ژوند درمند کې- دلۍ را

ای لويه خدايه !
ای لويه خدايه !
لږ څه خواږه کړه
دغه تراخه مو
لږ څه سيده کړه
دغه کاږه مو
څه غوندې هوسا
څه غوندې بسيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو څه نېکمرغه- د ژوند سلګۍ را

❋ ❋ ❋

ای لويه خدايه !
ای لويه خدايه !
بيا مې تاريخ ته
سر لوړی بوځه !
بيا مې په سيمه
پوهيالي روزه !
څه غوندې بريا
څه غوندې غوريا
په هر مهال کې- د اتلولۍ را

❋ ❋ ❋

ای لويه خدايه !
ای لويه خدايه !
دې ببلتانه يم
ډېر ځوروليی
ډېرو وعدو يم
په زړه داغليی
څه غوندې وفا
څه غوندې وصال
د ژوند سندره- د ژوند ډولۍ را

❋ ❋ ❋

ای لويه خدايه !
ای لويه خدايه !
بيا کړه زرغونې
وچې هيلې مو
بيا کړه ودانې
رنګې دېرې مو
څه غوندې هڅه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه غوندې وسه
دې مړواې تن ته- د ژوند ګولۍ را
❋ ❋ ❋

اې لويه خدايه !
اې لويه خدايه !
په هاغه بڼ کې
د پلار نيکه مو
وتړوکوه بيا
زړې اوده مو
څه غوندې ګل
څه غوندې تل
يو څه ښېرازه- د ښې سيالۍ را
❋ ❋ ❋

اې لويه خدايه !
اې لويه خدايه !
د سر شملې ته
پګړۍ ريښمينه
د خپو څپلۍ ته
جرابې وړينه
څه غوندې نوې
څه غوندې ښکلې
تن ته جامې را- سر ته خولۍ را
❋ ❋ ❋

اې لويه خدايه !
اې لويه خدايه !
د فريد خان
د خوشال خان
د ميرويس خان
د احمد خان

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه غوندې هوډ
څه غوندې هڅه
د پښتون والي- ريښتين ولۍ را

❋ ❋ ❋

اى لويه خدايه !
اى لويه خدايه !
زمونږ هرې پېغلې
هر يو زلمي ته
لا هم تر تله
هر يو بچي ته
څه غوندې ننګ
څه غوندې رنګ
څه غوندې وينه- د پلرګنۍ را

❋ ❋ ❋

اى لويه خدايه !
اى لويه خدايه !
دا پردېسي مو
ډېره اوږده شوه
دا بې وسي مو
لا هم توده شوه
څه غوندې وس
څه غوندې رس
په خپل هېواد کې- د نېکمرغۍ را

❋ ❋ ❋

اى لويه خدايه !
اى لويه خدايه !
څوک چې پر مونږ
سوچ کا د بلوسې
هغه هم ژر

(c) ketabton.com: The Digital Library

له منځه يوسې
څه غونډې دوستان
څه غونډې ياران
د ژوند پر سيمه- غاړه غړې را

❋❋❋

اې لويه خدايه !
اې لويه خدايه !
چې مو مشرانو
شمله شي لوړه
چې مو کشرانو
هڅه شي وړه
بيا مو هر يو ته
په ښې سيالۍ کې
لا ښه غبنتلی- اس د سورلۍ را

❋❋❋

اې لويه خدايه !
اې لويه خدايه !
بيا مې امين کړه
هره غوښتنه
چې مې کړه وړاندې
لويه څښتنه
يو څه په ژوند کې
له برمه ډکه
له خپله وره- ډکه ځولۍ را

❋❋❋

بن جرمني
200/7/10

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زرغون خان نورزي په یاد

چې نه مې راځې سترګو ته هېڅکله هېڅ مهال
راځه خو مې يو ځلې په ورشو کې ته د خيال

هېڅ و مې نه ليدي که مې کتلي په هر لوري
له ښاخه مې د پوهې وشلېده د فکر تال

که وهم که ګومان دی، که مې دي څه نور حواسه
په لټه د تا ښکاري، ستړي ستړي ښه ملال

وښايه چې يې چېرې؟ او له کومه ځايه څارې؟
پر ما دي هغه شوي، چې راغلي پر بلال

د لمر په څېر ښکاره شه، تود مې کړه پر خپلو وړانګو
يخنۍ د بېلتانه ته کړه لمبه او ر د وصال

دا څه د ژوند پر سيمه مې، د غم وريا راغلي؟
هر څوک دي نن د ښمن ته، د وژلو مې دلال

چې ورنګوي سيمه ښه، زما د تن په وينو
ګاونډ کې مې هر څواک دی، راولاړ لکه دجال

کودي مې پر سر مات شول، د منګي زما د کور
او به مې لا هم وچې وي چې څښل مې په ټول کال

راوښايه وريا به د خوښۍ له کومې راشي؟
منګي به راته جوړ کړي د خوښۍ کوم يو کلال؟

بيا هم به پښتانه شي په دې سيمه د سيالۍ کې
سر لوړي، ښه هوښيار، بسيا، نېکمرغه او ننګيال؟

را ياد مې زرغون خان شو د نورزيو د ټبر
هغه چې پښتو ناوې ته او بدلو د سر شال

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه چې په مېرانه کې نامتو د پښتنو و
هغه چې د پښتو و د ادب د زنې خال

هغه چې به په ژبه د پښتو شعر ویلو
هغه چې د پښتو ادب ته وباښه جلال

هغه خو و د سیمې د ادب ښه پهلوان
هغه و په سیالانو کې، لا ښه غښتلی سیال

هغه رانه هېر نه کړې د پېړیو په اوږد و کې
هغه په یاد ساته، زمونږ د هر یو فرهنګپال

ښاغلی هېواد مل چې په پښتو پښتون مین دی
په هکله د نورزي د لمانځنې وکړ سوال

ښاغلی هېواد مل دی او ښاغلي یې اندونه
ښاغلي دي کارونه لا د دغه هېواد پال

هوسا، بسیا، نېکمرغه او اوږد ژوند ورله غواړم
جنت کړې ور په برخه، بې خلله بې زوال

"انځور" نه کړې رنځور، چې لا تندي یې دی روښانه
له "ستوریو" کړې را ډکه هره خوا مې د هلال

ای ته چې نه مې ذهن کې ځایېږې، نه دی وینم
ساته ما "څاپی" هم له هرې پېښې د وبال

بن جرمني
3/3/2001

یادونه:

1. *هېواد مل- زلمی.*
2. *انځور- زرین.*
3. *ستوریو- کبیر ستوری او زامن یې.*

(c) ketabton.com: The Digital Library

طالب ته!

زه وایم په تا پسې، ته وایې په ما پسې
وایي نور عالم پر ما او تا پسې

څومره پسپسکي چې دي ما پسې
هومره پسپسکي دي هر چا پسې

دا خو دغه ژبه ده په خولې کې مو
اوړي چې را اوړي هره خوا پسې

جوړې کړې فتنې هر کله هر رنګه
راوړې د تیارو لښکر رڼا پسې

مه ګڼه سیالګره د سیالۍ په دود
هر څه که تباه شي په بلا پسې

هر څه ته اړتیا شته د ژوند سیمه کې
نه یوازې زېرمې د عقبا پسې

نه یوازې زه د ژوند اړتیا غواړم
ته لا ځغلې هم د ژوند اړتیا پسې

زه د رته دعا د خیر کومه تل
ته را ته پرانیزې خوله ښېرا پسې

زه وایمه ورانې را ودانې کړه
ته مې ورانوې ودانې لا پسې

ما ګڼل چې تا سره به وپایم
تا کړمه له دې هیلې جلا پسې

زه وایمه غلې اوسه کار وکړه
ته کوې غوغا لا په غوغا پسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه وایم لومړی خو ځان غښتلی کړه
ته کوې کنځا په غښتلیتا پسې

خوا کې ګاونډیان شول اتومي طاقت
ته نه لرې هېڅکله پروا پسې

غواړي رقیبان چې ځان پیاوړی کړي
ته لګیا د ږیرې په سودا پسې

هاغه د فساد لښکرو ولوټل
هر څه شتمنۍ مو د بابا پسې

هاغه غټ شریر جګړه مار اخلي لا
زمونږ د ستر دښمن نه وسلې لا پسې

هاغه د فساد او شر لښکر د بل
نه غواړي افغان ته ژوند هوسا پسې

وایه خپل راتلونکي ژوند ته څه لرې؟
ده چې توره شپه ستا د سبا پسې

ته وایې په فقر قناعت وکړه
کښېنه نور د لوی څښتن رضا پسې

فقر که د ژوند څه شتمني وي خو
ټول عالم ملنګ به وای په دا پسې

نه شته پر نېستمن څه فرایض د ژوند
نه ورځي ګدا، هېڅ په ګدا پسې

ښه ده شتمني لا هم شتمن دي ښه
ځي ملنګ فقیر په اغنیا پسې

ووایه! تا کړي دي بچو ته څه؟
وایې بد او رد چې په دادا پسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای چړي ! په خدای که به ملا شې ته
مه ځه نور په دې نیمګړي ملا پسې

هلته د مکې او مدینې ترمنځ
شیخ ځي د خپل بت په تماشا پسې

دلته د اسلام په نوم بمونه خو
ړدي په ماتولو د بودا پسې

هلته د عبرت د ځای په نوم شي بت
دلته شي د کفر سل غوغا پسې

څه شوه که له پوهې برخمن نه یو
یا مونه شته سترګې ښې بینا پسې

ګوري به عالم په ښو رڼو سترګو
ستاسو د یو بام او دوه هوا پسې

څو پورې به شیخ زمونږ په غرونو کې؟
ګرځي به په ښکار لا د عنقا پسې

څو به زمونږ روا ته ناروا وایي؟
څو به ناروا کړي خپل روا پسې؟

څو به خپلو بدو ته ښه وایي؟
څو به شیندي هره خوا بها پسې؟

بس دی دغه ټولې اعرابې کړنې
ځي دی نور له سیمې نه په شا پسې

هر چا لا له پخوا نه پېژندلی دی
دا ډاکو راغلی دی په غلا پسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای د انساني نړۍ دښمنه ژر
پورته به په دار شې په سزا پسې

بس دی چې وطن مو ټول ویجاړ شولو
ځه خپلې کیږدۍ خپلې بیدیا پسې

پرېږده مو آرام ته چې سا وباسو
نور له دې تاړاکه په ویسا پسې

ډېر ولا ارمان د سولې روغې ته
پرېښودل کورونه په سارا پسې

دوې لسیزې تېرې په جګړو کې شوې
درېیمه یې هم کاندې لا غړمبا پسې

وبایللو سر په دغو لیارو کې
چا چې ځان سپارلو په رېښتیا پسې

وایي چې د سولې لښکر درغی
دغه لښکر لا شي د جنګ بیا پسې

نه شته د دروغو او دوکو پایښت
هر څه رسوا کېږي په رسوا پسې

ښه ده چې په ډک زړونو له مینې شو
تل روان د ژوند ژواک په ښکلا پسې

ښه ده چې مو ژوند پیل شي خوږو باندې
دا د انساني ښکلې دنیا پسې

ښه ده چې وي سوله روغه جوړه تل
ښه ده چې وي دوه ورونه پخلا پسې

څو به په ترخو د ژوند اخته یو لا؟
څو به مو ژړا وي په ژړا پسې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو به وي رټل، وهل، وژل هسې؟
څو به وي آزار، بېګار، کنځا پسې؟

بس دی نور د زړونو آزار مه اخله
وتړه ښه ملا دې په دعا پسې

بس دې شړول، ویجاړول بس دی
بس دې نور وهل وژل د ستا پسې

کينه خپل "څاپي" ته د ورورۍ په دود
واخله تري سبق د مينې لا پسې

بن، جرمني
20/4/2001

څلوريزه:

اسوېلي

اسوېلي مې شولې ورېځې په هوا کې
پر بلې به د غليم د کور د پاسه
د ږليو او ګوليو وريا وکړي
ښه عبرت به شي د هر يوه بې پاسه

بن، جرمني
25/7/2004

(c) ketabton.com: The Digital Library

برهان الدين رباني

ډېر خو يې زيرک هوښيار، زه به درته څه وايم؟
لا چې يې محيل مکار، زه به درته څه وايم؟

هر څه دې لوستلي دي، لا دې ښه زده کړي دي
فقه او فلسفه کې بار، زه به درته څه وايم؟

ما ګڼل عالم يې ته، شرعه کې قايم يې ته
لاړې د شيطان په ليار، زه به درته څه وايم؟

جوړ دې پاټکونه کړل، نېغ دې ټوپکونه کړل
شوې چې د تاريخ لوټمار، زه به درته څه وايم؟

هاغه د شمال توپان، دغه بيا د تا بيان
شوې چې په دې رنګ غدار، زه به درته څه وايم؟

څه شوې هاغه لافې دې؟ لا هاغه ګزافې دې؟
هېر دې شولو مور او پلار، زه به درته څه وايم؟

بيا د سقاوي تکرار، ګټه وه د ښمن لره
ورک شو په کې ستا اتبار، زه به درته څه وايم؟

غټ پروفيسر وايې، ځانته هر ميدان کې هم
نه کوې په حق اقرار، زه به درته څه وايم؟

هره کړنه هر کله، هاغسې بدل غواړي
هر يو ژغ لري ژغار، زه به درته څه وايم؟

هم يې په سياست کې پوه، هم په فراست کې پوه
اخلې د انسان آزار، زه به درته څه وايم؟

څوک چې نه شي کوم يو کار، هغه نه کړي هاغه کار
ته لګيا په داسې چار، زه به درته څه وايم؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ګڼل کاروان سره، د واړه تر منزل به ځو
واوښتې په منځ د ليار، زه به درته څه وايم؟

عقل نه دې وخوړل، پوهې نه دې وڅښل
لا چې يې په خرونو شمار، زه به درته څه وايم؟

نه پټېږي پټما پټ، ټولې پټ پټانې ستا
هر څه دې هر ځای او څار، زه به درته څه وايم؟

اور دې چې بل کړی دی، سوځې به هم ته په کې
وايي د لمبو غرار، زه به درته څه وايم؟

هېر دې هاغه ورځې شوې، تا به چې جهاد ګاڼه
هېر دې شو هغه کردار، زه به درته څه وايم؟

هېر دې تقريرونه شول، هېر دې تاويلونه شول
تا به چې کول هزار، زه به درته څه وايم؟

هېر دې زمونږ وينې شوې، هېر دې زمونږ مينې شوې
هېر دې د شهيد مزار، زه به درته څه وايم؟

هاغه شهيدان دې هېر، دغه يتيمان دې هېر
نه لرې له کونډو عار، زه به درته څه وايم؟

نن چې د دوستۍ په نوم کومه دښمني کوې
دی د دوه مخۍ اظهار، زه به درته څه وايم؟

تن کې دې غيرت نه شته، ځانته قهرمان وايې
شو ولس له تا فرار، زه به درته څه وايم؟

وګوره خپل ځان له، نه شته کومه پته ستا
نه دې په هېڅ ځای قرار، زه به درته څه وايم؟

خوله خو يې درڅيرې کړه، ستوني کې مړۍ غټې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساتې لا په ثېر د مار، زه به درته ثه وايم؟

دغو خيانتونو دې، لنډ هريو واټن کړلو
ستا او د ثوکۍ او دار، زه به درته ثه وايم؟

حق دې ډېر کي غواړې، نه ګورې خپل شمېر لره
ته يو لږکی يې خوار، زه به درته ثه وايم؟

هاغه هم ناحقه دی، بيا چې واکمني غواړي
ځان ګڼي دُر، دُرار، زه به درته ثه وايم؟

پرېوتې مردارو کې، ژوند دې په مردارو شو
کړې لکه خنځير خرار، زه به درته ثه وايم؟

ورکه تاجيکواله شه، ستا او ستا له خټې نه
دا و د "ثاپي" آزار، زه به درته ثه وايم؟

بن، جرمني
21/6/2001

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای زمانې!

راغی او لاړ کوم یو وار چې مې و
کوم د ځوانۍ ښکلی بهار چې مې و

خزان په خپلو څپو وځپلو
هاغه ګلبڼ ښه سمنسار چې مې و

دښمن د اور په لمبو وسېځلو
کوم یو د سر سیوری چنار چې مې و

ملا یې راماته کړه خو ټیټ نه شو سر
پر دواړو ولیو د جنګ بار چې مې و

د بېلتانه دېوانه وشلولو
د ملغلرو کوم یو هار چې مې و

لا یې د غاړې غړوندی کړ راته
یو څه او مه د ګوتو تار چې مې و

د خپلو له دوړو مې هم ړوند شو غلیم
هاغه هجرت نه په تلوار چې مې و

بېلتونه هر کله ښېرا درته کړي
هاغه زړګی د رنه آزار چې مې و

وایه ! چې تا به ترېنه څه انګېرل
ملي اتل او جګړه مار چې مې و

د زمانې ملالې وزېږېدي
هاغه غلیم باندې ناتار چې مې و

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې له تراخو خولې ته مې رانغله څه
هاغه خواږه د خپل دیار چې مې وو

بیا به مې څوک په خټکیو کړي یاد ؟
کوم د کندزاو د مزار چې مې وو

څوک به مې یاد کړي په انګورو باندې؟
هاغه د پلار نیکه خمار چې مې و

لا به مې کله په نصیب کې شي هم
هاغه خواږه انار چې مې وو

څوک به لا وو ایي سندرې په کې
هاغه سرمسته کندهار چې مې و

لا به هم ښکلی کړي ادب د پښتو
ګل د نارنج د ننګرهار چې مې و

بیا به ودان شي له بنسته که نه؟
هاغه بغلان ټول شکرزار چې مې و

غلیم له بېخه راته ونړاوه
کوم یو دېوال د خټو کار چې مې و

لغمانه وساته ښه برم د کاوون
هاغه د ژوند د اوبو سار چې مې و

هاغه سپین غر، هاغه شمشاد ولمانځه
ځلې د ویاړ او افتخار چې مې وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاغه پامير او هندوکش ته سلام
هاغه بخدي هغه تخار چې مې و

هاغه چونغر د ګربتانو ځاله
هاغه له ښکليو نه فرخار چې مې و

ای زمانې ! پل به مې پاتې شي لا؟
له دې پاته چار او ناچار چې مې و

نګسي سترګو پېښورو لا زده کړل
د کابلۍ زرکو رفتار چې مې و

هاغه منګي او منګوټې چې څه شول؟
هغو کې ډوب د زړه اسرار چې مې و

په ژوندانه را باندې تشې کړه تول
کوم کندولي پاتې انبار چې مې وو

وروسته تر مړينې مې قاضي به وي هم
ددې مهال يار او اغيار چې مې و

وای به لا هم په ژړا ژړا کې
دښتې او غرونه لاله زار چې مې و

لاړ په ارمان کې د مرګ کومې ته
هاغه "څاپی" دلته کوم يار چې مې و

خدايه ! جنت کې ورته ځای ورکړې ته
هاغه آشنا د تا په ليار چې مې و

بن، جرمني
29/7/2001

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثلوريزه:

دوړه

د جنون د سارا دوړه، د مجنون د مخ ښيښه ده
د ښکلا د ميينانو، د فطرت د دود ريښه ده
ثه د واک خبره نه شته، ثه د ځواک پوښتنه نه شته
د ثرخې کې کومه پره ده، د ځغاستونکي کلا پخښه ده

بن، جرمني
2/9/2002

ترانه

جرګې د قامولۍ چې په هر ښار کې جوړوم
تقدير مې د تدبير و يارلي چار کې جوړوم

پرون چې د يو والي غرړاته له بري خوا نه
تصديق د هاغه غږ مې په دې وار کې جوړوم

ثو تول پښتون راټول په يو مرکز د قامولۍ شي
جرګې مې د نمرود د اور انګار کې جوړوم

د مينې ملغلرې د قامي وحدت په ګوتو
ليلا ته مې د غاړې ښکلي هار کې جوړوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاريخ دي رانښودلي په سنګر د اتلولۍ
دفتر د نام او ننګ مې په دې ليار کې جوړوم

راتلولې هرې خوا نه چې رېښې د ګرېوانه کړم
تښۍ مې په شلېدلي ګرېوان تار کې جوړم

پرون که پېښور و جرګه ځای مو د يو والي
ګانده به مې جرګه په کندهار کې جوړوم

چې وو سم سر لوړی ښه د سيمې پر سيالانو
شمله د پښتونوالي په دستار کې جوړوم

سوګند مې د "ثاپي" شه پر شهيدو تړمو اوښکو
ګودر د مستقبل مې په تګلار کې جوړم

بن، جرمني
20/8/2001

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساندې

بیا راوواته نمرود د زمانې
ورسره دي ډېرې سترې خزانې

د اتوم په وسلو هر چا نه غښتلی
د جګړو لري هم ډېرې سامانې

ملا تړلی عزرائیل د زمانې دی
غواړي بوري کاندي مېندې پښتنې

د بشر د حق په نوم چې هر څه وکړي
غږوي هر کله هر ننګ ترانې

چې وژل و یجاړول وکړي هر چېرې
لټوي هر چا ته هر ننګه بهانې

په ظاهره د پومبې غوندې پوست ښکاري
په باطن دی کلک په خبر د پوندانې

د افغان په ملک یې ودانګل خو پام کړه
هلته ډېر دي ازمایلي زمانې

څه د دروغو د دوکو خبره نه ده
اوربېدلې لا هر چا یې افسانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مو مات شي ملي هوډ پر بمباريو
بيا روانې دي هغه رنګه کانې

هېڅوک نه شته چې د حق خبره وکړي
د نړۍ په خوله کې وختې دانې

ګوره څنګه پر پښتون باندې يې بار کړل
د عربو د جرمونو پيمانې

يوه ورځ به له باطله حق جدا شي
ما ليدلې دي تر منځه يې پانې

هره لوېشت کې مو د سيمې له ظالمه
پاتې شوې د ظلمونو کهانې

نن ډالرو راته رونړ دوست او اشنا کړ
چا ته ونښيم د ظلمونو نښانې؟

کنه شوې ده نړۍ پر دواړو غوږو
چا ته يوسم د ژړا و بيانې؟

څو هېواد لره مو سوله روغه راشي
ورکوو به د سرونو نذرانې

د "څاپي "له خولې چې کومې "ساندې "اورې
د يتيمو سترګو اوښکو دي دانې

بن، جرمني
7/11/2001

(c) ketabton.com: The Digital Library

څله؟

دغه هسک چې بيا غړمبېږي وايه څله؟
دا سيلۍ چې بيا لګېږي وايه څله؟

دلته هېچا ګل غوټۍ ليدلې نه ده
ګل له بېخه چې وچېږي وايه څله؟

څله؟

غرونه غرونه دي غمونه پر ما راغلل
دومره غم او زه ناتوان ووايه څله؟

ما خو هېڅ کله ګناه داسې نه وه
تا چې کړم دومره حيران ووايه څله؟

بن، جرمني
20/11/2001

څله؟

بيا غړمبېږي دا اسمان ووايه څله؟
بيا شونېږي دا توپان ووايه څله؟

په دې سيمه خو سپرلى راغلى نه و
دا راغلى بيا خزان ووايه څله؟

دلته نه و څه شنيلي نه څه ګلونه
شينډې اور پر روچ ميدان ووايه څله؟

د بې وزلو پر کوډلو موده وشوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بمونو دی باران وو ایه ثله؟

کلی کور دی خالي شوی، افغان اوسي
آواره پر بیابان وو ایه ثله؟

وستلونه د جرګو شوي کندې
لا واټونه شولو وران وو ایه ثله؟

که جومات وکه روغتون که مېلمستون و
پاتې نه شولو ودان وو ایه ثله؟

غرونه غرونه پر افغان راغلل غمونه
دومره غم او دا ناتوان وو ایه ثله؟

د عربو پر جرمونو سزا ویني
هر وګړی د افغان وو ایه ثله؟

د چنګېز په یاسا، بیا هر ثه تباه شول
که نبات وکه حیوان وو ایه ثله؟

دا نړۍ خو ډېره پراخه ده هر چاته
چا چې تنګه کړه پر ئان وو ایه ثله؟

په ډېر قهر او غضب وحشیانه کې
ورانوي افغانستان وو ایه ثله؟

دغې پېښې د نړۍ پر هره ثنده
غورئنګي کړ هر ارمان وو ایه ثله؟

دا "ثاپي" یوازې نه دی چې حیران دی
په حیرت دی ټول جهان وو ایه ثله؟

بن، جرمني
30/11/2001

(c) ketabton.com: The Digital Library

پردېسه لېونتوب

مینه لکه اور دې چې وي بَل په لوی ځنګل پسې
دا پتنګ زړګی مې لېونی شو د اوربل پسې

هلته اور بند نه شته، اور دی بَل لا هم په شتو د ژوند
هره ځانګه، سته ده د غېچ او د بدل پسې

هره خوا به ګرځي په شلېدلیو ګرېوانونو کې
نه دي لېونیان په غم د ژوند شډل بډل پسې

نه شته په نصیب د لېونیانو د خندا متاع
شمېري لېونیان لا د غم غوټې ول په ول پسې

مینه لېونۍ ده، لېونیانو سره مینه کړي
چېرته هوښیاران، چېرته له عقله شوټ او شل پسې

نه شي په دوکو او په چلونو خپلولی څوک
مینه بېګانه شي، که څوک چل وکړي په چل پسې

څه به له هوسا ژونده، خبرې لېوني ته کړې
هاغې لېونۍ خو، پرې یرغل کړی یرغل پسې

دا د لېوني د زړه د مینې له انګاره نن
هره خوا لمبې دي راختلې یو په بل پسې
مه وایه عاقله له هغې مبارزې نه څه
نه ورځي یاران نور د هغه رنګه تکل پسې

دا د لېونو د اتڼ څوڼی بیا د چا په ویاړ؟
هره خوا ته غورځي، که ځدراڼ دي که منګل پسې

ډېر د ژوند کلونه د طبیب په اسره تېر شول
رانغی ښاغلی، د رنځونو د درمل پسې

اور په اور وربېږي، څه پردېسه لېونتوب دی دا؟
توري بوري څاري د "څاپي" د ژوند اجل پسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بن، جرمني
15/4/2002

ځلوریزې

پښتون

د پیـــــرۍ او مریـــــدۍ پـــــه تــــور مکتـــــب کـــــې
ښــــه یــــــې زده کړلــــــه د پردیــــــو غلامــــــې
پــــــه تــــن لــــوخ پــــه خېتــــه وږی لا تـــــر ځــــو
وي بـــــه هـــــر کــــس او نـــاکس تــــه ســــلامې

بن، جرمني
30/4/2002

د ژوندون خبره

څــــومره ده ســــتره ســــتا د ســــترګو د افــــسون خبــــره
لاړه رســــوا شــــوه پــــه دې چــــم کــــې د مجنــــون خبــــره

چــــا چــــې خــــوړلې ســــتا د ســــترګو د غمــــزو غــــشه ده
هغــــه بــــه څــــه اوري محــــشر کــــې د پــــاخون خبــــره

کــــوږو د ســــترګو هــــسې وځپــــل وګــــړي چــــې هــــم
پــــر ســــر د دارګنــــي لا هــــم ښــــه همــــایون خبــــره

مینــــه زمینــــه ده هــــر انــــسان تــــه د کمــــال تــــر پــــوړه
مینــــې کــــې شــــته لا د ژونــــدون د هــــر مــــضمون خبــــره

مینــــه تــــا ده کــــړي د هــــر چــــا د ژونــــد ســــاړه اړخونــــه
مینــــې کــــې شــــته د تــــورو شــــپو د ســــباوون خبــــره

د بیلتانــــه خبــــرې به یــــې مــــو تــــر میانــــه وشــــوې
بــــس نــــورو وکــــړه د دوه زړونــــو پیوســــتون خبــــره

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرګ ناري مو يو پر بله سره ووهلې
راځه! چې وکړو له دې وروسته د ژوندون خبره

څو به په پېښو کې وي پټې د رښتیاوو بڼې؟
څو په تیارو کې به د شپو وي د پښتون خبره؟
څو به تراخه د ژوندانه ستونه ترخه کړي زما؟
څو به له غبرې د لیلا وي د بېلتون خبره؟

څو له شمشاده له پامیره مې لا سر نه شي دنګ
مه وایه ماته د سپین غر او د کاوون خبره

په تکفیرونو به شي مړه چېرې د پوهې ډیوه؟
چېرې به مړه شي په نړی د پوهنتون خبره؟

هاغو تور زړیو که وستل د جرګو ونړاوه
بل ځای کې لمانځم به د مینې د آزمون خبره

د بودايي ګروهې لا هم ډېر پاګودونه شته دي
په لمر خاته اورم بنکاک نه د رنګون خبره

هېره له ذهنه به د هېڅ یوه افغان نه، نه شي
هاغه تر منځ د اباسین او د جیحون خبره

څومره چې وژني دې سیمې له وګړو نه څوک
هومره هم لا پسې کږه شي د سمون خبره

تا د "څاپي" پر زنګانه پرون ویلي وو څه؟
څنګه دې هېره د پرون شوه د زنګون خبره

بن، جرمني
3/7/2002

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلوريزې

اوښکې

چې د سترګو په ربړو مې څڅېدلې
هغه اوښکې مې بهېږي نن له پوزې

خدايه ! زه خو يې ساتنه کې ناکام شوم
ملغلرې تر کنجکو بېرته به وځې

بن، جرمني: 11/8/2002

افغانستان

کلي وران شوي، ولس نه شته، کنډوالې پاتې دي
څمکه ده شاړه، بڼ دی وچ، رنګې ويالې پاتې دي

له هسکه اوردی وربېدلی، هر څه سوي دي ټول
نښې د ژوند خو، بس ايرې خورې ورې پاتې دي

کابل، افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګور شو د ژوندیو کور

زړه مې د کابل په لور، سترګې پېښور ته
تن مې له هیلو سره، بیایي دغه لور ته

خیال شو تصور کې ډوب، نه چې څپه راغلله
غواړي لېونتوب مې ځان، وغورځوي اور ته

هاغه د جنون سارا، ډکه له غباره شوه
نه چې بیا دماغ د چا، وسپارلو شور ته

دوړې په هوا شولې، توره تیاره راغلله
برخه د بې وزلو ده، کلي ته او کور ته

کور، کلي، ښارونه مو، غرونه ځنګلونه مو
بیا په بې پروا توګه، وغورځېدل اور ته

ښځه له مېړه جدا، زوی جدا له پلاره هم
سپاري به سارا زامن، کله به بوري مور ته؟

بیا د زماني ظالم، ډېر په زور راغلی دی
ګور شو د ژوندیو کور، ژوند ننوت ګور ته

ډېرې بې حیاوې دي، دا د زماني سترګې
توروایي و سپینو ته، سپین وایي و تور ته

دغو غلچکو غوغاو، وشلول خپلوۍ مزي
نه کا نور درناوی څوک لا چې ورور او خور ته

نه شته انساني مینه، وه چې زمونږ وینه کې
اوس دښمن د سرښکاري، ورونه لا خپل ورور ته

څه به په ښتانه وي دا، څه به یې مېړانه؟

نه کا چې کاته په ځير، خپل د تاريخ غور ته

پرېږدئ چې په خپله ځي، دا د زماني مجنون
پلی په خپل واک کې دی، نه سپاري ځان سپور ته

زه مې مينه لمانځمه، ته وايه چې څه وايې؟
نه يم د تهران په لور، نه چېري لاهور ته

دا د "څاپي" غاړه خو، کلکه له پولاده ده
خوشې به ځان ستړی کړې، نه کږېږي زور ته

بن، جرمني
29/8/2002

په ګوندۍ توګه

هر څه به د عيش مومي، وي چې په رندۍ توګه
مري به د توبو زاهد، خوشې په زندۍ توګه

ستا د تورو ربل په لور، زړه او سترګې لا چې هم
خيال د تصور سره، ځي په ګړندۍ توګه

دوړې را روانې دي، ښکاري د جنون سارا
ډکه بړبوکو نه شوه، بيا په ښه توندۍ توګه

هره شپه شمار سره، تګ د تن په لور لري
هسې مې د ساه په څېر، غم دی په ګوندۍ توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپین کاغذ به تور کړمه، وینه مې رګونو کې
اورد ترانو واخیست، راګ دی په هندۍ توګه

رنګ یمه ګلپاڼو نه، ستا په شبنمي خاطر
وړم سره الوزم، لمر ته سربښندۍ توګه

ساتمه په خیال کې چې، لا په هر مهال کې مې
ستا د نامه هر تکی، ښه په اړوندۍ توګه

شمعې ته پتنګ راځي، ګل لره بلبلې لا
ما لره ستا مینه هم، راغله غړوندۍ توګه

مه وایه له عقله څه، واک د لېونیانو دی
غاړه کې ځنځیر هسې، ساته په بندۍ توګه

نوم به د لندن اخلو، خیال به د مسکو ساتو
داسې مو د ژوند رموز، شو په بې خوندۍ توګه

غواړمه د مینې ژوند، ژوند په مینانو کې
اوسي مې په زړه کې لا، مینه په ژوندۍ توګه

څو به ستا په وړاندې هم، داسې په وحشت "څاپی"
اوښکې د ژړا څاڅي، ښه په بولندۍ توګه

بن، جرمني
2/9/2002

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناپوهي

درد او غم چې وي د ژوند د ونې سره
خوښي څه غواړې له داسې ونې بره؟

د زمري له خولې مړی لاس ته راوړل دي
پنځېدلی د غه ژوند دی جګړه وره

د ښکاري د دام د لومې بس ستايل دي
ګټه نه شته نور له تايمز له آبزروره

تن او خېټه ده موخه د سر ساتنې
نور څه مه پوښته له خپله مهاجره

که پوهېږې له کړکېښه ددې سيمې
ساده مه بوله بری پرې بهادره !

دغه دود دی منل شوی په هر ځای کې
قربانېږي زر له يو او يو له زره

د ازرښت په نوم نوښت دی دنيا ومنو
پام د لاس تله دې نه شي مروره

په بمونو چې دې رنګ په رنګ بمبارد کړ
اوس څه غواړې له دې ملکه کنډ کپره؟

چې وربشي خوري وري به ښه درانه وړي
بې له دې نه راته نه يې په کار خره !

پوهه هر کله ده غوره خدايه ! ورک کړې
ناپوهي بده بله مه وله تېره

څو به غشي د تورونو په ما اوري؟
څو به يم د غم لينده، ته برابره؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو به لا پسې پردېس د بل هېواد يم؟
څو به هرې خوا ته ګورمه اوتره؟

څو به يمه بې پروا له ښو او بدو؟
څو به خورمه ګوزارونه سر په سره؟

ددې غم چاره به هله "څاپې" وشي
په پښتو سره چې شي ښه متهٔ وره !

چې توفيق د اتفاق وي څه غم نه شته
لاندې باندې، ښکته پورته، کوز او بره

بن، جرمني
3/10/2002

څلوريزې:

چې وار زما شو

چا اړولې پر سر جامونه
چاته دې ايښې ډک ډک خمونه
چې وار زما شو، له بده مرغه
طالب رامات کړل، ټول بوتلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هجرت

ډېره ده ګرانه، د هجرت د پردېسۍ شپه
لا هم ترخه ده، د بېلتون د بې وسۍ شپه
خدایه ! رامه ورېږ، پر هېچا بانديې
د یار د مینې، د مایوسۍ شپه

بن، جرمني

څپېره

ښکلیو کې ښکلا شوه په څلا چې نن
غم هم په څپو شو هره خوا چې نن
وبه خوري څپېره د چوپتیا پر مخ
ښکلې د ښکلا ده، په خندا چې نن

ګونځونه

ستا د وچولي پر ګونځونو اوتو کېږي
زما د پوهې د کمیس هره تړانګه
څه به خیروي د هغه سړي په کور کې
چې یې نه وي د ښېګڼو کومه وړانګه

بن، جرمني
17/1/2003

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعا !

دا پاتې ژوند وایم آرام کې دې شه
تل د خوښۍ ځښناک په جام کې دې شه

په تن روغتیا په ژوند نېکمرغه شي
بری لا هم په هر اقدام کې دې شه

د زغره والو مشینګنو نه ډک
د دښمن هر لښکر په دام کې دې شه

دنیا ومنئ د ښه اغېز مهال کې
د لوړو غرو غرڅان په رام کې دې ښه

د ناکامیو ناهیلیو شېبې
بدل په ښو هیلو د کام کې دې شه

د تورې شپې چې کوم د پای ټکی دی
د سباوون ستوری په بام کې دې شه

هغه چې ته ورته ژغورنه وایې
د هر ژوندي واک په انعام کې دې شه
د نړیوالو د کاروان سره سم
دا زمونږ کور کلی په پام کې دې شه

سوله او روغه، رغونه مو بیا
د لاس په کار، د خولې کلام کې دې شه

که د سیالانو سره سیال شولې ته
ښه شابسی په ننګ او نام کې دې شه

چې په سلام شالوم درنښت دې ومونډ
غواړم درناوی هم رام رام کې دې شه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د پښتون ولس یو والی غواړي
ښه برکت په هر پیغام کې دې شه

سړی هغه دی چې یې خلک ومني
منښت د خلکو په دوام کې دې شه

د جګړه مارو ظالمانو پر ځای
عدل او انصاف قایم په قام کې دې شه

د مبارز "خاپي" دعا ده ربه
ښه اغېزه په هر کلام کې دې شه

بن، جرمني
1/11/2002

نه‌لمانځمه

لاړلې زړه نه زما، نور به دې نه لمانځمه
هېره کړه مینه مې تا، نور به دې نه لمانځمه

لاړلې او هېره دې شوه، مینه سپېڅلې زما
وه چې د ښکلا و ښکلا، نور به دې نه لمانځمه

خیال کې دې چې نه راځمه، خیال ته به مې نه راځې
دا مې ده د ژوند مدعا، نور به دې نه لمانځمه

زړه دې راته ژوبل کړلو، اوسومه په اور د کړکې
مه راځه مې مخې ته بیا، نور به دې نه لمانځمه

تا خو په څو ځلې له ما، خپل مخ اړولی و

(c) ketabton.com: The Digital Library

واوښتې دا ځل له ما، نور به دې نه لمانځمه

ما ګڼل څو شپې به سره، خوا په خوا کې وو سو
لا رې لکه ګرد په هوا، نور به دې نه لمانځمه

څومره چې مې وستايلې، څومره چې مې ولمانځلې
هومره دې کړم سپک د هر چا، نور به دې نه لمانځمه

يو عمر دوستي وه سره، يو عمر د ژوند خبرې
کړله دې ټولو ته شا، نور به دې نه لمانځمه

ستا د رنښت هسک له لوري، مخه د اندونو مې هم
واوښته دا ځل بله خوا، نور به دې نه لمانځمه

اوس که په زرګونو ځلې، کوډې په کوډګرو باندې
وکوې هر رنګ پر ما، نور به دې نه لمانځمه

شې که د هيلو انګازه، يا که د ژغورنې اسره
لا که شې په څېر د بودا، نور به دې نه لمانځمه

هوډ د پښتونوالې نه مې، جوړ شو د ننګونو سنګر
نه ما تېرې هېڅکله دا، نور به دې نه لمانځمه

مينه د رښتينو سره، کار د رښتينوالو دی
تا وکړه دوکه په رښتيا، نور به دې نه لمانځمه

چول د بربوکيو ته دې، پرېښودلم زه "څاپی"
زه او دغه وچه بيديا، نور به دې نه لمانځمه

بن، جرمني
9/10/2003

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زمانې ازمېښت

سترګو مې که هر کله له هره چا ژړلي دي
خولې کې مې که هر کله هم کلک سوکان خوړلي دي

ما د زمانې هر رنګ سیلیو مخ ډب کړی دی
ماته غلیمانو هم منګولې تل مروړلې دي

زه یم چې هر کله د ظالم پر ضد ولاړ یمه
زه یم چې هر کله توپانونه ودرېدلي دي

ما د خپلې سیمې سمندر په توپانونو کې
ډېرې بېړۍ هم لکه د نوح په څپېر ژغورلې دي

ما له تیندکونو غورځنګونو ښه زده کړي دي
زه یم چې له هره چا مې لوبې تل ګټلې دي

ما د وچو غرونو وچ ډاګونو ژوند منلی دی
زه یم چې بچیان مې سرښندنو ته روزلي دي

چا راته د دین چا د مذهب خبرې وکړلې
چا راته له پلاره له نیکونو هم ویلي دي

څوک راته اریان څوک د یهودو اولاد وایي
ډېرو په هر ځای کې له پښتو نه مې ستایلي دي

ډېرې مې د مینې ترانې د بړم سندرې لا
هر کله هر ځای کې او هر چا هم اورېدلي دي

کله هم د ژوند په تورو شپو او بدو ورځو کې
ډېر د غم دیوان مې زولنو کې هم تړلي دي

ما باندې لا هر کله هر چا هم بهانو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستر ستر توغندي د مرګاني ډېر ورولي دي

زه یم لا ژوندی د تاریخ هر یو پړاوونو کې
ماته دښمنانو په درناوي هم کتلي دي

ډېر د برى لیارې لا د ژوند په کړېچونو کې
ماته د پښتونولۍ قانون ښودلی دی

ما په دغې لیارې کې تر اوسه د برى سره
ډېر ښه ازمېښتونه د تاریخ پر مخ لیکلي دي

کله مې خندلي په شېبو د ژوند خوښیو کې
کله مې د غم په هر ګړۍ کې هم ژړلي دي

مه وایه جانانه ! چې ګرېوان دې ولې څیرې دی؟
ما خو ګرېوانونه ستا په مینه کې څیرلي دي

مه وایه چې ولې پښې بیلې او سپېره ګرځې؟
دا مې ستا په مینه کې له څېرمې هم منلي دي

مه وایه چې څنګه هم نالوستی پاتې شوی یې؟
دې ستم هر کله ولسونه ډېر ځپلي دي

مه وایه په تېښته پر تا ټوله نړۍ ډکه شوه؟
دغسې حالاتو ولسونه تل پاشلي دي

مه وایه غلیم خو پر تا لوبې رنګ په رنګ وکړې؟
داسې پېښې ډېرې پر ما هر کله راغلې دي

زه د زمانې په ازمېښتونو کې لا پروت یمه
ماته د "څاپي" ترانو هر څه هم سپارلي دي

بن، جرمني
20/10/2003

(c) ketabton.com: The Digital Library

افقي او عمودي څلوريزه:

ژړا

د ژوند	په غم	یم سرګردان
په درد	اخته یم	سر په بیابان
په چیغو	ژاړم	خوار او حیران
ژاړم	اوتریم	څیرې ګرېوان

بن، جرمني
20/10/2003

د لمر څرک

سپوږمـــۍ خـــــانـــدي ســـــتوري نــاڅــــي
د تـــور تـــم شـــــېــــبــــو پــــــر غـــــــاړو
چـــې د شــــــپـــو جـــــــنــــازې درومـــــــــي
د لــــمــــر څـــــــــرک ســــــر پــــــــــــــه ولاړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په رنګونو د لمر وړانګو — د نرۍ شونډې انګېرې
هره ورځ هره شېبه ژوند — په رنګونو کې نخېږي

❋ ❋ ❋

د پنځ ښې ښکلې مسکا ته — فلسفې په سوچ کې تللې
د رازونو په خېړلو — دماغونه ستړي شوي

❋ ❋ ❋

بیا به وړانګې راخورې شي — د ښکلا له پراخه هسکه
بیا به ګل په خندا شنه کړي — د سحر د ګرېوان وښکه

❋ ❋ ❋

بیا به ژوند پر سیمه راشي — شنیلې به وتوکېږي
وږمه ییز به چاپېریال شي — ګل غوټۍ به وخندېږي

❋ ❋ ❋

د لمر ورځو په کاروان کې — بدرګه به زېرى راشي
نېکمرغۍ د ژوند اسرې ته — ورین تندی به د هر چا شي

❋ ❋ ❋

بیا به سوله روغه راشي — زمونږ پر سیمه پر هېواد
بیا به ورونو غوندې یو ځای — پر تاتوبي شو آباد

❋ ❋ ❋

ددې زېرې د راوړونکي — ستا مینه به کوو تل
درودونه به پرې وایو — لمانځنه به کوو تل

❋ ❋ ❋

بن جرمني
1/11/2003

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه چې پخلا شو

ځو به د سیلۍ کړي زما د ژوند متاع پر باد
خاوره به مې شندي هرې خوا ته له بنیاد باد

زه لوګی لوګی ستا په مجمر د سپېلني په څېر
ته لګیا پوکې کوې د ظلم او د بېداد باد

زه د خپلې سیمې د تاریخ د سر د تاج ویاړ
زه به دعاګانو د هر چا کې یم هم یاد باد

تا که د خځلې غوندې سپک کړمه عجب نه دی
الوځوي ځمکې نه هوا ته هم پولاد باد

ما له مرورو شوندو ستا نه پېرزو کړې وه
ګوندې د ګلونو په وږمو به مې کړي ښاد باد

کله نه چې لګي ستا له مهره له غضبه هم
چېرته ودانۍ چاته پرېنښوده آباد باد

نه وای که وږمې د نارنج ګل او د نرګس په کې
وو به سوځوونکي همېشه جلال آباد باد

ما په ژوندانه کې تول امرونه ستا منلي دي
مه وایه چې نه راځې له تا د اعتماد باد

ما مې خپلې وینې د رودونو سېلابونه کړل
تا ته په وړیا کې شو ترلاس پښتون آباد باد

ګورو به چې څه کوي لولۍ د زماني دلته
واچاوه په غاړه ورته هار د انقیاد باد

مه ګڼه خیر خوا د زماني دنیا ومنئ په دود
ځوک چې په دماغ کې خپل لري د استبداد باد

(c) ketabton.com: The Digital Library

بندې کړه د بلوسې د سیلۍ څپې دې بندې کړه
پرېږده چې یوازې پر ما ولګې آزاد باد

وخاته پر لوړو د لوی خدای د ارادو سره
خپور به هرې خوا ته شي د مینې د زوزاد باد

راشه چې پخلا شو ددې ژوند شېبې را لنډې دي
نه کړي کومه ګټه پس له مرګه د فریاد باد

ښه ده پخلاینه د دوه زړونو مرورو تل
داسې په فطرت کې د "څاپي" ده د نژاد باد

بن، جرمني
11/11/2003

د سیاست لوبغاړي

سر مې مات شو ستا په کاڼو، خون یې توی لاړ
ورسره مې افغاني ښایسته خوی لاړ

بیا له هرې کورنۍ نه، ستا له بدو
لوخ لغړه که ماشوم و، او که لوی لاړ

پچه وخته په نوم، د بې وزلانو
مور او پلار په ژړا پاتې، ورنه زوی لاړ

مینې زړه کې د خدای مینه لټوله
خیال له وېرې نه، بهر په جستجوی لاړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په حیرت د زمانې له بدو چارو
په ناڅاپه مې له سره هر یو موی لاړ

ددې چارې به چاره له چانه غواړم؟
هر یو غړی مې د کور چې په هر سوی لاړ

لا د ننه کور ته نه و ننوتی
د عمرونو مسافر مې بیا له کوی لاړ

چا چې چور او چپاول او وژلې وکړې
د ولس واک بیا په لاس کې د هغوی لاړ
د زرګونو انسانانو مې قاتل هم
وایه بیا هغه کابل ته په کوم روی لاړ؟

د وحشت د خاوندانو چې وار راغی
شرافت د ټوپکیانو په ولجوی لاړ

د ملګرو ملتونو خو تش نوم دی
په ریښتیا کې هر استازی هم د دوی لاړ

که د کېږ و که د ښي و، چې خوږمن و
له هېواده مو په شور او په های هوی لاړ

ستا د عطرو له دکانه، زما په چم کې
په بدل د ګل د وږم ګنده بوی لاړ

په ناحقه به وي غورځي د طنین
له انګرېزه که دې خوا ته کوم یو ګوی لاړ

عاقبت به ارتاوېږي و ګړنګ ته
څوک چې دلته د دښمن په تګ او پوی لاړ

"څاپیه" ستاسو د سیاست دغه لوبغاړي
د ماشوم غوندې هر یو په پټاټوی لاړ

بن، جرمني
17/12/2003

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژوند

ژوند هر ګوره یوه ساه ده　　دغه ساه د ژوند نښا ده
څو نخښېږي هومره پايي　　په دې شان د ژوند بقا ده
نور څه نه مومې په تن کې　　يا ژړا ده يا خندا ده
په دې دواړو کې به اوسې　　که تياره ده که رڼا ده
که خوښي ده او که غم دی　　څه تقدير دی که قضا ده
نور څه نشته په دا منځ کې　　يا ثواب دی يا ګناه ده
خپلو کړنو نه به وينې　　که جزا ده که سزا ده
له رنګونو نه ده جوړه　　که دا ځمکه که فضا ده
بس د پل د پاسه پل دی　　که دا خاوره که هوا ده
پاتې کېږي به و بل ته　　که زما ده که د تا ده
څه چې وايي هغه اوري　　که دروغ دي که رښتيا ده
دغه ژوند کله هېنداره　　مخامخ او شا په شا ده
په هېنداري کې مخ ګوري　　چې چټله که صفا ده
په دې دوو کې واکمن يي　　که روا که ناروا ده
د ژوند پای سره به مخ شي　　که دا نن دی که سبا ده
له "څاپي" نه که يې اورې　　بس يوه د خولې دعا ده
ښه کوه چې ښه ښکاره شې　　په ښېګڼه کې ښکلا ده
يارانه کې تل پېښېږي　　که وفا ده که جفا ده

نور دې خوښه چې څه غواړې
د ژوند مخه درته وا ده

بن، جرمني **25/12/2003**

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلوريزه:

ازمېښت

يــــو ښــــه ازمېـــــښت و د مهـــــال خـــــو پــــه لاســــونو د بــــل
ډ پـــــرې ځېــــرې شــــولې رســــوا چـــــې وې پـــــه دروغـــــو پټـــــې

هاغــــــــه د مينــــــــې د خــــــــدمت د صــــــــداقت مــــــــدعيان
پــــــه حقيقـــــت کـــــې د خيانـــــت او دښـــــمنۍ وې ســـــتې

بن، جرمني **25/5/2004**

خيال او اميد

چـــــې نـــــه رســـــي انـــــسان ورتـــــه، هغـــــه دي دا دوه ځيـــــزه
د خيـــــال د ورشـــــو ځنـــــډې او ســـــراب د اميـــــدونو

دا ژونـــــد خـــــو د هـــــر ژوي دی هـــــر ځـــــای هـــــره شـــــيبه کـــــې
روان پـــــه دغـــــو ليـــــارو او پـــــه داســـــې بهيرونـــــو

بن، جرمني **2/6/2004**

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترانه

دا مو د ځمکه، دا مو اسمان دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی
دا پر مونږ ګران، افغانستان دی

دلته اوسېږو، دلته وسېږو
دلته پر مینه، ښه هوسېږو
دلته مو غم دی، دلته ښادي ده
دلته هر کار ته، ډېر ښه هڅېږو
دلته به مرو هم، دا مو ارمان دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی

دلته مو مور وه، دلته مو پلار و
دلته آباد وو، دلته مو کار و
دلته نیکونه، دلته نیاګاني
دلته مو هر څه، ښه اعتبار و
دلته به اوسو، دا مو مکان دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی

دا مو اوبه دي، دا مو هوا ده
دلته مو کور دی، دا مو فضا ده
دا مو د خاوره، دا مو بادونه
دا مو د سیمه، دا مو ښکلا ده
دا ټول ټبر مو، دلته ودان دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی

دا مو کیږدۍ ده، دا مو اورونه
دا ورشوګاني، دا ځنګلونه
دا مو څړځای دی، د اوړي ژمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مو دي دښتې، دا مو دي غرونه
دا مو دي واورې، دا مو باران دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی

دا مو دی لمر، دا مو سپوږمۍ ده
دا مو دي ستوري، دا مو بلۍ ده
دا مو انګړ دی، له پروړو ډکه
دا مو ده مېنه، دا مو ګلۍ ده
دلته مېشته یو، دا مو ایمان دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی

دا هدیره ده، دا مو وستل دی
دا مو حجره ده، دا مو هوټل دی
دا مو مشران دي، دا مو کشران دي
دلته هر کار مو، په مینه مل دی
د ژوندانه مو، تاریخ روښان دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی

دا مو نغری دی، له اوره ډکه
دا مو دی څلی، ښه اسمان څکه
دا مو جومات دی، د کلي منځ کې
دا مو لمونځونه، له عیبه سپکه

دا مبارز "څاپی" ورته روان دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی
دا پر مونږ ګران، افغانستان دی

بن، جرمني: **10/7/2004**

(c) ketabton.com: The Digital Library

اغزن خوبونه

بېګاه مې شپه وه پر اغزنو، لېونو خوبونو
یم تر سهاره کړولی، د غربت غمونو

چې به مې خوب راغی د سترګو د بڼو څوکو ته
لکه ګربت به په هوا کړم، د غرور موجونو

د خیال څپو کې به تر لوړو نا پیدا سیمو ته
ور الوتمه پر رنګینو، زر زري وزرونو

کله به هم لکه ګولۍ شومه ښېوه را لاندې
که مې کتل وم په لګیا، پر څوند خي ټوپونو

د اند پښنو سره یو ځای به د خیالونو څپو
هم به په دښتو کې کړم پلی، هم پر لوړو غرونو

شبېه ادم، شبېه ملک، شبېه ابلیس به شومه
د ناستې ځای به مې لمبه کړ، په دا درې خوبونو

کله ګیدړ، کله لېوه، کله زمری به ومه
کله د سپي غونډې هر څوک به مې داړل داړونو

کله باچا، کله ګدا، کله مریی به شومه
کله اسیر، کلک په ځنځیر، رنګ په هر رنګ تورونو

کله حاکم، کله محکوم، کله د دواړو تر منځ
هسې هر چا به یادولم په هر رنګ نومونو

کله قاتل، کله مقتول، کله وارث د دواړو
کله قاضي به وم عادل، سر په فتوی حکمونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله به هم د خپل وطن په هوا والوتمه
وم به هوا کې په هر رنګه غور ځنګي چورتونو

چې به پر سر د خپلو ورانو کليو ورسېدم
شوم به په ياد کې د هجرت د پېښور کمپونو

کله به مو ړوم د جهاد پر بسپنيزو پيسو
کله به وږی وم اخته، په درد او غم رنځونو

کله به خوښ وم له مشرانو د جهاده خو بيا
زړه به مې تور شو د سياست له تور مخيز کارونو

کله به وم لکه د بوش او د شارون جګړه مار
غره پر شوبلو، توغندیو، اتومي بمونو

تولې نړۍ ته به مې ورکړل چېلنجونه هر رنګ
د ژوبلې، وژلې، د ورانۍ، د رنګ په رنګ کامونو

کله به ځان مې اسامه غوندې ناموتو ليدلو
په پټو پټو، يرغليزو، توپاني سوچونو

کله به وم زه د مسکو د کرملن ماڼۍ کې
که مې کتل وم به په خپلو کنډوالو کورونو

کله به هم د واشنګټن سپينه ماڼۍ کې ومه
ګرده نړۍ به مې د باو لاندې نيول امرونو

په سپينه خوله په چينګو داړو د ګيدړو غوندې
وم به په منډه هره خوا ته په هر رنګ چلونو

لکه ابليس به وم غره پر دښمنۍ د انسان
په نړۍ واله جاسوسۍ او انګرېزي چمونو

په دغو هسې رنګا رنګه مړ خوبجن خوبونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

له درد او غم، له رنځه ډکو اندېښنو خيالونو

شپه مې سبا شوله د لمر په تمه پاڅېدمه
لمر را ونه خاته هر ګوره په دې زمونږ بامونو

ورځ په تيارو کې شوله تېره، بيا د شپې له لوري
دا دی روان يم په سترېو د وحشت ګامونو

ده وېروونکې زما د خوب د ويښتياوو نړۍ
چاته وښايمه مخ پټ د وېرې ډک رازونو

هغه هوښيار دی چې د خپل د وروروينو باندې
توره تېره کړي هر څه خپل کړي، د پيسو مالونو

د منصبونو د رتبو په هوس ورور وژني
بمونه واچوي هر رنګ په هر کلي، ښارونو

دا مبارز "څاپې "له چا څنې پوښتنه وکړي
چې په هېواد کې لمبې خېژي د جګړو اورونو

بن، جرمني: **22/6/2004**

(c) ketabton.com: The Digital Library

کباړ

چې مو نیت شو د یو بل په لوري شاړ
هره خوا شوه د کر ځمکه لکه کاړ

ننګیالي مو د وطن سر په کفن شول
زماني کړو د بې ننګو خلکو پاړ

مساپر مو د عمرونو انتظار
په کوم لیاره چې راغلي وو هم لاړ

د وفا غونډه مې هیڅ نه ده لیدلې
د وعدو د غونډو جوړ د بیړو باړ

په وعده کې به وفا و برېښي کله؟
ددې غونډې کې څوک ناست دی که ولاړ

په عمل کې چې څوک نه شي ښکارولی
دغه ټکی د وفا دی ولې کراړ؟

هر وګړی د خپل چم چې چېرته وینم
په زرګونو دي غمونو کې لتاړ

یو لښکر د بېلتانه د غم راغلی
مخامخ دی د مین پر کور یې باړ

کوم امید مې چې لاره د ژوند له وېرې
د دښمن د ستر آفت په اور کې لاړ

هره تېره هر کمر کې ددې غرونو
زماني ده نښه پرېښې د هر تاړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ظالم له زور او ظلمه او ناتاره
هر وګړی د افغان شو لکه ساړ

د "ثاپي" د ژوند متاع يې تار په تار کړه
لا هم پلوري په هر چا لکه کباړ

بن، جرمني: **10/8/2004**

***

ثلورمه برخه

متفرقه ليکونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستی لیک:

بن، جرمني د 2001 کال د سپتمبر میاشت

ښاغلی جمهور رییس بوش

کله چې په افغانستان کې طالبان په واک کې راغلل، داسې وانګېرل شوه، چې: **CIA** او **ISI** د هغوی ملاتړي دي.

د افغانستان ډېر کي ولس "پښتنو" د دغې انګېرنې په مخ و پتېیله، چې د طالبانو ملاتړ وکړي، په دې کار کې دوه دلیله موجود وو:

1- د امریکې د ولس سره ښه دوستي او نېکه ورورګلوي.

2- د طالبانو سره جګړه به د **ISI** سره جګړه وي. د **ISI** سره جګړه به د **CIA** سره جګړه وي او د **CIA** سره جګړه به د امریکې د متحده ایالاتو د ولس سره جګړه وي.

نو له دې امله افغان ولس د طالبانو په ملاتړ ودرېد او په دې لیاره کې یې په سلګونو زره انساني قرباني هم ورکړه.

خو زموږ د ولس دغه د دوستۍ او ورورګلوۍ ښه نیت او عالي انساني احساسات دادی تاسو ښاغلی بوش د سپتمبر د یوولسمې نېټې د خواشینوونکې پېښې له امله، چې زموږ هر افغان هم پرې زښت زیات خواشینی شوی دی، په دښمنۍ واړوله او په خپل ستر پوځي ځواک مو افغانستان او افغان ولس د بمباریو او تباهیو تر تهدید لاندې ونیولو. هغه هم د اسامه بن لادن په بهانه.

زموږ هیله داده چې: که چېرې په رښتیا سره تاسې ښاغلی بوش غواړئ، چې عدالت تامین او تطبیق شي، لومړی باید خپل د زنې لاندې د **CIA** هغه کسان، چې په دې تېرو درې لسیزو کې یې په افغانستان کې د خپلو غلطو پلانونو او پروژو په پلي کولو سره د افغان ولس په نزد ګناهګاره دي محاکمه او په سزا ورسوئ. په دوهم پړاو کې د پاکستان **ISI** او ورپسې بیا د طالبانو غوږونه ومښئ.

د ستا **CIA** او د پاکستان **ISI** جمع د روسانو **KGB** هر یوه په خپل وار زموږ هېواد او ولس سره دښمني کړې ده. **KGB** د خپلو شوروي پوځونو جمع افغاني کمونستانو زموږ په هېواد یرغل وکړ. موږ یې ووژلو، ورټلو او زموږ هېواد یې د لس کلنې جګړې په ترځ کې رنګ او د خاورو سره خاورې کړ.

CIA او **ISI** زموږ په هېواد د مجاهدینو په نامه یوه کوچنۍ سکتاریستي ډله واکمنه کړله، د کورنۍ جګړې اور یې بل کړ، د هېواد اقتصادي، فرهنګي او ټولنیز بنسټونه یې ونړول. پر کنډوالو یې بیا طالبان راوستل. د طالبانو د ډلې په واکمنولو سره زموږ پر هېواد او پر ولس د سکتاریستي ډلې توره وژونکې او ورانونکې څپه لرې وغورځول شوه. یو څه امنیت، یو څه هیلې او یو څه رڼایي وځلېده؛ خو په خواشینۍ سره دغه ټولې هیلې د اسلام په نامه، د عربو فرهنګي یلغار په توره پرده کې ونغښتلې او په اور کې وسوځولې شوې.

CIA او **ISI** په خپلو صادرو کړیو مجاهدینو او طالبانو سره نه یوازې، چې زموږ اقتصادي، کلتوري او ټولنیزه بنسټونه ونړول، چې زموږ د ټولنې ډېر کلک فرهنګي بنسټ (پښتونولي) ته یې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرګونی ګوزار ورکړ.

د CIA او ISI ددغو ظلمونو دپاسه اوس تاسو ښاغلی بوش هم غواړئ په خپلو بمونو او راکټونو زموږ د ولس د مېلمه پالنې اداب او کلچر نابود کړئ.

که اسامه تروریست وي هغه؛ خو عرب دی نه افغان. که اسامه تروریست شوی وي، هغه به د عربو د داعیې له مخې وي، نه د افغاني داعیې پر بنسټ کوم، چې نوموړي د CIA او ISI له خوا د طالبانو د زېږېدو نه لا ډېره موده دمخه په افغانستان کې زموږ د ولس پر ولیو سپور کړل شوی و.

خدای(ج) مه کړه که تاسې هم پر افغانستان نظامي حمله وکړئ او افغانان ووژنئ په دې صورت کې به د افغان ولس په نزد تاسې ښاغلی بوش، برېژنیو ، ISI, CIA, KGB مجاهدین، طالبان او بن لادن به په یوه قطار کې راشئ او د افغان ولس د قاتلانو په حیث به تاریخ ته وپېژندل شئ.

له دې کبله ددې لیک په وسیله له تاسو ښاغلي بوش نه غواړو، چې د افغانستان او افغان ولس د تباهۍ په ګناه کې تر هغه مهاله پورې، چې د CIA او ISI ګناهګاره واکمنان نه وي محاکمه او مجازات کړي، پر افغانستان باندې خپل بمونه مه غورزوئ. که چېرې تاسو د ګناهګارو وګړو د مجازات څخه دمخه پر افغانستان بمونه وغورځول، افغان ولس به پر تاسو ښاغلي بوش او د CIA د ګناهګارو وګړو پر ضد د ستاسو د هېواد په عالي محکمه کې دعوی وړاندې او تاسو به محاکمې ته کش کړي.

د اسامه بن لادن د لانجې د حل لپاره زموږ مشوره تاسو ته داده، چې د امریکې د ولس د درې ادیانو یعنې یهودي، مسیحي او مسلمانو ټولنو دیني درې کسیزه هیئت دې د طالبانو سره د بن لادن لانجه د خبرو له لارې حل کړي. موږ دغه د حل لیاره ځکه غوره ګڼو ، چې طالبان ځانونه دیني ډله ګڼي، چې د دیني ډلې په ژبه او منطق دیني ډله پوهېږي، نه سیاسي ډلې ټپلې.

په دغه لیاره کې ستاسو پاملرنه ژر تر ژره را اړول غواړو، څو د یو بل ستر مصیبت له مخه مخنیوی وشي.

په خورا درناوي

خان مبارز "څاپې".

✵ ✵ ✵

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قبایلي مېرمنو د خیر ښېګڼو ټولنې مشرې درنې
خور ډاکټر بېګم جان !

سلام او ښې چارې !

ماته د پوست له لیارې د نوي ژوند خپرونې دوې ګڼې را ورسېدلې، ومې لوستلې او ستاسو هلې ځلې مې د قبایلي مېرمنو د چارو په هکله د ستایلو وړ ومیندلې.
رېښتیا ، چې قبایلو ته او بیا قبایلي مېرمنو د ژوند هر اړخیزو چارو ته تر اوسه پوې هېچا پاملرنه نه ده کړې. زما هیله دا ده:
لکه څرنګه، چې ستاسو د خپرونې له اهدافو څخه ښکاري په هماغه توګه په دې لیاره کې به لا پسې اغېزمن ګامونه پورته شي. په دې هکله لکه څنګه، چې تاسو هم انګېرلې ده د پښتني سیمې او بالخاصه د قبایلو د مشرانو، روحانینو، سیاسي ګوندونو، فرهنګي کړیو، پوهانو او هنرمندانو هر اړخیز ملاتړ تر لاسه کول د وخت یو کلک لومړنی ضرورت دی. له لویه خدایه ښاغلي ګورنر صاحب سید افتخار حسین شاه، تاسې خور او ستاسې د ټولنې اغېزمنو ملګریو هر یو: ډاکټر شېرزمان "طایزی"، شېرشاه "ترخوی" ډاکټر زلمی "شهریار" او نورو ته د لا پسې اغېزمنو ګامونو د پورته کولو توفیق غواړم.
په پای کې دغه ټکی هم یادوم، چې: که چېرې په خپرنیزو چارو کې د پښتو واحد لیک دود مراعت شي او همدارنګه د انګلیسي نومونو د لیکلو سره جوخت د پښتو نومونه هم ولیکل شي، ډېره به ښه وي، لکه هسپتال سره "روغتون"، یونیورسټي سره "پوهنتون" او داسې نور.

روغ، هوسا ، بسیا ، نېکمرغه او بریالي اوسئ.

ستاسو ورور

مبارز "څاپي" بن، جرمني 10/8/2002

***

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښاغلي عطامحمد "شېرزي" د سترګو ليدلي حالاتو پر کتاب څو خبرې

د 1357 هجري لمريز کال د غويي "ثور" په پېښه کې، چې کيڼ لاسو په قهر آمېزه توګه په افغانستان کې واک تر لاسه کړ. زه په لغمان کې بندي شوم، کله، چې له بنده ووتم، بغلان ته لاړم، په بغلان کې زما د پخوانيو دوستانو له ډلې نه يو کيڼ لاسی د ولايت د مستوفي په توګه ټاکل شوی و هغه، چې زما له راتګ څخه خبر شو، زه يې مېلمه کړلم، کور ته يې ورغلم، په کور کې يې د مور او پلار نه سربېره خويندې او ورونه هم ورسره وو. د خبرو اترو په ترځ کې يې له ما نه وپوښتل، چې بهر ولس زموږ په هکله څه وايي؟ ما ورته وويل: د خلکو تر منځ ګنګوسې دي، چې روسان به ډېر ژر پر افغانستان راودانګي، خلقيان به وټکوي او پرچميان به د واک پر ګدۍ کښېنوي، لکه څرنګه، چې په بخارا کې پېښه شوه، په هماغه توګه به روسان پر افغانستان هم واکمن شي.
هغه راته بې له کومه ټاله وويل، چې: دا د دښمنانو له خوا دښمنانه پروپاګنډه ده.
د هغې شپې له مېلمستيا نه دا درويشت کاله تېر شوي دي، هغه مستوفي هم نور ژوندی نه دی؛ خو څه، چې د 1357 کال نه را په دېخوا پېښو سره په سرو ښودله او څه، چې ګران لوستونکي د درانه ښاغلي عطامحمدخان "شېرزي" د سترګو ليدلو حالاتو په دې ليکلې شوې ټولګې کې لولئ، زما د هغې شپې هغې کټ مټ رښتيا والی ښيي، چې همغسې په افغانستان کې په پرله پسې توګه را پېښې شوې. بدمرغي په دې کې ده، چې زموږ ولس تل د خطر زنګ د خطر د پېښېدو نه مخکې وهلی دی؛ خو پر ولس واکمنې ډلې خپل غوږونه کاڼه اچولي، يا دا، چې پرې هېڅ نه دي پوهېدلي.
په هر حال ما، چې خپل ښی او کيڼ لاس پېژندلی، په ګران هېواد افغانستان کې راته د تاريخ ډېره توره څېره د شاشجاع څېره ښکاره شوې وه؛ خو ددې ټولګې د محتوياتو په مخ او همدارنګه په کال 1371 هجري لمريز کې، چې پر افغانستان کوم مصيبت واکمن شو، او بيا د افغانستان دا ننني حالات، چې د امريکايانو او د هغوی د متحدينو ځواکونو په ډاګه کړي ښکاروي، چې:

اوس به خاندي شاه شجـــاع
پـر ببرک او ظاهر شـــــــــاه

يعني شاه شجاع به پر ببرک کارمل خاندي او وايي به، چې: که زه د انګرېزانو د پوځونو په زور پر افغانستان باچا شوم، خپل عمل مې خيانت ګڼه او ځان مې خپل ولس ته وسپاره؛ خو ته، چې د روسانو پر ټانکونو سور افغانستان ته راغلې او واکمن شوې، خپل دغه خاينانه عمل ته دې د ژوند تر وروستۍ سلګۍ پورې انقلاب وو ايه څو، چې د روسانو په لمنه کې دې د کمونستانو ستر مشر "لېنن" ته ساه و بخښله.
همدارنګه شاه شجاع به پر ظاهرشاه هم خاندي، او وايي به، چې: که زه د انګرېزانو د پوځونو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلم، د باچا په مرتبه کې وم. مګر ته، چې د امریکایانو او د هغوی د متحدینو په زور راغلی یې "د بابای شورای نظار " په درجه کې شوې؛ نو په دې توګه زه تر تا ډېر سپین یمه. یعنې ما د انګرېزانو په زور پاچاهي ګټلې وه؛ خو تا د امریکایانو په زور د "بابای شورای نظار " درجه وګټله.

د پای ټکی:

د افغانستان د معاصر تاریخ د لیکلو په چارو کې په دې اند ، چې: د یوه هېواد د سیاسي پېښو په هکله په رېښتینه توګه مؤرخین دي، چې قضاوت کولی شي. ښایي د افغانستان رېښتینو مؤرخینو ته د ښاغلي شېرزي صاحب دغه د سترګو لیدلي حالاتو لیکل شوې ټولګه به یوه باوري سرګنه وګڼله شي.

په درنښت

مبارز "څاپې " بن، جرمني.
14/11/2002

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلن لیک

ګرانه او عزتمنده !

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته !

د ډیورنډ کرښې د جنوبي آسیا او په خصوصي ډول د پښتون/ افغان قوم په تاریخ، کلتور او اقتصادي سیمه ییز انډول باندې ډېر ژور اثر غورځولی دی. او اوس هم پښتون/ افغان قام ددغې کرښې د منفي اثراتو تر مخه په څلورو ټکړو تقسیم پروت دی. د ډېر افسوس خبره داده، چې پښتون/ افغان قوم تر ننه پورې ددغو منفي اثراتو جوت احساس نه لري.

موږ هم ددغه احساس د را ژوندي کولو لپاره د اکتوبر 15 او 16 په پېښور پرېس کلب کې دوه ورځنی کانفرنس رابللی دی. تاسو ته په دې کانفرنس کې د شرکت او خپلې رایې د اظهار دعوت درکوو.

هیله ده، چې د قومي ارزښت په دې مسئلې باندې به موږ ته د تعاون لاس راکړئ او خپل ګډون به یقیني کړئ.

ستاسو د ځواب په طمع
محمد افضل خان
مرکزي صدر، پښتونخوا قومي پارټی
درشخېله. کال: 2003
فون نمبر: 5958333 -0936

(c) ketabton.com: The Digital Library

درون مشر نباغلی محمد افضل خان لالا !

هیله ده روغ، جوړ، هوسا، بسیا، نېکمرغه او بریالی واوسې. د لوی خدای(ج) په دربار کې دعا کوم، چې تا دې موږ ته ډېر کلونه نور هم ژوندی ولري.

زموږ مشره ! د ډیورنډ د کرښې په هکله ستاسو له خوا تجویز شوی پرېس کانفرنس ته بلنلیک را ورسېده. ما ته له وجایبو څخه وه، چې په دې کانفرنس کې مې برخه اخیستې وای، او د خپلو مشرانو حکیمانه وینا وې مې اورېدلې وای؛ خو په خواشینۍ سره باید عرض وکړم، چې د ژوندانه د ځینو راپېښو شویو معاذیرو له مخې بریالی نه شومه، چې دغه وجیبه ادا کړمه.

له دې امله د خپلې ناسوبتیا د ښېښنې له غوښتنې سره جوخت د ډیورنډ د کرغېړنې کرښې په هکله د کانفرنس برخه والو ته خپل پیغام په لاندې ډول وړاندې کوم او د هغوی بری غواړم:

زموږ په سیمه کې د زماني له ظالم، جابر او استکبار نه راپاتې یوه هم د ډیورنډ کرغېړنه کرښه ده، چې یو واحد ولس یې په څو ټوټو وېشلی دی. څرنګه، چې خان لالا هم انګېرلې، په هماغه توګه دغې کرښې ډېرې سیمه ییزې ناروا او ناجایزې اغېزې هم له ځانه لرلې دي، چې له هغو اغېزو نه یوه دغه هم ګڼلی شو: په افغانستان کې ډېره موده کېږي، چې د اسلام او دیموکراسۍ په نومونو هلې ځلې روانې دي، څو د افغان له خولې نه پښتو ژبه وباسي او په بدل کې ورته په خوله کې پارسي ژبه ورننباسي. په همدې توګه په پاکستان کې هم د اسلام په نوم د پښتون/ افغان قوم له خولې نه پښتو ژبه وېستله کېږي او په بدل کې ورته په خوله کې د اردو ژبه اېښودل کېږي. دغه پښتون/ افغان قام سره دښمنانه چال چلند ، چې په ډېر زور او شور سره لا هم روان دی، د همدغې کرغېړنې کرښې د ناروا او ظالمانه اغېزو څخه شمېرل کېږي. تر څو ، چې دغه کرښه پرته وي، او په دې توګه د پښتون/ افغان قام په څو ټوټو وېشلی پاتې وي، تر هغو پورې به هم د پښتون/ افغان قام د ژبې او فرهنګ سره دښمنانه چال چلند روان وي. دا ، چې لوی خدای(ج) په خپلې حکیمانه ارادې سره لومړی پښتو ژبه خلق او بیا ورته پښتون/ افغان قام ورپنځولی دی، څو د پښتو ژبې ویونکي و اوسي؛ نو که څوک د پښتون/ افغان قوم د ژبې، ژوند او ژواک سره دښمني کوي، هغوی د لوی خدای(ج) د حکیمانه ارادې دښمنان هم دي، که دا د اسلام په نوم هم وي.

ددغې خبرې پر بنسټ او دا ، چې پوهان وایي: په اتفاق او یو والي کې ژوند پروت دی؛ خو په بېلوالي او بېلتانه کې مړینه. غوره به وي که د پوهانو د ارشاداتو په رڼا کې د بېلتانه د بېدیا له تورتم نه د یو والي د ښار د روښانه ژوند په لور روان شو ، څو زموږ راتلونکې پښتون/ افغان قام د یو والي او اتفاق له خوږو نه برخه من و اوسي. که دا سې نه کېږي؛ نو د تل لپاره به لکه د تېر په څېر د بېلتانه د بېدیا د بړبوکیو په څپو کې ورک او نابود پاتې یو.

د یو والي د ښار په لور د ستاسو د یون د برې په هیله
مبارز "ځاپی" بن، جرمني.
1/10/2003

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګري ملتونه، لويه جرګه
او
اساسي قانون

دا خو دويار خبره ده، چې د افغانانو تاټوبی د جرګو او مرکو کور دی او لويه جرګه د افغانانو د پرېکړو خورا ستره عنعنوي مرجع ګڼله کېږي. دغه دود او دستور، چې له پېړيو راهيسې د يوې خورا منلې عنعنې په څېر پر افغانانو درنښت لاره، دا سې ښکاري، چې د عيسوي ميلادي **2001** کال د سپتمبر د مياشتې د يوولسمې نېټې د ناوړو پېښو نه را وروسته او د امريکايي ځواکونو له خوا د طالبانو د اسلامي امارت د ړنګولو سره جوخت د ناوړه ملنډو او سپکاوي سره مخ شوې ده. د مثال په توګه په عيسوي ميلادي **2002** کال کې د اضطراري لويې جرګې په نامه په کابل کې د يو شمېر ايلا جاري وګړو له خوا د ملګرو ملتونو په سر پرستۍ يوه غونډه جوړه شوه او ځومره، چې د لويې جرګې د دښمنانو له لاسه کېدله، هغومره يې دغه درنه جرګه سپکه او بې ارزښته کړله، چې افغانانو لا څه، چې نړيوالو هم په خپلو غوږونو واورېدل او په خپلو سترګو يې وليدل.

لکه څرنګه، چې ملګرو ملتونو د بن د پترس برګ په غونډه کې له افغانانو سره جفا وکړه، په هماغه توګه يې په اضطراري لويې جرګې کې هم خپله جفا تکرار کړله، چې وروسته بيا پښېمانه شول؛ خو په خواشينۍ سره دا دی بيا هم وليدل شول، چې ملګرو ملتونو پر هماغه پخوانۍ لیارې تګ پيل او په کابل يې د **2003**ع کال لويه جرګه د يو شمېر پېژندل شويو ټوپک والاوو او جنګي جنايت کارانو د رابللو سره جوړه کړله.

ددې لويې جرګې او د اضطراري لويې جرګې تر منځ توپير دغومره و، چې يو شمېر زياتې مېرمنې ورته رابلل شوې وې نور؛ نو هماغه غر و او هماغه کربوړی. د لويې جرګې دوديزه عنعنه نه وه رعايت شوې، د ولس مخور کسان لکه ولسي مشران او ولسي قانون پوهان ورته نه وو رابلل شوي، او که د ګوتو په شمېر څو کسان رابلل شوي او راغلي وي، هغوی ته؛ خو هېڅ واک نه و، چې د خولې کومه خبره يې هم کړې وای. لکه څرنګه، چې نړيوالو اژانسونو په خپلو خبرونو کې څرګندې کړلې، دغه دواړه په نامه يې لويې جرګې په تهديد، تخويف، تطميع او سياسي پټو معاملو پيل او هم په تهديد، تخويف، تطميع او سياسي پټو معاملو سره پای ته ورسېدلې.

افغانان لکه څنګه، چې د بن له غونډې نه خواشيني او مايوسه پاتې شوي وو، په هماغه توګه له په نامه اضطراري لويې جرګې څخه هم مايوسه شول. او دا دی په دې درېيم ځل د کابل د اساسي قانون د لويې جرګې له خوا هم مايوسي او پرېشاني ته وسپارل شول. دا په دا، چې په دې جرګه کې، چې کولای شو هغه د دوديزې لويې جرګې سپکاوی وګڼو، لکه څرنګه، چې د ځينو پر ولس او وطن مَينه وکيلانو غوښتنې وې، د جنګي جنايت کارانو، ملي خاينانو او د ولس او دولت د مالونو او جايدادونو د لوټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارانو د پوښتني او محاکمې په هکله کومې پرېکړې ونه شوې. د دغې لويې جرګې په نامه، چې کومې د اشخاصو پټې سياسي معاملې او تفاهمونه د کاغذ پر مخ راغلي، هغه د جرګې د وکيلانو د خبرو او څېړنو تومنه او پانګه نه ګڼله کېږي. دا او د اسې نورې غټې غټې نيوکې شته، چې د جرګې مشروعيت تر پوښتنې لاندې راولي او د لويې جرګې په نامه د اساسي قانون متن حقوقي ارزښت او اعتبار ته زيان او تاوان رسوي. افغانانو لکه څرنګه، چې پخوا تر دې د پرديو امرونه او هدايات نه دي منلي، په راتلونکي کې هم جوته خبره ده، چې د چا په نغوته او سپارښت خپلو ملي ګټو ته شا نه شي اړولی. په دې توګه لکه څرنګه، چې د ملګرو ملتونو د سولې پلان د بن په غونډه کې ناکامه شو، په هماغه توګه د هغوی د سولې هلې ځلې د کابل په اضطراري لويې جرګې کې هم بې نتيجې پاتې شولې. او اولس د پخوا په څېر د ټوپک والاوو او جنګي جنايت کارانو په يرغمل کې پاتې شو. دا دی دغه په کابل کې د اساسي قانون د تصويب لويه جرګه هم لکه څرنګه، چې په تهديد، تخويف، تطميع او د اشخاصو په پټو سياسي معاملو پيل شوې وه په هماغه توګه د يوې سترې اختناقي فضا په سيوري کې د ناوړه سياسي معاملو سره پای ته ورسېده، چې د افغانانو د دوديزې لويې جرګې سره يې هېڅ اړخ نه لګاوه.

په پای کې بايد ووايو، چې د داسې جرګو د پرېکړو د پيل کېدو چانس ډېر لږ تر سترګو کېږي. دا ځکه، چې ولس د پخوا په څېر د جنګي ډلو ټپلو په يرغمل کې پرېښودل شوی، او په وطن کې د امنيت او ډاډ بېنې غم هم هېڅ نه دی خوړل شوی. پر دې سربېره د ولس له خوا دغه اساسي قانون ته هم د تهديد، تخويف، تطميع او د سياسي معاملو د قانون نوم ورکول کېږي، چې په دې توګه د قانونيت ارزښت ته يې ډېر زيات تاوان رسېږي.

مبارز "ځاپې" بن، جرمني
6/1/2004

پرانستې ليک:

د ډيورنډ د کرښې په هکله

د بي بي سي پښتو پروګرام ته!

ډيورنډ د زماني د غاصب مامورو، د غاصب د کرښې له امله د افغان ولس دوه ټوټې شوی؛ خو ولس دغه کرښه په دې څه د پاسه يوه پېړۍ کې هم هېڅکله ونه منله. او س يې هم په هېڅ توګه څوک نه مني. که څېرې او سنۍ په کابل کې ناسته واکمنه ډله دغه کرښه په رسميت وپېژني، د دوی دغه کار هېڅکله او په هېڅ توګه قانوني او حقوقي بڼه نه لري او د منلو وړ نه دي. ځکه، چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. دغه واکمنه ډله د ولس له ملاتړ نه بې برخې ده.
2. دغه واکمنه ډله د بهرنیو ځواکونو له خوا کابل ته راوستل شوې.
3. ددغې واکمنې ډلې ساتنه لا تر اوسه پورې د بهرنیانو د ځواکونو له خوا کېږي.
4. په دې ډله کې هغه کسان دواک خاوندان دي، چې په پاکستان کې روزل شوي، او افغانستان ته صادر شوي دي.
5. په دې ډله کې ددې پر ځای، چې د افغانستان لوړو ګټو ته درناوی وشي، د ګاونډیو هېوادونو د ګټو پلوي کېږي.
6. دغې ډلې، چې د ملګرو ملتونو په مرسته او ملاتړ کومې لویې جرګې راغوښتې وې، په هغه کې د اختناق او تهدیدونو له امله د افغانستان د ګټو پلویانو ته که کوم یو و، ددې وسه نه وه، چې خپله خبره هم وکوي.

دا او داسې نور غټ غټ ټکي شته، چې اوسنۍ واکمنه ډله نه شي لا، چې حق هم نه لري د ډیورنډ د کرښې په هکله خبرو ته کښېني.

سربېره پر دې د حقوقي بنسټونو پر مخ هم یوه خبره، یو کار یا یوه موضوع، چې په یوه پېړۍ کې چا نه وي منلې؛ نو هغه به اوس څوک ومني؟ او څنګه به د منلو وړ وګڼل شي؟

زما په اند په دې هکله بیا په اوسنیو شرایطو کې، چې په افغانستان کې یو ملي، قانوني او د ولس له ملاتړ برخمن حکومت نه شته، هېڅکله او په هېڅ توګه ضروري نه برېښي، چې خبرې وشي، نه پوهېږم بي بي سي په دې هکله څه هدف لري؟ بي بي سي؛ خو دا شل کاله وشول، چې په خپلو دري، پارسي او تاجکي پروګرامونو کې لګیا ده وایي، چې: ایران، افغانستان او تاجکستان پارسي ژبي هېوادونه دي. آیا هغو افغانستان لیدلی یا افغانستان ورته ویلي دي، چې پارسي ژبی هېواد دی او که نه؟ په افغانستان کې؛ خو پارسیان د نورو لږکیو ډلو په ډله کې یو ډېر کوچنی اقلیت دی. ښه به دا وي، چې بي بي سي خپلې غلطۍ پرېږدي او نور افغانستان ته د پښتو ژبې هېواد ووایي. ځکه، چې افغانستان پښتنو جوړ کړی او پښتانه په افغانستان کې تر نورو ټبرونو نه لا هم یو غټ ټبر دی، چې د نوي اساسي قانون د تصویب په لویه جرګه کې هم په ډاګه شوه.

په خورا درناوي

جنوري **2004**ع کال

مبارز "څاپی" بن، جرمني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حرکت

د حرکت په نامه له حرکته ډکې د لومړنۍ خپرونې لومړنۍ ګڼې یوه ګڼه د دروند مشر ښاغلي "حرکت" له خوا راکړل شوه، چې په خوښۍ او په مینه مې سر تر پایه ولوستله، د خوږو ګڼو او ګڼلو سره یو ځای ښې فلسفي او سیاسي مفاهیم او مطالب په کې ځای په ځای شوي او د حرکت او خوځېدنو تاندې هلې ځلې هم په کې ځلېدلې وې. دغه لامل و، چې زه یې وپارولم د حرکت د خپرونې د ستایوال په توګه څو ټکي د خوښۍ ملغلرې تویې کړم؛ نو لومړی مې د حرکت د توري په معنی د پوهېدلو لپاره د پښتو پښتو تشریحي قاموس پاڼې پرانیستلې او په **1680**یم مخ کې مې داسې ولوستل:

حرکت ***Harakat***: خوځېدنه، ښورېدنه، خوځې، د سکون ضد. د حرکت قانون "فل" وایي، چې: ټول نړیوال یو له بله سره تړلي او یوه مرتبطه واحده دستګاه ده. په همېشني حرکت او بدلون کې ده او هېڅ شی پر خپل حال نه پرېږدي. سکون او تغیر نه کول فقط ظاهروي. د همدې تغییر په اثر هېڅ مطلق او ابدي شی وجود نه لري. هر څه نسبي او تېرېدونکي دي. مکانیکي حرکت، بیولوجیکي حرکت، ټولنیز حرکت، فکري حرکت.

انتقالي حرکت "جغ" ریوولوشن: د ځمکې هغه حرکت ته وایي، چې ځمکه د یوه شمسي کال یعنې **365** ورځو **6** ساعتو **9** دقیقو او **11** ثانیو په جریان کې پر خپل بیضوي ډوله مدار باندې، چې د محیط طول یې **931** میلیونه کېلومتره دی د لمر په شاوخوا چورلي. د دغه حرکت په نتیجه کې څلور ګوني موسمونه پیدا کېږي او شمسي اعتدال او انقلاب پېښېږي.

وضعي حرکت "جغ" او ټېشن: د ځمکې هغه حرکت ته وایي، چې ځمکه په **23** ساعتونو او **56** دقیقو کې د لویدیز نه د ختیز و خوا ته پر خپل محور باندې وچورلي. د دغه حرکت په نتیجه کې شپه کېږي، ورځ کېږي او د وقتونو تغییر، د ځمکې په کره کې د سرعتونو تغییر، د بادونو د استقامت تغییر او د فرار قوه منځته راځي.

دا وه د حرکت د توري لغوي معنی او مفهوم. اوس به وګورو، چې د "حرکت" خپرونې په خپلې لومړنۍ ګڼې کې د حرکت له توري نه څه انګېرلي دي؟ دغې خپرونې په خپل لومړي مخ کې د "یادونې" تر سرلیک لاندې په یوه برخه کې داسې څرګنده کړې، چې:

حرکت په عالم اسباب کې د خدای(ج) د لوی علم د عامې قانونمندۍ او د هغې د ټولو خصوصي حالتونو په پروسه کې د ټولو پدیدو د ظهور او متقابلو اړونده مناسباتو د علت او معلول سبب ګڼل کېږي. دا لوی جهان موجود دی ځکه، چې متحرک دی او متحرک دی ځکه، چې موجود دی.

متفاوت، رنګا رنګ او متغیر دی. دا جهان هغومره ابدي دی لکه څومره، چې حرکت ابدي دی. لوی خدای(ج) د خپل لوی علم د عامې قانونمندۍ له مخې د لوی جهان او حرکت متقابل ابدیت او موجودیت یو تر بله سره لازمي ابدي علت او معلول او همداسې قایم بالذات او خلل نا پذیر ګرځولی او یوازې د قضا او قدر د لوی علم د جبر او اختیار له مخې په هغې کې تغییر او تصرف ممکن ګڼل کېدی

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي.

د حرکت ددې یادونې په یوه برخه کې د سیاسي لوري په هکله هم لولو، چې: مور د غه ډول ټولې پدیدې نسبي ګڼو؛ نو ځکه د لومړۍ ورځې څخه وایو، چې: مور هېڅکله بې طرفه نه یو.

هو! حرکت هر کله خپل لوری او خپله خوا لري او همدغه لوری او خوا د حرکت په حرکت کې د پایښت او تسلسل لامل ژوندی ساتلی دی. لکه، چې د نړۍ په ابدیتوب کې وینو که ذره له حرکته پاتې شي، که شمال ونې او بوټي ونه خوځوي. که د لمر وړانګې ونه ځلېږي، که وربځې ونه وروي، که اور لمبه ونه کړي، که هوا ونه چلېږي، که زړې زرغون نه شي او که د انسان او حیوان په بدن کې سا ودرېږي؛ نو هر څه به پای ته رسېدلي وي. همدغه خبره ده، چې وایو: حرکت کې برکت شته او برکت د ډېرښت، د ښېګڼې او پایښت ننبه ده.

خوځېدنه، هلې ځلې، پاڅېدنه. زغاسته، انګېرنه، کړنه او وېینه. دا ټول په حرکت کې نغښتي او حرکت د لوی خدای(ج) د پنځونې د قدرت له نښو څخه شمېرل کېږي. لکه، چې د کوچني انسان په بدن کې سا غوټې وهي او ځي راځي.

لکه، چې وایي:

چې غوټې پسې وهي په لاس به در شـــــي
چا ویل چې پـــــه دریاب کې ګوهر نه شته

ما د حرکت د خپرونې په تل کې د سمندر د تل په څېر ډېرې ملغلرې ولیدلې، ښایي د ژوندانه د سمندر د ماڼو ګانو ورته پام شي او د هغو د راوښتلو لپاره په حرکت را شي او په پرله پسې غوټو وهلو د ژوند ښکلې ملغلرې ددغه سمندر له تل څخه راوباسي.

مبارز "څاپی" بن، جرمني.

26/6/2000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ماخذونو فهرست

د کتابونو نومونه

ګڼه	د کتابو نوم	ليکوال	د چاپ ځای
1.	د قرآن کريم پښتو تفسير		مکه مکرمه سعودي عربستان
2.	د اريانا دائرآ المعارف پښتو	د افغانستان د اريانا دائرآ المعارف ټولنه	کابل
3.	پښتو - پښتو تشريحي قاموس	د علومو اکاډيمي کابل	کابل
4.	استعمار او ناسيوناليزم	نباغلی استانه ګل "شبرزاد"	پېښور
5.	د دعوت خپرونه	خپرونکی نباغلی طارق "بزګر"	ناروې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مبارز څاپي

مبارز څاپي اصلاً د لغمان ولایت د الیشنګ د ولسوالۍ اوسېدونکی دی، چې بیا وروسته یې د بغلان په ولایت کې استوګنه غوره کړه. نوموړي د هیواد په مختلفو اداري ځانګو کې کار کړی دی. وروستی ماموریت یې د لغمان ولایت د اداري مدیر په حیث سرته رسولی دی.

د ۱۳۴۱ هـ ش کې یې شعر و شاعري پیل کړې، ژوبل احساس یې د هجرت او پردیسۍ ژوند لومړۍ، ګلپاڼه یې دویمه او زرپاڼه یې دریمه شعري مجموعه ده. په ۱۳۵۷ کال پېښور ته مهاجر شوی او د څه وخت د تېرولو وروسته جرمني ته تللی، چې لا تراوسه پورې په جرمني کې اوسي.

چاپ چارې: د دانش خپرندویې ټولنې تخنیکي څانګه
Tel/Fax:+92-91-2564513/E-mail:danish2k2000@yahoo.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library